Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Jul i Roskilde

ERH. FLENSBORGS FORLAG — ROSKILDE — 1943

Pelskaaber

Aldrig før har Skind været saa aktuelt og efterspurgt som i Aar.

Aldrig før har Skindkaaber været saa smukke og klædelige som denne Saison.

Vælg Deres nye Pels blandt vore udsøgte Kaaber — Priserne er stadig billige.

ROSKILDE KONTANTFORRETNING

Carl Andersen

C. J. SCHLEDERMANN & SØNNER

MURERMESTRE
ENTREPRENØRER

JERNBETON

ALLEHELGENSGADE 18
TELF. 122

Vor Frue Kirke.
Opført 1906.

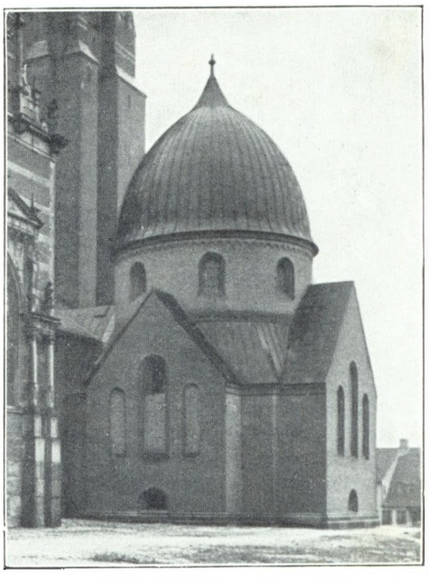

Christian IX's Kapel.
Opført 1918—22.

Betonvarefabrikken, Køgeve.

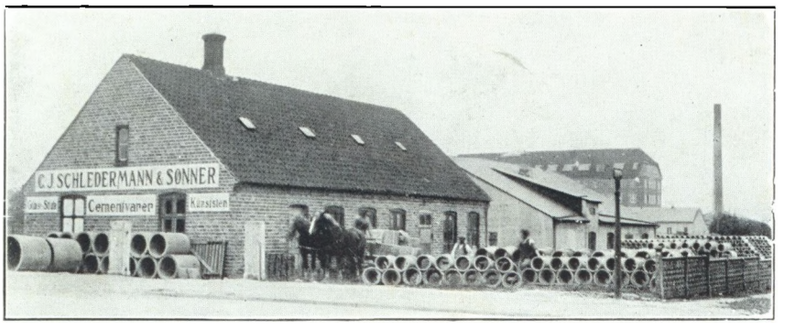

BETONVARE-FABRIKKEN

Betonrør og -Brønde efter Ingeniørforeningens Normer. D. S. 400.

BETONVARE-FABRIKKEN

Betonstolper til alle Formaal. — Kunststen.

KØGEVEJ — TLF. 1310

Jul i Roskilde

19. AARGANG 1943

Kongen i Roskilde 14. Maj 1942

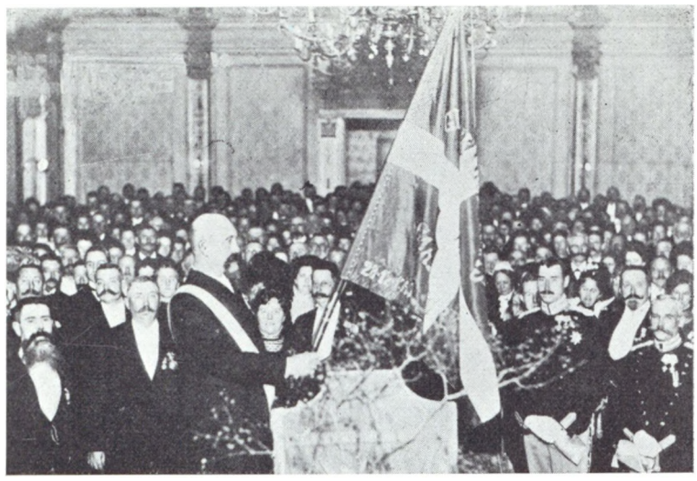

20. November 1910: Kronprins Christian og Oberstløjtnant Winge ved Garderforeningens Faneindvielse i Hotel Prinsens Festsal. — Fra venstre: Formanden. Bogholder Ole Petersen. Proprietær C. Jørgensen. Mastegaard. og Fanebæreren. Murer Ric. Rasmussen.

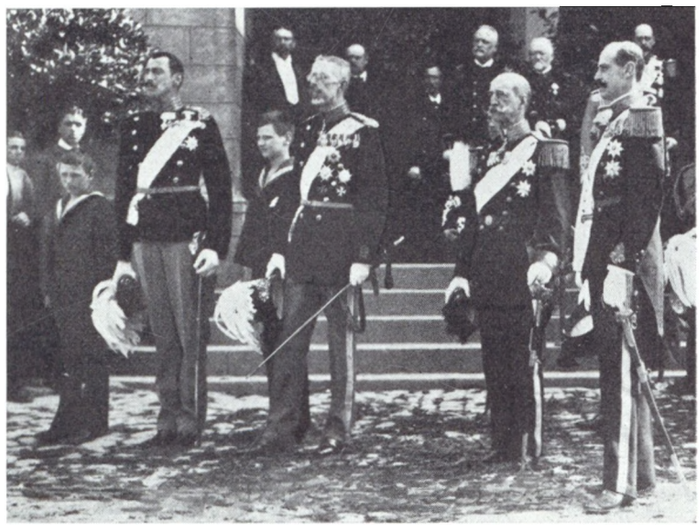

24. Maj 1912: Frederik VIII's Bisættelse. Fra venstre: Prins Knud. Kong Christian X. Kronprins Frederik. Kong Oscar af Sverige. Kong Georg af Grækenland og Kong Haakon af Norge.

8. April 1918: Kong Christian IX's 100 Aars Dag. Kongen og Prins Valdemar hilser paa de gamle Gardere. Til højre: Formanden for Garderforeningen. Godsejer C. J. Hellmers.

15. Oktober 1911: Kronprins Christian med Stab til Efteraarsmanøvrer paa Roskildeegnen. — Fotograferet paa Hestetorvet.

KONGEN

8. April 1913: Kongen forlader Domkirken ledsaget af Stiftsskriver. Etatsraad Hiort-Lorenzen. Politibetjent (nu Arrestforvarer) N. P. Lind gør Honnør.

31. Oktober 1931: Afdøde Dronning Louises 80 Aars Dag. Kongen hilser paa Politifuldmægtig (nu Politimester i Aabenraa) Th. Martensen-Larsen.

OSKILDE

2. Marts 1940: Hvert Aar, naar Isen paa Roskilde Fjord er sikker, sejler Kongen Ture med sin Isbaad — tit til Gershøj Kro.

8. April 1918: Kongen inspicerer XI Bataillon paa Fondens Bro. Til højre for Kongen: Kaptajn Porsdal og General Lütken.

14. Oktober 1928: Absalon-Mindefesten. Kongen forlader Domkirken ledsaget af Prins Knud og Kronprins Frederik. Ved Søjlen: Civildommer P. Buch.

14. Maj 1937: Dagen for sit 25 Aars Regeringsjubilæum, besøger Kongen Roskilde Domkirke. Til venstre: Dronningen og Prins Harald ved Børnene, til højre: Kong Haakon af Norge.

I N D H O L D S F O R T E G N E L S E

	Side
Kongen i Roskilde 1910—1942, Billedreportage	1
Jul i Domprovstegaarden, af Professor, Dr. med. Carl Krebs	5
H. C. Andersen og Roskilde, af Kontorchef H. G. Olrik	9
Gustav Wied i Roskilde, af Direktør Arthur Fang	12
Da Roskilde skulde have nyt Posthus, af Overpakmester P. V. Mortensen	15
Roskilde set fra et Vindue i Vest, af Fru Karen Plovgaard	16
Torsdagsskytterne, af Fru Fanny Fang	18
Gamle Roskilde-Borgere, 16 Portrætter	19
Jul i Jyllinge, af Forfatterinden, Fru Karla Frederiksen	20
Danmarks ældste Banegaard, af Stationsforstander Holger G. Hansen	22
Om 100 Aar er alting glemt, af Redaktør Chr. Christensen	25
Dilettantkomedie i Gundsølille for 30 Aar siden, af Overbetjent Folmer Schiøtt	28
Aarets Vise, af tham	29
Sport og Idræt 1943, af Journalist Karl Jakobsen	30
Roskilde i Billeder, 1. Oktober 1942—30. September 1943	32
Kendte Roskilde-Virksomheder	36

Omslag efter Maleri af Kunstmaler *S. C. Bjulf:* Domprovstegaarden.

Fotografier ved Assistent *F. Arndt, Foto-Experten* og *Reidls Foto.*

Udgivet af Boghandler *Andreas Flensborg.*

Eftertryk forbudt.

Bidrag og Billeder, der maatte ønskes optaget i næste »Jul i Roskilde«, bedes snarest sendt til Udgiveren, Boghandler A. Flensborg, Roskilde. Billederne sendes efter Brugen tilbage i uskadt Stand, hvis Ejeren ikke maatte ønske at skænke dem til Roskilde Museums Billedsamling.

I alle Boglader faas:

Jul i Roskilde

1.—15. Aargang, indbundet i 3 Hellærredsbind for ialt ***40,00.***

Komplet Sæt af Aargangene 1925—1939 med Indholdsfortegnelse og Register.

Kun faa Eksemplarer tilbage.

ERH. FLENSBORGS FORLAG — ROSKILDE

FELIX MØLLERS BOGTRYKKERI — ROSKILDE

Jul i Domprovstegaarden

I BEGYNDELSEN AF DETTE AARHUNDREDE

AF CARL KREBS

Og her jeg Dækket nu vil lade falde
For Juleaften, at med meer Behag
Min Læser møde kan paa Juledag,
Naar Solens Straaler skal til Liv den kalde.
Eet Spørgsmaal har jeg dog at gøre alle:
Om noget er saa dansk i Aand og Smag,
Saa ret fornøjeligt, af Harm ublandet,
Som Julen i en Præstegaard paa Landet?)*

Det er over 100 Aar siden, Paludan-Müller skrev dette skønne Digt, og den Jul, som jeg, uden at have hans skønne Evner til at skrive, vil prøve at skildre for mine ærede Læsere, fandt Sted i de første 15 Aar af dette Aarhundrede.

Fra mit 8. til mit 23. Aar tilbragte mine Forældre, mine Søskende og jeg hvert Aar Julen i Roskilde Domprovstegaard, en Periode i mit Liv, som jeg altid tænker tilbage paa med den dybeste Glæde og Taknemmelighed.

Naar man bor i en Lejlighed i København, er det en stor Glæde at komme »paa Landet« i Julen. Dengang var det at komme til Domprovstegaarden i Roskilde som at komme paa Landet. Vænget Nord for Gaarden var dengang Mark, der var ingen Villabeboelser, og endnu i de første Aar, vi kom i Roskilde, var der Liv i Stald og Ladebygning, der sammen med den tre-fløjede Domprovstebolig danner et fire-fløjet Hele.

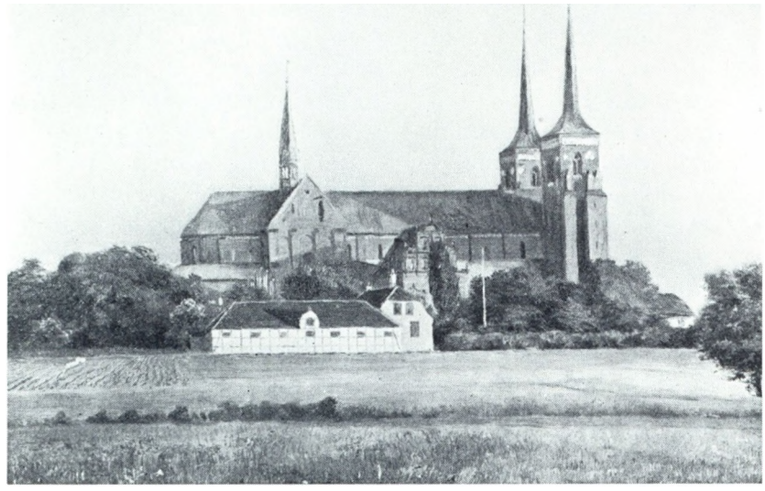

Domprovstegaarden fra Nord. Malet af Hans Jantzen 1895.

Domprovsten, Juul Bondo, var gift med min Moders Søster, og jeg tror aldrig, jeg har truffet et saa smukt og inderligt Familieforhold som her.

Juleaftens Formiddag kørte vi med en Droske til Københavns gamle Hovedbanegaard. Her stod man i den smukke, gamle Hal, belæsset med talrige Pakker, og ventede ofte længe paa, at et Tog langsomt bakkede ind paa Perronen.

Naar den vilde Kamp for at finde en Plads i Toget var overstaaet, og man var kommet til Sæde i en af de smaa Kupeer, faldt Julefreden over en. Langsomt kørte man ud forbi Søerne, over Vodroffsvej og videre, men allerede ved Frederiksberg Station havde man Indtryk af, at man havde forladt Hovedstaden. Naar man havde passeret Hedehusene, var Maalet nær, og i Roskilde var Anstrengelserne overstaaet.

Paa Hestetorvet, lige udenfor Stationen, holdt en Landauer fra Vognmand Hans Hansen. Hurtigt blev den fyldt, og nedad Hovedgaden gik det hen til Torvet, ad Fondens Bro under den skønne, i de første Aar endnu ikke ombyggede Absalonsbue, hen til Domprovstegaarden, hvor Vognen svingede op for Døren af den smukke, gamle Bolig. I Døren stod Onkel Juul og Moster Augusta og deres to Børn, der var jævnaldrende med os, Erik og Fanny. Hvor følte man sig velkommen, hvor kunde man mærke, at de glædede sig til, at man kom. Jeg kan huske, at en af mine Mostre engang udtalte, da vi kom gaaende ved Banen, og en Vogn, fyldt med Kufferter, kørte forbi os: gid dog de Mennesker maa være lige saa velkommen, som de har haft travlt til. I Domprovstegaarden var man velkommen, og det følte man i alle de Aar, Domprovsteparret levede.

Nu begynder Julen. Bagagen blev baaret op i de dejligt opvarmede Gæsteværelser, og efter en kort Haandvask kom vi ind i den store Spisestue, hvor Thebordet ventede. I Spisestuen stod en af de gamle Trækakkelovne med 3 Jernhylder til at sætte Tallerkener paa; i det hele var Domprovstegaarden dengang, som den sikkert har været, siden Domprovst Hertz byggede den om. Med vældig Appetit gik man løs paa dette Maaltid, for Dagen var lang, og der var langt til Gaasen.

Kl. 2½ holdt Vognen atter for Døren, og der blev nu spurgt, hvem der vilde køre med ud til Julegudstjenesten paa Menighedssygehuset, et Sygehus, Juul Bondo omfattede med den største Interesse og Kærlighed.

Efter at denne Fest var overstaaet, kørte vi tilbage til Domprovstegaarden, og der var nu som Regel kun en god halv Times Tid, til den liturgiske Gudstjeneste i Domkirken skulde finde Sted. Ved 5-Tiden ringede Klokkerne, og den samlede Familie vandrede til Fods de faa Skridt fra Domprovstegaarden ind i den smukke, gamle Domkirke. Her var alle de blafrende Gasblus tændt, og Kirken var fyldt til sidste Plads. Af den hyggelige gamle Graver Bodholdt blev Familien ført hen til Stolen. Vi unge vandrede i Almindelighed op til Pulpituret, op ad den gamle, snirklede Trappe, der senere er blevet afløst af den smukke Margrethetrappe.

Et Øjeblik vil jeg lade Tankerne standse i Erindrin-

*) De senere citerede Vers er fra samme Digt, Adam Homo, 1ste Del, 1ste Sang.

gen om Kirkens 3 Gravere. Da det, hver Gang jeg var i Roskilde, var min største Fornøjelse at vandre i denne skønne Kirke, har jeg naturligvis faaet mangen en hyggelig Passiar med dem alle. Bodholdt var af Profession Sadelmager, og hans største Tid paa Aaret var de to Gange, hvor alle Kirkens Løbere blev banket ude paa Domkirkepladsen. Saa hersede han, hvad han ellers aldrig gjorde, med et stort Mandskab. Han fortalte ofte om Draperierne ved Dronning Louises Begravelse i 1898, om det umaadelige Antal Alen af sort Klæde, hvormed Kirken blev dækket, han fortalte om Christian den IX's Begravelse i 1906, og han fortalte om sin Skuffelse over, saa beskedent der blev dekoreret med Sort til Frederik den VIII's Begravelse. Dette sidste talte han om som et af sit Livs store Skuffelser, men saadan har sikkert hvert enkelt Menneske Skuffelser indenfor sit Fag.

Bodholdts Fader havde ogsaa været Graver ved Domkirken, og han vidste fra Faderen at fortælle, at gamle Folk, naar de kom ind for at bese Frederik den V's Kapel, før de forlod det, gik hen og spyttede paa Dronning Juliane Maries Kiste. Hun var ikke elsket, og i mange Aar maatte Fløjlet paa hendes Kiste fornyes. Nu er det hele næsten glemt, men Mindet om det er dog bevaret i mere end 150 Aar.

Den gamle Graver Müller havde vi som Børn en betydelig Respekt for. Senere lærte jeg ham at kende som en hjertensgod Mand. Engang havde han grebet min Broder og mig i en Kaardefægtning i Christian den IV's Kapel. Vi havde hver taget en af de Kaarder, der ligger ovenpaa Kisterne. Han lovede ikke at fortælle det, og vi lovede aldrig at gøre det mere.

Graver Poulsen kom først senere til. Han var en elskværdig og altid tjenstvillig Mand. Jeg tror, han havde været Snedker. Vi hentede ham i det mindste ofte, naar der skulde repareres noget ved vort Dukketeater. Hjælpsom var han til det yderste. Om hans tyske Kundskaber har jeg altid været i Tvivl. Jeg tilbragte som nævnt mange Dage af mit Liv i Domkirken og morede mig ofte over at høre ham tale med de tyske Turister, der kom paa Besøg i Domkirken. Han havde kun een Sætning, der lød saaledes: »Sie beginnen hier, das ist Christian der I's Kapelle«. Dermed var det ogsaa Slut.

I Pulpituret fandtes en lukket Stol, der hørte til Domprovsteembedet. Herfra havde man et pragtfuldt Syn over Kirken. Man hørte godt, man kunde se alt, og mangen en Gang har jeg siddet her alene og overværet Gudstjenesten. Det var, som om man var helt alene i Kirkerummet. Man kunde se Jähnigen dirigere Koret og Matthison-Hansen spille paa Orgelet. Jeg skal senere komme tilbage til disse to særprægede Personer.

Skøn var den liturgiske Gudstjeneste i Domkirken. Jeg mindes egentlig aldrig noget, der senere i mit Liv har virket stærkere paa mig. Før vi forlod Kirken, kom Bodholdt hvert Aar hen og sagde det samme: »Jeg tror, der har været over 1400 Mennesker i Kirken i Aften, maaske endda flere«.

Efter Gudstjenesten skulde vi over til Juletræet. Men her var jo ofte en lidt længere Pause, end Børn i Almindelighed bryder sig om. Alle havde været med i Kirke, saa der hengik ret lang Tid med Tilberedelse af Maden. Det skete, at en havde glemt en Gave til en eller anden, og det var altid mig, der blev sendt i Byen for at købe det glemte. Jeg løb da som Regel ned til Ostermann og købte et Par strikkede Handsker; videre strakte min Opfindsomhed sig ikke. Dengang havde man ikke fundet paa den tidlige Lukning af Butikkerne. Jeg ved, at min Onkel var meget for, at der skulde lukkes tidligt, saa de Handlende kunde komme i Kirke, og han talte med flere af Byens Handlende. Saa vidt jeg erindrer, var Boghandler Flensborg en af de første, der indførte tidlig Lukning Juleaften. — I Domprovstegaarden var der endnu efter gammel Tids Skik en stor Hjælp i Huset.

Og derfor hvilket Liv i Køkken, Kælder,
Og hvilken Tappen af og Skænken i,
Og hvilken Rutten nu med Krydderi,
Og hvilken Mængde Fjerkræ nu man fælder!
At bruge sig for Pigerne det gælder,
Og ærlig staaer dem Præstekonen bi;
Over hver en Gæst en Flod der regner
Af Pebernødder, Julebrød og Klejner.

Der var 3 Piger samt Frederikke, som har holdt ud i Familien i mere end 50 Aar, en Karl og en gammel Kone, der gik til Haande. Konen hed Stine Daniels, et fint gammelt Menneske, der udførte alt det mindst ønskede Arbejde. Hun fortalte mig en Dag med straalende Øjne, at hun, engang hun var kommet gaaende med en Spand med et meget delikat Indhold i, det var i den forrige Domprovsts Tid, og Domprovst Poulsen havde sagt til hende, da hun slog Spanden ud: »Stine, ethvert Arbejde har sin Velsignelse, ogsaa det Arbejde, De nu udfører«. De Ord levede hun paa. Hun lugede ogsaa, og for en Lugedag fik hun, foruden Kosten, 35 Øre (vel nok den gamle Mark omsat), men fra Aar 1900 blev Lønnen sat op til 50 Øre.

Endelig slog Forløsningens Time. Gaasen var spist og alt, hvad dermed fulgte, og vi vandrede ind til Træet, der stod i den øverste Dagligstue, det saakaldte Kabinet. Træet var tændt og spejlede sig i Glasdørene, der førte ud til Altanen, hvorfra man saa ud over Sct. Jørgensbjerg og Roskilde Fjord. Træet som saadant var for os Børn altid et Overgangsstadium til Gaverne.

„To Psalmer qvædes. Man en tredie sang“,

og efter dette gik man atter ind i Spisestuen, hvor vi satte os omkring Bordet og fik Gaverne delt ud. Det var altid min Moder, der delte dem ud, og hver Gave blev beundret og takket for.

Ved 10-Tiden brød vi alle op, thi den næste Morgen skulde jo i det mindste de ældre til Højmesse Kl. 10, og i de Aar var det altid Skik, at Sognepræsten prædikede den første Helligdag.

Julemorgen har altid staaet for mig som en af Aarets skønneste. Var der Sne, syntes vi jo, det var fuldkomment. Gudstjenesten Julemorgen var særlig højtidelig, og til Salmerne før og efter Prædikenen blev der til Orgelledsagelse blæst paa Basuner. Hvilket Aar, det blev indført, erindrer jeg ikke, men jeg tror, det har været omkring 1905.

Fra Kirken gik vi hjem til Julefrokosten, men midt i denne brød vi alle op, af de unge som Regel en med et Gaaseskrog i Haanden, en med et Stykke Leverpostej, for i det Øjeblik, Klokken slog 12, at gaa ud i Haven for at høre Spillet fra Domkirkens Taarn.

Det maa tit have været en kold Omgang for Musikerne; de spillede to Julesalmer og »Dejlig er Jorden«.

Juledag var en stille Dag i Domprovstegaarden. Da vi var Børn, legede vi med Gaverne, da vi blev ældre, gik vi Tur, som Regel ud ad den smukke Frederiksborg Landevej, hvor der dengang næsten ikke var bebygget. De ældre læste, vi yngre diskuterede, eller som der staar:

Saa gaar det til, naar i en samlet Flok
Sin Aand ved Morgentheen man befrier.
Om Dagen man sig deler i Partier,
Naar man ved Frokost har sig styrket nok.
Til Vandring gribe nogle Hat og Stok,
Til lærd Diskurs en anden Part sig vier;
Medens andre, som i Hast sig liste bort,
Gaar op paa Kammeret og spille Kort.

1. Juledag kom Diakonisserne fra Menighedssygehuset til Middag. Det var hyggelige og rare Mennesker, særligt husker jeg Søster Minna, der havde Hospitalskøkkenet under sig.

Augusta Bondo,
f. Larsen,
f. 27. Decbr. 1856, d. 3. Juli 1916.

I mange Aar spillede vi unge Komedie en af de sidste Dage i Juleferien. 2. Juledag (ofte før) begyndte vi Indstuderingen. I de første Aar var det sikkert en Straf for Familien at tvinges til at overvære Skuespillet, men i de senere Aar havde jeg Indtryk af, at det morede dem. Det var i det mindste en stor Fornøjelse for de Optrædende. Jeg erindrer, at vi opførte »Abekatten«, »Intrigerne«, »Eventyr paa Fodrejsen« og »De Nygifte«. I 2. Akt af »De Nygifte«, hvor den unge Mand slaar i Bordet, husker jeg, at min Broder ved Premieren slog saa haardt i Dagligstuebordet, at der brækkede et Ben, saa det maa i det mindste have virket realistisk.

3. Juledag var den store Festdag. Det var min Mosters Fødselsdag, og den Dag var der altid stort Selskab. Der kom mange morsomme og interessante Mennesker, de fleste naturligvis Roskildeborgere, men ogsaa gamle Venner fra min Onkels Tid i København. Særligt de første skal jeg hefte mig ved.

Jeg skal et Øjeblik standse ved gamle Professor Kornerup. Hans hule, dybe Latter, hans stille Humor og hans Erindringer, der for os gik saa langt tilbage i Tiden, var meget interessante. Ved Frederik den VI's Begravelse gik han i øverste Klasse i Katedralskolen, og denne Klasses (jeg behøver ikke at sige mandlige) Elever var Marskaller ved Begravelsen. Han var i Kjole med et stort, rødt Skærf fra venstre Skulder til højre Hofte.

Det var altid mit Hverv at følge gamle Kornerup hjem. Efter en kort Strid om, hvorvidt han kunde gaa alene, og om, at jeg trængte til frisk Luft, endte det med, at jeg fulgte ham hen i det gamle Hus i Hersegade. Huset var bygget i 1812. Jeg har flere Gange været henne at besøge ham. Han viste mig sine Tegninger og Malerier, han viste mig, hvordan man raderede, og han viste mig sin største Seværdighed, en lille Tegning af Albrecht Dürer.

Kornerup vækkede min Interesse for Kirkekunst, en Interesse, som jeg har været ham meget taknemmelig for. Engang han havde fortalt mig om Domkirkens Bygning og om de forskellige Stenarter, den var bygget i, fandt jeg den næste Dag paa at gaa ned i Kælderen til den ældste Del af Domprovstegaarden, den lange Sydfløj. Her hamrede jeg Kalken af en af de tykkeste Vægge, og det viste sig da, at Domprovstegaarden var bygget nederst af Fraadsten som Absalonsbuen; ovenover dettes fandtes Munkesten, og her ovenover igen almindelige Mursten. Triumferende vandrede jeg op og fortalte om mit Fund, der øjensynligt ikke vakte stor Begejstring. Onkel Juul sagde: »Det er meget morsomt, men du skal se, det gaar nok udover mig, for den Væg bliver nok udsat ved næste Provstesyn«, og da jeg kom igen om Sommeren, var mine arkæologiske Studier dækket af et nyt Kalklag.

Juul Bondo,
f. 7. Okthr. 1853, d. 24. Febr. 1915.
Domprovst i Roskilde fra 10. Nov. 1901 til sin Død.

To aarligt tilbagevendende Gæster var Rektor Hauch og Frue. Aldrig har jeg truffet noget Menneske, der som Rektor Hauch kunde fortælle Historie. Engang gennemgik han efter Middagen Hannibals Krige med en saadan Klarhed og Begejstring, at en Skoledreng aldrig kunde glemme det. En anden Gang holdt han et Foredrag om Grundtvigs Salmer. Alt optog ham, han var brændende som faa, men bedst var det, naar man en sjælden Gang kunde faa ham til at fortælle om Tilbagetoget fra Dannevirke; men da talte han altid stille. En betydelig Personlighed af sjældne Dimensioner.

En Juleaften havde min Fætter Erik faaet forærende en Grammofon (af den gamle Type, hvor Musikstykkerne var indspillet paa en Cylinder). Da vi havde hørt den spille, sagde Fru Hauch: »Saadan en har min Søn ombord paa sit Skib, den er de saa glade for. Nu kan jeg forstaa, at de maa have det kedeligt om Bord«.

En lidt mere ejendommelig Personlighed var Adjunkt Bay. Man fortalte om ham, at han var lidt pylret, at han skiftede Soveværelse alt efter den Retning, Vinden havde, noget, jeg forresten godt kan forstaa nu. Men hvor kunde han spille og synge. Jeg glemmer aldrig, da jeg engang hørte ham synge: Postillonen i Lonjumeau. Ogsaa Jähnigen og Matthi-

son-Hansen kom den Dag. Jähnigen var en gennemfin og kultiveret Mand, meget svær og meget musikalsk. Han havde ofte min Moster til Bords, hun holdt saa meget af ham. Ved Bordet plejede han at rejse sig og sige: »Jeg kan ikke tale, men jeg vil synge en lille Sang for Dem, Frue«. Efter Bordet har jeg ofte hørt ham synge: Kærlighed fra Gud — til den Melodi, han selv havde komponeret. Mest morede det dog os unge, naar han fortalte Maglekilde-Petersen Historier. — Jeg kan huske, at han engang var blevet anbragt paa en af de dengang saa almindeligt anvendte smaa »Sladrestole«. Midt under Historien for min Onkel pludselig op for at redde ham, da Stolen begyndte at synke sammen. — Et andet af de faste Musiknumre var Matthison-Hansen, der spillede: Fra Issefjorden det bruser — komponeret af hans Fader, som Regel sunget af min Fætter.

Der kom naturligvis mange andre Gæster i Huset. Der var den lille Frøken Oehlenschläger, der havde broderet Alterdugen til Domkirken, en Broder til Biskop Poulsen, Frøknerne Poulsen og Frøken Gude.

Dagene mellem Jul og Nytaar gik stille og fornøjeligt. Vi øvede os i Komedien, ofte kom der Besøg af gamle Venner fra Hovedstaden, de skulde næsten altid se Domkirken, og ved denne Fremvisning var jeg som Regel Cicerone.

I de Aar blev Dronning Margrethes Kiste repareret, et Arbejde, der var uhyre interessant at følge. Mange af de Figurer, der er paa Siden af Kisten, manglede, men af Hullernes Form kunde man, ved Sammenligning med Kister i andre Kirker, regne ud, hvilke Figurer, der havde siddet.

Absalonsbuens Ombygning fandt ogsaa Sted dengang. Oppe i Gangen i Absalonsbuen hænger et Stykke af en Vinduessprosse, hvori der sidder en Revolverkugle. Nu er det vist de færreste, der ved, hvorfor den hænger der. Kong Christian den IX skal engang have staaet sammen med sin Broder, Prins Hans, paa Amalienborg Slot med en gammel Revolver. De havde diskuteret, hvorvidt den var ladt eller ej, og Kongen skal da have sagt til sin Broder: »Prøv i det mindste først imod et Stykke Træ«, og det viste sig da, at Revolveren trods Formodning havde været ladt. Kongen bestemte da, at det Stykke af Vinduessprossen, hvori Kuglen sad, skulde hænges op i Absalonsbuen, for at han, hver Gang han gik ind i Domkirken, kunde blive mindet om denne Episode.

Heroppe fra overværede jeg Christian den IX Begravelse. Jeg saa Kong Edward og Kejser Wilhelm række hinanden Haanden over Kongens Kiste. I Roskilde Domkirke overværede Kong Frederik den VIII den sidste Gudstjeneste i sit Liv. Store og smukke Minder knytter sig til den, og til Julen i Roskilde knytter der sig for os unge mange og skønne Minder. Jeg kan sige, som Henrik Scharling (ogsaa en af Julens mange Gæster i Domprovstegaarden) lader Elisabeth sige i »Nøddebo Præstegaard«: »I Erindringen er der Fred og Hvile«.

I 1911 blev Kredsen første Gang brudt, idet min gamle Mormoder forlod Rækkerne. Til min store Forundring skulde min Broder i 1912 et andet Sted hen at holde Jul, nemlig over i den gamle Lægebolig i Bondethinget 4. Det var dog en glædelig Begivenhed, som var Aarsag hertil; thi det gik her, som det til Slut staar i Paludan-Müllers Digt:

Vel er det alt i alt kun tvende Hænder
Og tvende Hjerter, man hinanden gi'er.

Julen 1914 var den sidste, vi var samlede i Roskilde. Et Par Aar før havde vi Nytaarsaften siddet ude paa Verandaen og for sidste Gang hørt Vægteren synge sin Aftensang. Han blev senere afløst af den moderne Tids Politi. Julen 1914 var den sidste Jul i en Verden, der nu helt er forandret.

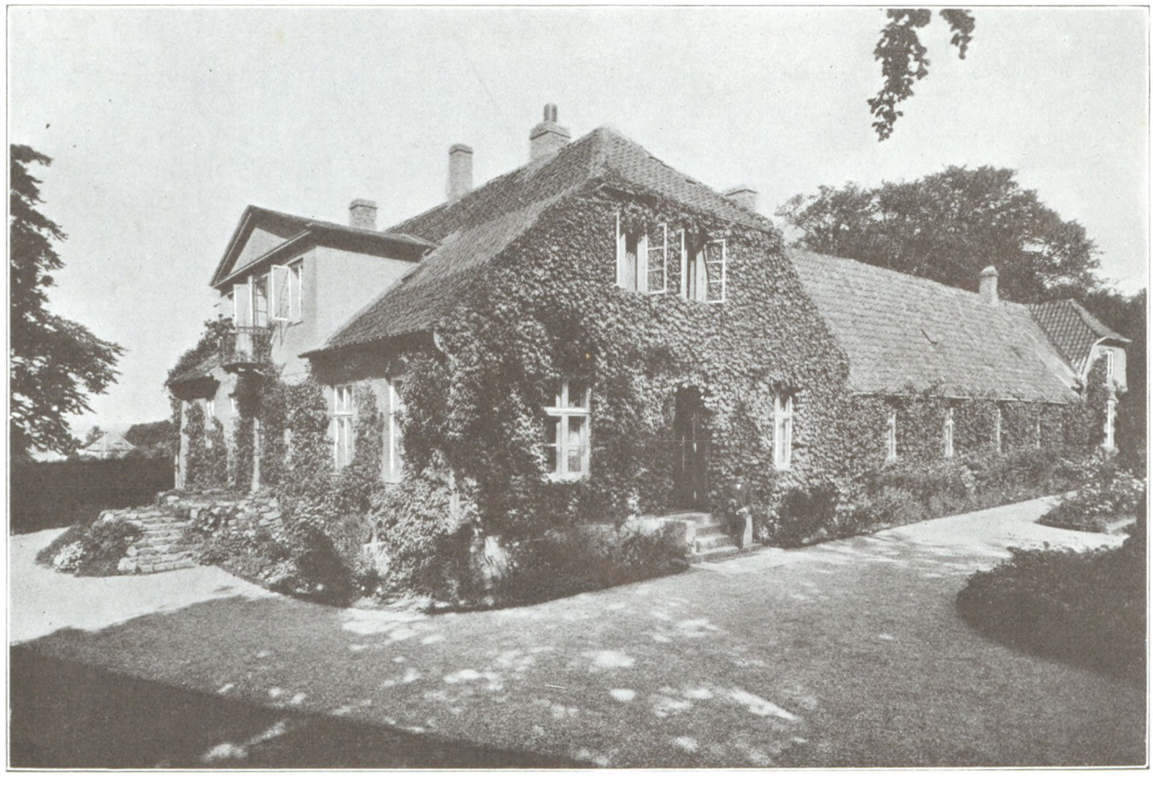

Domprovstegaarden set fra Sydvest.

H. C. ANDERSEN OG ROSKILDE

AF H. G. OLRIK

Har Roskilde været noget for H. C. Andersen? Ja, blot ikke som noget blivende Opholdssted, men tidligt baade som den Station paa Vejen, der var kær som den første ved Udrejsen til al det nye og dragende, og ikke mindre kær, naar den var den sidste for den hjemvendende — og dertil i sig selv smuk og minderig og hjemlig, thi, som han engang sagde det: Hjemkomstens første Øjeblik er dog Bouquetten af den hele Reise! Og som det ogsaa af det følgende vil ses, blev Roskilde ham med Tiden noget mere end Kongegravenes By og et flygtigt Gennemfartssted.

Vi ved aldeles nøjagtigt, naar H. C. Andersen første Gang saa Byen og vist ogsaa satte Foden paa dens Gader: det var Natten eller rettere: vel henad Morgenen til Mandagen den 6. September 1819, da han i sin barnlige Tillid til Vor Herre og sit eget Held styrede mod Hovedstaden og det ufattelig ny og store, som dér ventede ham. Hans fattige Midler har næppe tilladt ham at nyde noget i Værtshuset hin Morgen, mens Postvognen skiftede Heste til det sidste Stræk af Vejen til København. I de følgende tre Aar kom han ikke længere uden for Byens Vesterport end til Frederiksberg, men den 26. Oktober 1822 aabnedes Vejen for ham til det næste store Fremstød mod hans Maal: Berømmelsen, og nu passerede han Roskilde som første Station, denne Gang paa Vejen til Slagelse, og herfra rejste han i de følgende Aar nogle Gange ved Juletid til København i Selskab med Rektor Meisling, men tilbage uden denne strenge Mentor — og ikke altid kørende.

H. C. Andersen.
Træsnit efter Tegning af Professor H. Olrik. 1859.

Man taler tit i høje Toner om vor Tids Fodsports-Præstationer, men hvad præsterede H. C. Andersen ikke ved Nytaarstid 1824? Han skulde have været hjem til Slagelse-Plagelse med Posten Søndag Morgen den 3. Januar, men kunde daarligt opgive, da han nu dog var i »Byen«, at komme i Theatret Lørdag Aften, hvor man spillede »Don Juan« — saa hellere *gaa* til Slagelse Søndag Morgen. »Det frøs stærkt«, fortæller han, men »jeg var en ypperlig Fodgjænger, mine Fingre vare eengang døde af Kulde, saa jeg maatte aande dem til Live; det begyndte at fyge mellem Roskilde og Ringsted, jeg gik midt af Landevejen, kiggede imellem i Shakespeares »Stormen«, sang lystig paa Vejen og kom, paa min Fod, om Natten Kl. 1 til Slagelse, sov i mit Logie og var Mandagmorgen hos Fru Meisling og Børnene«.

I Juleferien 1825, da han atter var i København og boede paa Søkadetakademiet hos Kommandørkaptajn P. F. Wulff, blev han allerede den 28. December af Meisling jaget hjem for at lege med hans Børn (og kontrollere hans Kone?), men denne Gang kom han mere standsmæssig af Sted, kørende med en jævnaldrende, Secondløjtnant Thrane, som rejste i offentligt Ærinde og derfor havde Fribefordring, og paa denne Tur gæstede den vordende Verdensberømthed for første Gang »Prindsen« i Roskilde, hvor de rejsende traf en Kending af Løjtnanten, en ung Halling, en Stedsøn af Rektor H. O. Bjørn i Nyborg, som trakterede med en Flaske Vin og ved Afskeden »takkede mig for mit behagelige Selskab (og jeg sagde neppe 3 Ord)«, hedder det i Digterens Dagbog. I 1826 flyttede H. C. Andersen med sin Rektor til Helsingør, og først i 1829 passerede han igen gennem Roskilde, sidst i August, paa Hjemrejsen fra en herlig Sommerferie, hvortil han var startet med en Dampskibstur til Møn og Sydsjælland.

I de følgende Aar er Digteren, den urolige, den rejselystne, da oftere rullet gennem »Danmarks *St. Denis*, hvor Kongerne blive Støv, hvor *Hroars* Kilde endnu sprudler og blander sine Vande med Issefjordens«, som han kendetegner Roskilde i Romanen »O. T.«, der udkom i 1836, og hvori han ofte nævner Byen, fordi han »til Vertshuset, hvor der skiftes Heste« — han nævner ikke dets Navn, men tænker vist paa »Postgaarden« — har henlagt en Del af Romanens Scener med den smukke Eva, Opvartningspigen, som er Heltens ukendte Søster, og hvor Værten er »en gammelagtig Mand med et jovialt Ansigt« og ligesom sin Hustru stammer fra Fyn, Detailler, Digteren sikkert har medtaget for ikke at faa Skoser for al for let genkendelige Modeller, al den Stund Værten paa »Postgaarden«, den brave Jens Petersen, som al Verden jo kendte, vitterlig var en Sjællænder og barnefødt i Jordløse i Holbæk Amt. At Digteren i Romanen havde søgt at skrive sig løs fra den knugende Angst for Halvsøsteren, »min Moders Datter«, skulde heller ikke nogen vide det mindste om; først flere Aar efter genoplevede han til sin Rædsel netop Kvintessensen af det, han havde skrevet om i »O. T.«, da Halvsøsteren i 1842 pludselig dukkede op indenfor hans snævreste Tilværelse...

Længe efter kan man endnu mærke svage Spor af den stakkels Karen i hans Eventyr og Historier, hvor

hans egne Oplevelser og Minder og Dagens smaa Hændelser er Rendingen i hans Digtnings Væv, og saaledes flettes ogsaa Roskilde-Indtryk ind deri, som naar »Lille Tuk« i Drømme ser »en hel skovgroet Skrænt tæt ved den klare Fjord; oven over laae en prægtig gammel Kirke med to høie, spidse Kirketaarne; fra Skrænten sprang Kilderne i tykke Vandstraaler, saa at det pladskede efter, og tæt ved sad en gammel Konge med Guldkrone om sit lange Haar; det var Kong *Hroar* ved Kilderne; det var ved *Roeskilde* By, som man kalder den nu. Og hen over Skrænten, ind i den gamle Kirke, gik alle Danmarks Konger og Dronninger Haand i Haand, alle med Guldkrone paa, og Orgelet spillede og Kilderne rislede. Den *lille Tuk* saae Alt, hørte Alt. »Glem ikke Stænderne!« sagde Kong *Hroar*«. I »Et Stykke Perlesnor« (fra 1857—59), der afgjort ikke er noget Eventyr, og som ifølge Digterens egen Kommentar »giver en Overgangs-Tid, jeg selv har gjennemlevet«, er Roskilde naturligvis en af Perlerne paa Vejen fra Odense til København; »dér maatte vi være saa betids«, siger den gamle Bedstemoder, der skildrer den langsommelige Færd gennem Sjælland, »at Kirken kunde sees, og ud paa Aftenen Fader besøge en gammel Skolekammerat«, hvorfor man overnattede dér; men i sin egen forudgaaende Omtale af Byen, der iøvrigt nævnes med omtrent de samme Ord som i »Lille Tuk«, siger Digteren, at »een Grav kun ville vi her søge, betragte den i Perlens Glar; det er ikke den mægtige Unionsdronning Margrethes —, nei, inde paa Kirkegaarden, hvis [dengang!] hvide Muur vi tæt ved flyve forbi, er Graven, en ringe Steen er lagt hen over den, Orgelets Drot, den danske Romances Fornyer hviler her; Melodier i vor Sjæl bleve de gamle Sagn, vi fornam hvor: »de klare Bølger rulled«, »der boede en Konge i Leire!« — *Roeskilde*, Kongegravenes By, i den Perle ville vi see paa den ringe Grav, hvor i Stenen er hugget Lyren og Navnet: Weyse«.

Domprovst Ortved.

Saa skete der det, at H. C. Andersen netop i 1857 og i de følgende Aar ligesom Familien i »Et Stykke Perlesnor« selv kom til at overnatte i Roskilde. Han var — og vilde, naar det kom til Stykket, helst være — den hjemløse, hvem Verden altid maatte staa aaben, den, som ingen Lænke skulde binde til Brødtræet, og hvem Køb af en egen Seng i 1866 voldte usigelige Kvaler, fordi den ligesom knyttede ham *for* stærkt til Stedet, hvor den stod — og saa maatte han jo regne med at skulle dø i den! For denne Trækfuglenatur kneb det dog med at flyve forbi de Steder, hvor hans ældste og kære Venner boede; derfor maatte han stadig staa af Toget i Sorø og være, selv blot for et Par Dage, hos Ingemanns eller, da Digteren var død i 1862, hos hans Enke, saa længe hun endnu levede og boede paa det samme Sted, til 1866. Ogsaa i Roskilde, eller nær derved, paa Sct. Jørgensbjerg, boede i flere Aar om Sommeren en af H. C. Andersens ældste og ganske jævnaldrende Venner, Komponisten J. P. E. Hartmann, i hvis københavnske Hjem Digteren var Husven, og hvem han gerne vilde hilse paa og tale med ogsaa ved Sommertide, især i de Aar, da de holdt paa med den Fornyelse af deres Ungdoms Fællesarbejde, Operaen »Ravnen« fra 1832, der kom frem i 1863. Men i den lille lejede Sommerbolig udenfor Roskilde hos Enkefru Karen Marie Madsen har der sikkert ikke været Plads til liggende Gæster, og Digteren var jo i høj Grad forvænt med den Komfort, man plejede at byde ham paa de danske Herregaarde og i de faa store og velindrettede Præstegaarde, han en enkelt Gang hædrede med et Par Døgns Visit; det var ham saaledes en Rædsel, og ikke blot for den ofte ublide og lidet gæstevenlige Egns Skyld, at overnatte i Familierne Collins og Drewsens Sommerboliger i Hellebæk og Ellekilde, som han, sine Venners varme Velkomst tiltrods, nævner med Harme som: det ødelæggende Hellebæk, der bør døbes om til »Feberkysten«, »Dødssejlernes By«, »Vindenes Hjørne«, »Doctornes Levevei«, »det sjællandske Grønland« etc., hvortil han, naar han engang skriver et Eventyr om Feberen og hendes Søstre, vil henlægge Scenen, hvor den iøvrigt allerede er lagt af Vorherre!

Nej, saa var det noget helt andet at stoppe op paa Vejen til eller fra et af hans Herregaardsbesøg eller paa Hjemkomsten fra en Udenlandsfærd i det lune og venlige og gæstfrie Roskilde, hvor han heldigvis paa sine ældre Aar havde faaet fastboende Venner i gode og komfortable Omgivelser, der tilmed syntes at være eller maaske virkelig *var* glade ved at se ham et Par Dage eller tre — et Sted, kort sagt, hvor Hjerte- og Husrum var lige rede og rigelige.

Stedet var Domprovstegaarden i Roskilde i Domprovst Ortveds og hans Hustrus Tid. Hvor H. C. Andersen kendte Pastor Søren Rosbjerg Ortved fra eller hans Hustru, Fru Johanne Marie, født Møhl, Plejedatter af Oplagsskriver Chr. Patermann ved Københavns Toldkammer og første Gang gift med Toldkontrolør paa St. Croix, Krigsraad J. L. S. Moth, kan ikke siges. Domprovsten var en halv Snes Aar ældre end Digteren; Fruen, som var født i Kerteminde, seks Aar ældre; Børn havde Ægteparret ikke. I Aarene fra 1823—29 var Ortved Præst paa St. Croix, hvor han i 1827 indgik sit Ægteskab; kom derefter til Rønne og i 1834 til Odense, hvor han ogsaa var Provst for Odense Herred, og sluttelig i 1841 til Roskilde, hvor han blev til sin Død i 1866; i Wibergs Præstehistorie faar han det Skudsmaal, at han var »human og venlig, en trofast og paalidelig Ven, besjælet af en smuk og mild Aand, en Mand for hvem Menigheden nærede Kærlighed og Agtelse«, mens samtidige Roskilde-Memoirer omtaler hans Væren som præget af »sømandsmæssig Frejdighed« og skildrer ham som en meget jovial

Mand, der ikke gjorde nogen Røverkule af sit Hjerte, og om hvis drastiske Svar og morsomme Frisprog der gik mange Historier; han var derhos en udmærket L'hombrespiller — altsammen Egenskaber, der vel nok kunde more H. C. Andersen (bortset fra L'hombredygtigheden, thi Kort spillede Digteren bestemt ikke), men som næppe kunde drage ham til Provstens Hus og Arne.

Det maa da sikkert være Provstinden, som har været Forbindelsesledet; om hende ses der ikke at være bevaret nogen samtidig Karakteristik, og da hendes Breve til H. C. Andersen, hvem hun overlevede, vel efter hans Død er sendt hende tilbage af Etatsraad Edv. Collin og næppe nu bevarede, kan man heller ikke ad denne Vej faa noget at vide om hende. Men gæstfri har hun været, derom vidner det Dusin Breve til hende fra Digteren, som er bevaret, og et stort Hus har hun haft at raade over i Domprovstegaarden Nord for Domkirken, hvis Bygninger i de nærmeste Aar efter Provst Ortveds Overtagelse af Embedet var bleven opført af nyt, Stuehuset af solid Grundmur med 13 Værelser, »alle gibsede, malede, paneelede og betrukne«, hedder det i en Meddelelse fra 1858 om Domprovsteembedet, »desuden mange Pulterkamre og anden Oeconomilejlighed samt to Kjældere. I nordre Udlænge Staldrum til 4 Heste og 4 Køer, Vognremise til 3 Vogne, alt i særdeles god Stand; Haven henimod et Par Tdr. Land meget frugtbar Jord omgiver Boligen paa 3 Sider. Fra denne som fra Boligen er en vid og smuk Udsigt over Isefjorden og den omliggende Egn. Fortrinligt og overflødigt Vand af en Brønd med Post i Gaarden; en Kilde tæt ved«.

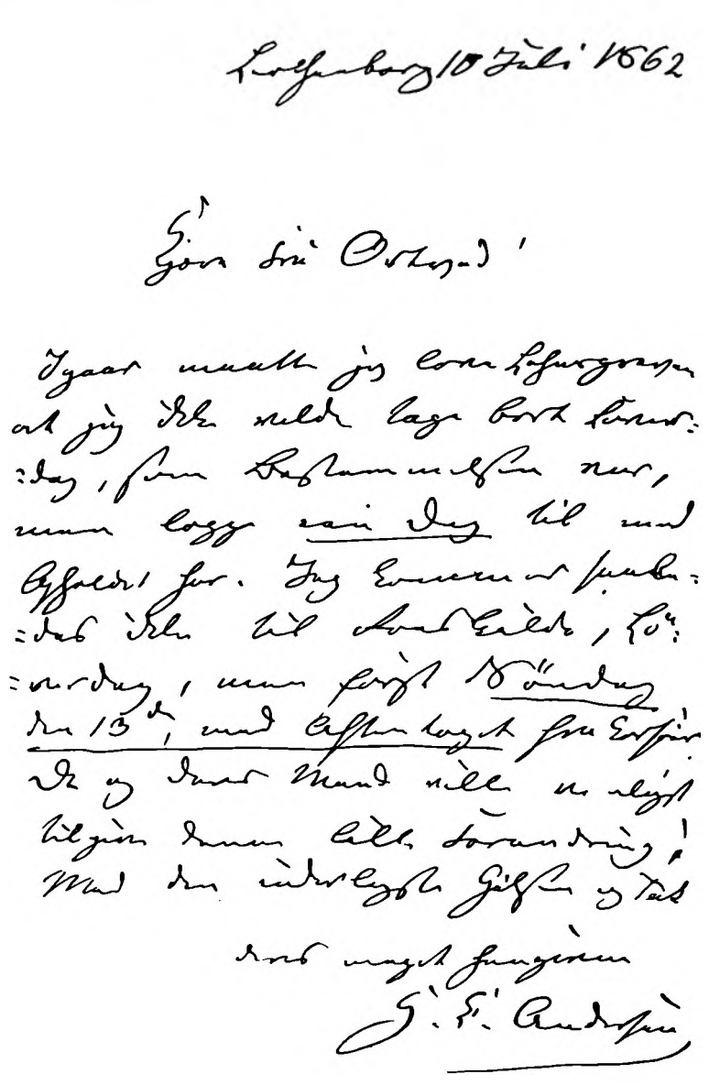

Lerchenborg 10 Juli 1862

Kjære Fru Ortved!

Igaar maatte jeg love Lehnsgreven at jeg ikke vilde tage bort Løverdag, som Bestemmelsen var, men lægge een Dag til med Opholdet her. Jeg kommer saaledes ikke til Roeskilde, Løverdag, men først Søndag den 13de, med Aftentoget fra Korsøer. De og Deres Mand ville venligst tilgive denne lille Forandring! Med den inderligste Hilsen og Tak.

Deres meget hengivne

H. C. Andersen.

Ikke noget ilde Sted at komme til for den lidt kræsne Berømthed H. C. Andersen, selv naar han kom direkte fra Lerchenborg eller Basnæs, og det gjorde han i 1862 og 1863, begge Gange i Juli, og i August 1864 fra Conradineslyst mellem Slagelse og Kalundborg. Den første Gang, han besøgte Domprovstegaarden, ret selvbudt, var ellers i September 1857; da var han lige kommet hjem til København fra Udlandet og havde til sin Skræk faaet at vide, at der var megen Sygelighed i Byen og fem Choleratilfælde(!); følgelig flygtede han skyndsomst atter fra Byen og foreløbig til Roskilde, hvor han tog ind paa »Prindsen« og sendte derfra Brev og Bud til Fru Ortved — det var altid til hende, han skrev — om hun vilde huse ham et Par Dage. Det var den 14.; den 20. September takker han fra Sorø og rejser videre til Basnæs — med Hilsen til Hartmanns, som han altsaa har truffet i Roskilde; fra dette Besøg maa ogsaa den lille udaterede Billet stamme, som er trykt 1857 i Boghandler Otto B. Wroblewskis Bog: Fem Aar i Roskilde, hvori Fru Thora Hartmann beder om at laane »i Eftermiddag [Onsdag den 16. Septbr.] Andersens Eventyr eller noget Smaat af ham, han kommer til os idag, og vi have herude kun hans sidste Roman« — nemlig »At være eller ikke være«; den skulde Hartmanns dog ikke have læst op, maaske fra Ende til anden!

I August 1861 var et nyt Besøg planlagt i Roskilde (Andersen var da i Sorø hos Ingemanns paa Hjemrejsen fra Rom), men saa døde gamle Jonas Collin, og Digteren maatte rejse direkte til København. Det var nok denne Gang som altid især et Samvær med Hartmann, der trak Andersen til Roskilde, det siger han selv ret aabenhjertig baade i det Brev af 8. Juli 1862, hvori han beder Fru Ortved »forunde ham et Hjem fra Lørdag Aften til Onsdag Morgen«, og i et af 26. Juli n. A., hvor han ogsaa beder om et Par Dages Ophold i Domprovstegaarden — ja, i August 1864 gør han det til en Betingelse for et Besøg sammen med Haabet om, at man har Plads til ham: »men er det Dem bedre en anden Tid og Hartmanns endnu bliver nogle Uger i Roeskilde«, saa udsætter han sit Besøg og gaar lige til København. Besøget kom dog i Stand og blev hans sidste; to Aar efter døde Domprovsten, og hans Gaard blev lukket for Digteren.

— — —

Man har naturligvis i Domprovstegaarden sat Pris paa H. C. Andersen — han var vel nok en noget fordringsfuld Gæst paa sin Vis, men ikke nogen kedelig, og det var jo heller ikke alle og enhver, som kunde regne med en saa berømt Mand som jævnlig Gæst og Husven. Og selv har Digteren sikkert fundet

sig vel tilpas i det store, hyggelige Hus; de har blot gjort al for meget ud af ham og vel bedt Fremmede paa ham; i sine Takkebreve til Fru Ortved beder han hilse »mine Roeskilde-Venner«, ikke blot Hartmanns og Hr. [Jacob] Kornerup, men ogsaa den gamle Etatsraadinde Wad, Mineralogens Enke, og »den fortræffelige, kjære General Wilster«, som han har været sammen med, og forskellige Medlemmer af Domprovstens Familie. Thi i et Brev af 7. August 1863, skrevet under Opholdet i Roskilde, skriver han til Fru Henriette Collin, at »de vise mig al Opmærksomhed og Hjertelighed, kun er her ikke den Ro, den deilige Leven med sig selv [som f. Eks. paa Basnæs]; man er saa opmærksom med altid at ville skaffe mig Underholdning, saa at jeg ikke kan bestille Noget, og deri bestaar mit bedste Landliv, jeg maa ordentligt drage mig tilbage i de indre Gemakker for at kunne skrive dette lille Brev«.

At H. C. Andersen kom til Roskilde især for at træffe Hartmanns, det kan den gæstfrie og venlige Domprovstinde vist ikke have taget fejl af — men at han ogsaa ønskede at leve for sig selv i Domprovstegaarden og arbejde, *det* har hun nok næppe kunnet tænke sig! Gode Venner vedblev de nu at være; i December 1863 skrev hun og tilbød at skaffe ham en god Plads i Kirken ved Kongens Bisættelse, men det kunde han ikke indlade sig paa — »jeg er i de sidste Dage saa betaget og halvsyg, at jeg derfor vist gjør rigtigst i at give Afkald paa Deres venlige Tilbud«. Med Domprovstens Død faldt H. C. Andersens Roskilde-Besøg bort, men i hans Liv og Digtning har Kongegravenes By faaet sin Plads og kan ikke skilles derfra; fra blot at være en Station paa de utallige Rejser blev den ham til sidst hjemlig og fortrolig — hjemlig saa vidt som noget Sted kunde blive det for den ensomme, hjemløse Digter.

GUSTAV WIED I ROSKILDE

AF ARTHUR FANG

I 1897 flyttede en »indvandret« Familie ind i en Kvistlejlighed i den nordre Ende af Ejendommen »Rhodishøj« paa Olsgadebakken, nu den katolske Præstebolig »Sct. Mariahøj«, Frederiksborgvej 11. Det var den 39-aarige Forfatter Gustav Wied, som sammen med sin Kone og to Børn havde faaet Lyst til at bo et fredeligt Sted ikke for langt fra København. Kun de faa, som i det daværende Roskilde interesserede sig for Litteratur, vidste, at Gustav Wied havde vundet sig et Navn særlig med Novellesamlingen »Silhuetter«, heri den prægtige Skildring »Faareper«. Derefter var fulgt de fire Satyrspil »Adel, Gejstlighed, Borger og Bonde«, der afgørende viste, at man maatte vente sig noget ualmindeligt af deres Forfatter.

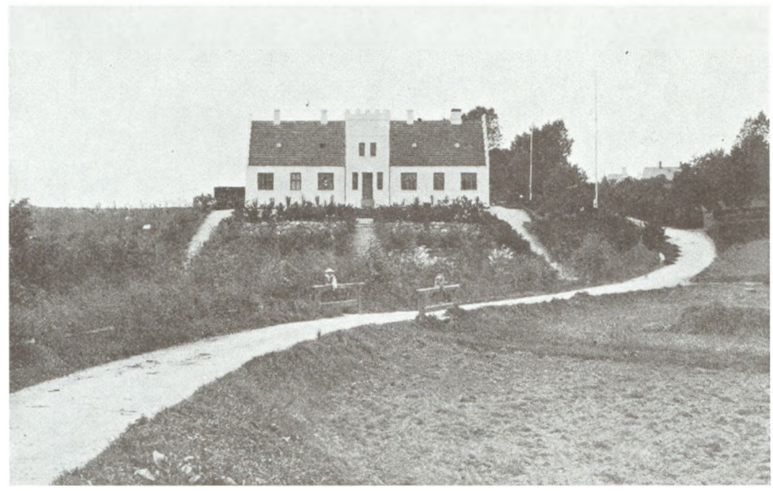

»Kastellet« kort efter Opførelsen. — Bemærk bl. a. Broen over Grøften.

Gustav Wied var en lollandsk Proprietærsøn fra Holmegaard ved Nakskov. Efter Forsøg dels i det praktiske Liv, dels som Skuespiller var han havnet i Litteraturen, til hvilken Last han allerede som Barn havde vist Tilbøjelighed. Hans Kone var Alice Tutein, en Datter af den kendte Politiker, Godsejer Ferd. Tutein til Høgholt i Vendsyssel. Tutein'erne er en i Tyskland, Schweiz og Belgien udbredt Slægt, som muligvis er indvandret fra Frankrig. 1748 kom Peter Tutein, der var født i Mannheim, til København, blev Grosserer og Fabrikant. Det var hans Datter Julie, som krydsede Weyses Livsbane. Hans Søn købte 1809 Edelgave, som ligger godt en halv Snes Kilometer nordøstlig for Roskilde; den var i Slægtens Eje til 1919. En Søn herfra blev Ejer af Marienborg paa Møn og Fader til Manden paa Høgholt.

Medens Gustav Wied boede paa »Rhodishøj«, udsendte han den første af sine store Romaner, nemlig Herregaards - Skildringen »Slægten«, som Sophus Schandorph hilste med sit Hyldestdigt: »Hilsen og Haandslag til Dig, Gustav Wied, Du kærnesunde blandt syge Unge!« Aaret efter fulgte »Livsens Ondskab«, den første af hans større Skildringer af et Provins-Milieu.

Gustav Wieds Kvist-Tilværelse blev ikke af lang Varighed. Allerede Efteraaret 1900 rykkede Familien, som nu talte fem Medlemmer, ind i en statelig Ejendom, Wied havde ladet bygge lidt nordvestlig for Byen paa et smukt Bakkehæld med fri Udsigt op mod Domkirken.

Roskilde var dengang en hyggelig og gammeldags Lilleby, som næsten forsvandt i store Haver. Udenom Byen var der aabne Marker og saa godt som ingen Bebyggelse. Mølledammene laa der endnu, og i brede Grøfter løb de rigt væld ende Kilders Vand. Vestlig om Byen buer sig en stor Sænkning, i hvis Bund Vandet fra Helligkors og Højbrønd søgte til Kapelsmøllens Dam. Det var paa det vestre Hæld af Sænkningen, Wied havde købt Grund; den laa ud til en smukt snoet Vej, nuværende Hedegade, og adskiltes fra Gartnerhaven neden for Maglekilde Ma-

skinfabrik ved en dejlig Grøft med blomsterfyldte Kanter. Denne Herlighed er nu forvandlet til et Kloakrør i Bunden af Byvoldens nordre Ende.

Det lange, hvide Hus med den dekorative, kamtakkede Taarn-Udbygning er ikke paa regulær Maade tegnet af en Arkitekt. Wied har selv givet Udkastet og haft Hjælp dertil af en Slægtning, Ejler Lassen, som i mange Aar havde opholdt sig i Syd-Amerika og nu var hjemme paa Besøg. Af Opholdet under Ækvator var han blevet saa afvant med vore kølige Forhold, at han helt havde glemt Kakkelovnene; man maatte kunne klare sig med Petroleumsovne, mente han. Naa, der kom nu alligevel Kakkelovne paa »Kastellet«.

Gustav Wied i Hudes Stol.

Dette Navn har Forfatteren Walter Christmas givet Huset nogle Aar efter, at det var bygget. Han kom en Dag paa Besøg hos Wieds og søgte forgæves Familien inde og ude, endelig fandt han Hr. og Fru Wied i en Krog i Haven. »Nu har jeg ledt hele Kastellet rundt«, udbrød Christmas, »og finder Dem endelig her«. — »Ja, Kastellet«, svarede Wied, »der har vi Navnet til Huset«.

Wied havde sikret sig en stor Grund, og da der senere begyndte at komme Bebyggelse tæt paa, købte han et Jordstykke imod Vest for at afværge alt for paatrængende Naboskab. Wied vilde senere sikre sig yderligere Jord, men Ejeren mente, han havde nok, og nægtede at sælge. Nærmest »Kastellet« blev der anlagt Have i Terrasser og med lige Gange; den datidige Smag krævede snoede Gange, saa Folk i Roskilde rystede lidt betænkeligt paa Hovedet. Længere borte fra Huset blev der foretaget en mere parkagtig Beplantning. Nede i Lavningen anlagdes der en Fiskedam hegnet af slanke Popler — »man skal fodre sine Karusser — — —«, og i den sydlige Del blev der plantet en Mindelund. Den smukke Fiskedam forsvandt, da »Byvolden« blev ført igennem den østlige Del af »Kastellet«s Grund; det skete heldigvis først efter at Familien Wied ikke mere var Ejer, men Mindelunden findes den Dag i Dag, forskønnet af Tiden.

»En op og to in mentee — April 1907.

To høje Støtter med Inskriptioner, der ved første Øjekast synes ganske gaadefulde, flankerer en Gang mellem høje, klippede Egehække. Indfældet i Hækkenes Løvmure staar der paa begge Sider godt meterhøje Steler eller Mindestøtter, fire paa hver Side. Stelernes Forside flugter med Hækkens, saa de virker som »indmurede« Mindeplader. Gangen aabner sig mod en rummelig, rektangulær Plads, hegnet til alle Side af høje, klippede Bøgehække. Hele Vejen rundt er der Minde-Steler, tyve ialt. Inden for Bøgehækken rejser der sig en Kreds af ranke Birke. Midt paa Pladsen staar paa et lavt Fodstykke en høj, rund Søjle, som krones af en yndefuld Gravurne i Empirens Stil. Søjlen, Minde-Stelerne og Indgangsstøtterne er cementstøbte; men Tiden har været dem naadig, den har forvitret dem og givet flere af dem en køn, brunlig-rustrød Tone og polstret dem med Bevoksninger af farverig Lav.

Det mærkelige Mindeanlæg er smukt og stemningsfuldt. Gaar man her en Sommer-Eftermiddag — mens Sollyset falder i Strejf gennem Birkenes Løv og spætter det fugtigt-grønne Græs — og gør Forsøg paa at tyde de tilgroede Indskrifter, kan man ikke undgaa at blive grebet af Stedets særegne Stemning.

Mellem Navne, der er kendt af alle, læser man flere, som helt tilhører Wieds Privatliv, og endelig er der et Par Stykker, som gør En lidt tvivlraadig; nogen Alvor er der i dem, men Satyren har ogsaa været paa Spil her, de lemper dog meget tilpas et lille Smil ind i al Grav-Alvoren. Ialt er der 28 Mindesteler, 7 af dem er forsynet med to Navne og een staar blank, det giver med Midtersøjlens Indskrift ialt 35 Navne. Under hvert Navn staar vedkommendes Dødsaar. For at lette Indhugningen er Bogstaverne kantede, en Slags hjemmegjorte Runer. Uvilkaarligt paabegynder man Tydningen af Indskrifterne inde paa Pladsen og slutter ude i Gangen; her findes ogsaa de seneste. Lige ved Indgangen staar Minde-Stelen over Gustav Wieds Mor, den eneste, der bærer baade Fødsels- og Dødsaar — Stelen lige overfor er blank. Man gør sig sine egne Tanker.

De kendte Navne er: Alexander Kielland, Sophus Schandorph, Herman Bang, Amalie Skram, Holger Drachmann, Arkitekten Thorvald Bindesbøll, Teaterdirektørerne Benjamin Petersen og Frits Petersen, Skuespillerne Emil Poulsen og Sophus Neumann og Skuespillerinderne Emma Thomsen og Thora Meincke. Midtersøjlen bærer Vennen Jens Petersens Navn. Offentligheden kender ham som Medforfatter til Komedien »Første Violin«; iøvrigt var han Overretssagfører i København. De fleste Navne hidrører fra Familien Wieds Venne- og Omgangskreds. Endelig er der tre, som maa henregnes til en særlig Kategori, det er Rikke Due, Prins Hans og Frederik VIII. Majestæten behøver ingen Præsentation. Prinsen var en af Christian IX's Brødre, han var kendt for sin Elskelighed og var sikkert uden Grund blevet en Slags Sagn-Magnet, paa hvem en Række mere eller mindre

begavede Anekdoter var blevet hængende. Rikke Due var en gammel, invalid Set. Jørgensbjerg-Kone, alle ældre Roskildensere husker hende, naar hun rank kom gaaende med Kurv og Krykke; hun og Wied var blevet gode Venner og fik sig ofte en Passiar.

Paa Indgangs-Støtten til venstre staar der: DØD RE NAH RØF, paa den til højre: GILEKKYL NEGNI SIRP. Man behøver ikke at se ret længe paa disse mystiske Indskrifter, før man opdager, at de skal læses bagfra, begyndende med sidste Ord paa højre Støtte. det er Solons vise Ord: Pris ingen lykkelig, før han er død.

Mindelunden synes nok den fremmede smuk, men paa dens Grundlægger maa det til Tider have virket dybt deprimerende ligesom haandgribeligt at faa sine Venner og Bekendte præsenteret som Skygger — —. Hvor har det været bittert enkelte Aar at skulle lade indhugge op mod en halv Snes Navne paa dem, man havde mistet. Denne Mindelund maa til sidst have virket som en Mare.

»Lørdagspligt« — Marts 1910.

Ikke alene Wieds Have, men ogsaa Husets Indretning gav Roskildenserne meget at tale om; noget siver der jo immer ud, og interessant var det. I den søndre Ende af »Kastellet« havde Wied indrettet sig en privat Fæstning, adskilt fra den øvrige Del af Lejligheden ved en tyk Brandmur; altsammen blot for at skaffe en sensibel Mand, som havde sit Arbejde hjemme, lidt Arbejdsfred. Wieds Fæstning udgjorde en lille to-Værelsers Lejlighed med Forstue og egen Indgang.

Arbejdsværelset, som yderligere var støjsikret ved Hjælp af et langt, smalt Rum, som tjente til Bibliotek, havde et bredt Fag Vinduer mod Øst. Værelset var ikke særlig stort, men meget hyggeligt, udstyret med smukke, gamle Møbler og Billeder. Paa Døren ind til Digter-Værkstedet sad der en Porcelænsplade med Paaskriften: Pustervig, Digter. Den var en Gave fra Revueforfatteren Anton Melbye, hvis lille Datter havde opfattet Navnet Gustav Wied som enslydende med den københavnske Gades. Det lille, spartanske Soveværelse havde dobbelte Døre mod Forstuen og Vindue mod Syd. Her hang Husguderne i Form af Billeder af Bismarck, Frederik VII og Vilhelm Beck samt et gammeldags naivt Billede af vort private Solsystem: i en blaa Himmel straalede en Sol, hvorom Planeterne vandrede i deres eliptiske Baner; en lille Hjælp til at anskue os selv under en større Synsvinvinkel — hvad vel ingen Skade kan være til.

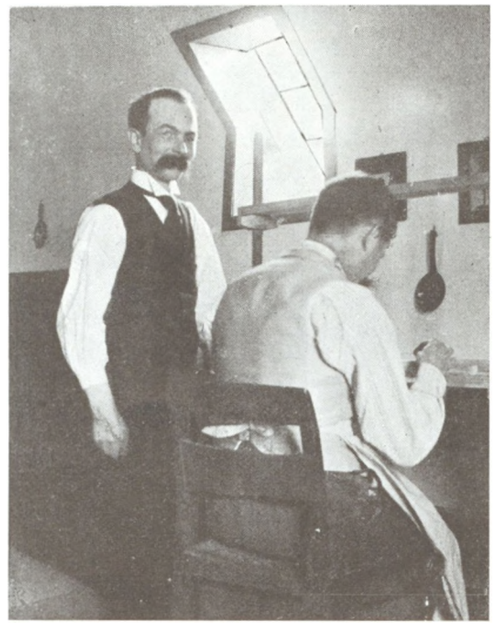

»Paa Værkstedet« — December 1901.

Fra Forstuen var der Dør ind til den øvrige Lejlighed og Udgang til Haven; en Trappe førte op til Bogbinderværkstedet, hvor Wied, ledet af Bogbindermester Holm, udøvede det ædle Haandværk. Heroppe stod som Dekoration en smuk Bilæggerovn med store Malmknopper; den er nu havnet i Roskilde Museum.

Med Tiden skød »Kastellet« Knop og blev til en hel lille Fæstning. Først rejstes inde i Gaarden »Enkesædet«, et bitte Pandekagehus af Bindingsværk, vel mest til Børnenes Fornøjelse, derefter fulgte to Fløje, der skød sig ud fra Hovedhusets Bagside og dannede en formelig Borggaard. I den søndre blev der Plads til en prægtig, stor Stue med Sydvindue og Ovenlys gennem gule Ruder, saa der altid var Solskær derinde. Den nordre Fløj kaldtes »Kavaller-Fløjen«, og her fik den ældste Søn sit Paulun paa første Sal.

Her i sit smukke, særprægede Hjem boede Gustav Wied til sin Død i 1914, her førte han den frie Aandsarbejders ikke altid misundelsesværdige Tilværelse: uden fast Adskillelse mellem Arbejde og Fritid, altid at skulle være frisk og veloplagt, aldrig at kunne flyde paa Rutinens Strøm. Her levede han sit eget stilfærdige Liv i sin Families og sine Venners Kreds, uden virkelig Forbindelse med den By, han tilfældigt havde udvalgt til sit Opholdssted.

Naar man i Roskilde har paastaaet, at Gustav Wied i sine Bøger ligefrem har portræteret en Række af Byens Mænd og Kvinder, saa holder dette ikke Stik. En virkelig Kunstner som Wied har aldrig dilettantisk forsøgt at kalkere, men lynsnart opfattet ydre Træk eller Glimt af Replikker og over dem frit digtet sine Personer. Man ved, at Wied f. Eks. har digtet hele det fine, lille Spil »Skærmydsler« over een eneste Replik, han havde faaet refereret af en Ven — den berømte Replik: »Maanen har den Farve, Maaner skal ha'«. Tante 1 og Tante 2 er udelukkende Børn af Wieds Fantasi; hvis der skulde findes lignende Personer i Virkeligheden, tjener det blot Kunstneren til Ære. Selv til »Knagsted« og »Claussen« har man i Roskilde villet udpege forskellige Modeller; den virkelige fandtes paa »Kastellet«, for det er jo ganske øjensynligt, at disse Personer er fremkommet ved, at Forfatteren saa at sige har spaltet sig selv og overexponeret visse af sine egne Karaktertræk. De fleste Forfatteres mest benyttede Model er nu engang dem selv.

Af Folk i Roskilde omgikkes Gustav Wied kun sin Læge, Frits Jørgensen, og Forfatterinden Agnes Henningsen, der ligesom han selv var »indvandret« og levede sit Liv uafhængigt af Byens. Wied var en meget ivrig Amatørfotograf, og Fotograf Hude fremkaldte hans Plader. Selv uden fotografisk Ærinde kom Wied nu og da i Hudes Hule for at faa sig en Passiar. Alle Wieds Fotografier blev omhyggeligt opklæbet paa Karton, forsynet med Underskrift, Aarstal og Nummer. Fru Wied har en Samling paa mange Hundrede og har været saa venlig at udlaane nogle Prøver. Det af Wied i Højgalla bærer Underskriften »Lørdagspligt« og kan maaske trænge til lidt Forklaring. I ældre Tid havde man i større Beboelsesejendomme et lille, sortmalet Stykke Brædt, hvorpaa der med hvide Bogstaver stod »Lørdagspligt«. Brædtet blev paa Omgang stillet uden for Lejernes Døre om Lørdagen og betød, at nu var det vedkommendes Tur til at vaske Trapperne. For Wied betød »Lørdagspligt«, at han iført Topgalla drog til København, bl. a. for at man i »Kastellet« trygt kunde hengive sig til Rengøringens Glæder.

Mindelunden ikke længe efter, at den var anlagt.

— — —

En af Gustav Wieds Venner, Forfatteren Poul Levin, skrev ved hans Død de smukke Ord, at han var »den blideste Ven, rørende i sin Mildhed, trofast i Handling og i sine Minder —, en sky Natur, uendelig stilfærdig, med smaa, rolige Vaner«. -- Lad disse en Vens Ord afslutte denne lille Opsats, der kun har skullet fæstne nogle udvendige Træk fra Gustav Wieds Roskilde-Tid. Ham selv finder man i hans Bøger, der viser deres Værdi ved at være lige saa friske nu, som den Dag, de blev skrevet.

DA ROSKILDE SKULDE HAVE NYT POSTHUS

AF P. V. MORTENSEN

Indtil for ca. 25 Aar siden var den nu afdøde Postmester Michelsen i fuld Virksomhed i sit Embede. Han var en særdeles dygtig og klog Postmand, og var fænomenal i Regnekunst.

Det var ofte svært for Postekspedienterne (som Assistenterne dengang kaldtes) at klare store Sammentællinger paa Lister, men naar Chefen kom til Stede, kunde han med stor Overlegenhed øjeblikkelig vise den besværede Ekspedient, hvor Fejlen var paa Listen.

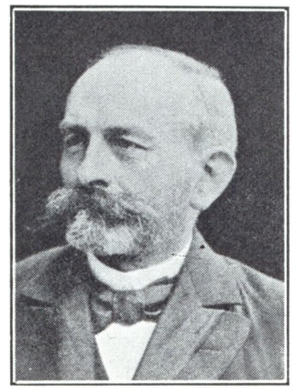

Postmester N. V. C. Michelsen.

Overfor Generaldirektoratet var Postmesteren som »den gamle Rotte«, og man foretog sig ikke noget vedrørende Roskilde Postvæsen, som ikke var efter »den gamles Hovede«!

Af og til kom der jo et Par Herrer fra Generaldirektoratet paa Visit. Personalet søgte da ved saadanne Lejligheder at beklage sig (ikke til Postmesteren) over, at der var for meget Arbejde og for lidt Personale! Svarene fra de høje Herrer var, at man var klar over Forholdet, men da Postmesteren ikke ønskede Forandring, maatte der ventes, til »den gamle« gik af!

Postmesteren var i de store Selskabskredse kendt som en særlig gemytlig Selskabsmand, men hans glade Humør holdt han indenfor de private Rammer. Paa Postkontoret var han den alvorlige, kloge Chef, som der ikke maatte spøges med. Men han var bundretfærdig! Han kunde give en ordentlig Salut fra sig, hvis en eller anden af Personalet havde lavet en Fejl, men overfor Publikum, som blev ekspederet gennem et lille Hul ved Disken, kunde Postmesteren ogsaa sige sin Mening.

Hvis en Kunde lavede for stort Besvær med Ekspedienten, for Eksempel ved at bruge unødvendige Udtryk, ja, da kan det nok være, at Postmesteren lagde Øret til, og pludselig, paa sin myndige Maade, anmodede vedkommende Kunde om hurtigt at fjerne sig.

Afdøde Tobakshandler Henrik Nielsen var jo kendt som en »slagfærdig« Mand. Da han var valgt som Folketingsmand, vilde han jo ogsaa vise, at han vilde være med til Samfundsopgavernes Løsning.

Jernbanestationerne Hedehusene—Taastrup—Glostrup, som Bygningerne nu er, er et Vidnesbyrd om Henrik Nielsens Ihærdighed, dengang da Stationsbygningerne var smaa og mangelfulde.

Og — en Dag møder Folketingsmanden op til Audiens hos Postmesteren. Henrik Nielsen fremsatte Forslag om at søge oprettet et helt nyt Posthus, og udtalte, at Posthuset, som det nu var, var forældet og udlevet. Men Postmesteren vilde aldeles ikke høre Tale om, at der skulde bruges Penge til et nyt Posthus, for det gamle Posthus var godt nok endnu, og Postmesteren betonede klart for Folketingsmanden, at han ikke vilde sætte sit Navn ved en saadan Ansøgning, hvortil Henrik Nielsen lunt bemærkede, at saa holder vi Postmesteren udenfor det nye Posthus.

Resultatet af Henrik Nielsens Forarbejde blev det, som Posthuset nu udviser, men helt tidsvarende blev det jo ikke. Men der er Sandsynlighed for, at der var blevet bygget et moderne Posthus, hvis Postmester Michelsen havde »været med«!

ROSKILDE SET FRA ET VINDUE I VEST

AF KAREN PLOVGAARD

»Himlene aabnede sig og jeg fandt Roskilde — —« Det var i 1938, Aaret før Udbruddet af den store Verdensbrand, at HILAIRE BELLOC udsendte sin yndefulde Bog »Return to the Baltic«, hvori han hilser Roskilde paa ovenstaaende Vis.

Den store engelske Skribents Tilbagevenden til de baltiske Lande for fem Aar siden havde forøvrigt sin egen Historie, som han beretter i Bogens indledende Kapitel.

»Medens jeg var Dreng«, siger han, »saa jeg sammen med nogle Kammerater »Mikadoen«. Denne Operette gjorde et levende Indtryk paa mig; jeg beholdt det i min Erindring friskt og uforstyrret. Der skulde gaa en Menneskealder, før jeg igen saa Stykket. Nu for faa Aar siden saa jeg i en Notits, at »Mikadoen« vilde blive opført paa »Savoy«, det samme Sted, hvor jeg som Dreng havde set det, og jeg fik den Idé saa vidt muligt at sikre mig den samme Plads i Teatret — for at erfare, hvilken Forskel henved fyrretyve Aar vilde afstedkomme i »Mikadoen«s Indflydelse paa mit Sind. — Jeg er ikke sikker paa, at min Handling er moralsk forsvarlig; man skal vist ikke maale sin egen Affældighed, men hellere leve Livet som det kommer. — Imidlertid, jeg købte min Billet — mange Dage i Forvejen for at være paa den sikre Side, og paa den fastsatte Aften sad jeg der, maalte Aarene — næsten fyrretyve — mellem Ungdom og Alderdom, og søgte at fornemme, hvad dette Interval havde forandret for mig — —.

Udsigt fra Domkirkepladsen mod Fjorden.

Det, jeg nu vil skrive om Skandinavien«, fortsætter Belloc, »har sin Oprindelse fra et lignende Eksperiment. For treogfyrretyve Aar siden, i 1895, drog en Kammerat og jeg til Skandinavien. Vi rejste til Sverige og gennem Danmark hjem. Hvorfor skulde jeg ikke, spurgte jeg nu mig selv, prøve paa at bygge Bro over de 43 Aar, mellem min Ungdom og min Alderdom? — Jeg ved, at Landene maa have forandret sig i de Aar, som omspænder *mit* Arbejdes Levetid; men alligevel: Jeg gør denne Pilgrimsrejse — —«.

Belloc bliver ikke skuffet. Han venter at finde det ny, som han ogsaa ganske rigtig finder, men han træffer det, bygget paa og efter de Traditioner, han kender. Med andre Ord: Det er det historiske Skandinavien, han gør Pilgrimsgang til, og *det* lever endnu.

Ved Jellinge Høje tænker han paa Danmarks lange, ubrudte Kongerække. Han gæster Kronborg og drømmer om Hamlet — gør Valfart til Steder, der har Klang i Nordens Historie, og en Dag »aabnes Himlene«, og han finder Roskilde, som han forelsker sig i og hylder med en Elskers Fyrighed og med en Elskers Ord.

Først anvender Belloc til Overdaadighed Udtrykket »lille«, bruger det i eksakt og i overført Betydning om Byen. Den hører efter hans Opfattelse til de »lykkelige smaa, yndige smaa, beskedne smaa og derfor noble smaa, gamle smaa, hæderkronede smaa, stille smaa, udsøgte smaa, blide smaa, *evige* smaa Byer.

Vel har Skæbnen lagt den en halv Times Vej fra København, vel er den den sidste Station paa Vejen til den danske Hovedstad, dog er Roskilde for Belloc vedblevet at være »alt det, han siger om den«. Den har villet forblive sig selv, og den har bevaret sit Fysiognomi og sin Sjæl.

»Det er ellers en farlig Ting at sige om et Sted, en Stad eller et Menneske, at Tiden aldrig vil ødelægge dem. Jeg har engang sagt noget saadant om Sussex — og se Sussex nu! Garager og Ghettoer! Djævelen gaar rundt og snuser efter Goder til at ødelægge med, og den lykkelige lille By sætter ham i et særligt Raseri. Han maa have hørt om Roskilde, og han vil naturligvis gøre den Fortræd, om han kan — men endnu har han ikke kunnet —. Hvis nogen vil smage den dybe Fred i denne forbryderiske Tid, saa lad ham søge — Roskilde«.

Belloc noterer, at Rejsen til Roskilde for en Englænder kan være lang og trættende. Mange Folk og Tunger kommer han i Berøring med undervejs. Irriterende Smaahændelser og Menneskers Daarskaber sætter hans Taalmodighed paa Prøve.

Men Roskilde er det altsammen værd. For den skænker Vandringsmanden Forfriskelse, Lys og Fred.

»Roskilde, glem mig ikke; jeg vil aldrig glemme dig«, sukker Forfatteren ekstatisk.

Og han bliver synsk, hvor han taler om Roskildes Oprindelse. Havet, Kongeværdigheden og Seklernes Kæde skabte Roskilde. Gennem Generationer var den de danske Kongers Residens. En af disse Herskere har givet Roskilde dens Navn. Han var en Høvding, dog næppe

en virkelig Skikkelse, næppe nok et Minde, en Sagnkonge, hvis Navn sank bag Tidens Horisont, før »Lyset kom til Norden«. Men han var en eminent Skikkelse fra den Æra, om hvilken Legenden slynger sit Spind, ældre end den ældste Nordens Historie. Belloc peger paa, at han maa have levet længe, længe, før Beowulffs Drapa er skrevet. Dette kender kun Hroar som et Navn.

Belloc falder selvsagt i Henrykkelse over Roskildes Beliggenhed. »Staar man paa den høje Platform foran den vestlige Ende af Cathedralen med dens stolte Tvillingspir, ser man under sig den sydlige Del af Fjorden, som løber saa dybt ind i Landet, at den med sit langstrakte, smalle, rolige Vand maa have været det ideelle Sted — med Hensyn til Sikkerhed — for en tidlig Tids Sejlere.

Da Troen for Aarhundreder siden naaede Roskilde, blev her bygget Kirke, og Stedet blev Danmarks andet Centrum — efter Jellinge. Her blev Gorm den Gamles Søn, Harald Blaatand, begravet — paa Alterets Evangelieside, og her, har man sagt mig, viser man hans Grav den Dag i Dag. Og rundt ham slumrer danske Konger fra tusinde Aar«.

Har Belloc tænkt paa Danmarks Konger allerede, da han besøgte Jellinge, saa melder de sig med fornyet Kraft for hans Tanke. Han falder i Betragtning over, at de slanke Tvillingspir med det Tag, der udspænder sig imellem dem, dækker over den pragtfulde Serie af Kongegrave.

Domkirkens Kor ved Absalonsbuen.

»— Er der et Dynasti i Verden, spørger jeg mig selv, som har en lignende Kontinuitet? Vi har det ikke i England. Frankrig kunde være en Parallel, thi Gravene i St. Denis gemmer — ligesom Gravene i Roskilde — Konger fra ti Aarhundreder —«.

Imidlertid er det ikke alene Kongers Navne og deres Data, der griber Beskueren. Roskilde saa vel som dens Cathedral er fuld af andre Minder, Bygninger, Skulpturer, Ruiner, der beretter Historie fra Kristendommens første Dage indtil nu. B. konstaterer dette som meget smuk Rekord; han ønsker, at Byen vil bevare sit Præg »som Symbolet paa den lykkelige Nation, der er uanfægtet af Ambition saa vel som af Frygt, beskyttet som den er ved sine beskedne Grænser og næret af Havet. Det gør et Menneske godt, det gør ham større, det udvider hans Syn, naar han fornemmer denne Tidens ubrudte Kæde i Roskilde Domkirkes Kapeller«.

Den historiske Skribent par Ekscellence, Hilaire Belloc, vilde ikke ligne sig selv, om han ikke her saa en Lejlighed til ved en Sammenligning at kaste et Strejflys over noget paa een Gang nærliggende og temmelig fjernt. Fra sit Stade ved Domkirkeportalen i Roskilde rammer hans Blik Danmarks Broderland Sverige. Svenskerne kan ikke præsentere Historikeren for en Kongerække som den, der fandt Hvile under Roskildes Buer. Vasaslægten, siger han, viste sig pludselig og sent. Næppe var den kommet til Magten, før dens Linier brødes eller kom i Uorden. Den gaar fra Fald til Fald og ender ved Bernadotte. Og her har vi et typisk Hilaire-Belloc-Udtryk: »Den Bernadotte, som forraadte sin Herre og Mester«. Naa, Belloc indrømmer, at den franske Lykkeridder vel ikke var uden Undskyldning. I Anledning af Wagram havde Napoleon saaret ham dybt. »Ikke desmindre vilde jeg have følt mig en Smule beskæmmet, hvis jeg havde befundet mig blandt de svenske Officerer paa tredie Dagen efter Leipzig, da Bernadotte viste sig paa Skuepladsen for at fuldende sin Kejsers Ruin«.

Belloc kan ogsaa bruge andet end blide Ord.

Men de blide Ord finder han igen, da han paany beskæftiger sig med det, han lige har set.

»Jeg vil haabe, at Roskilde aldrig vil blive væsentlig større —«, og han udtaler sin Forvisning om, at Byen vil vide at undgaa de Farer, som har ødelagt saa mange andre Værdier. Han opregner for sig selv, at Roskilde ligger for langt fra København til nogen Sinde at kunne blive en Forstad, og til alt Held har Roskilde hverken Metaller eller Miner af nogen Slags. Tilmed er den skønne Fjord ikke af de Dimensioner, der tillader Roskilde at blive en moderne Havneby, selv om Byen iøvrigt havde lokal Handel nok dertil.

Men helt rolig for Stadens Fremtidsskæbne er den beundrende Englænder dog ikke.

»Dog skælver jeg for Roskilde; thi alle gode Ting vogtes skinsygt af misundelige Guder — —«

End ikke den Kærligheden medfølgende Ængstelse savnes i det Følelsesorkester, som toner fra Bellocs Sind, idet han siger Farvel til sit velsignede Roskilde.

Rejsen »Return to the Baltic« gjorde B. sammen med en Ven, en gudbenaadet Kunstner, der forsynede Bogen med skønne Illustrationer. Tre af dem er helliget Roskilde, og i deres nænsomme Streg vil ogsaa danske Øjne skue *det* evige Roskilde, som aldrig forandrer sig, men som altid vil bære Danmarks Riges Tradition og symbolisere Kontinuiteten i vor Historie.

TORSDAGSSKYTTERNE

AF FANNY FANG

De fleste Mænd har Evne til Kammeratskab og til at danne et muntert Lag. Og de har Evne til at »faa en Dag ud af det«. Er det ikke umiddelbart at se paa Billedet af nedenstaaende Selskab? Smilet er bristefærdigt, man hører Latteren rulle og Flasken klukke i det Øjeblik, Kameraet ikke sladrer mere. Det er ikke nogen Forening, men et Hold af glade Venner, der uden andet Kontingent end deres gode Humør har sluttet sig sammen og er taget i Skoven. For i Skoven er det. Hvem genkender ikke den lunefyldte Skovfoged Jensen, »Værten«, der skænker i Glasset? Billedet er taget i Bognæs. For Bordenden sidder den mangeaarige Formand for Københavns Amts Skytteforenings 1ste Kreds, Sagfører N. C. Nielsen, i Aaremaal Selskabets ældste Medlem. Ogsaa de andre Personer er Skyttefolk. Som Helhed kaldtes de Torsdagsskytterne.

Ved Aftensmaden i Bognæs.

Det var en Sammenslutning, som bestod gennem en lang Række af Aar. I 80erne hed de Tirsdagsskytterne, fordi man samledes hver Tirsdag. Medlemsantallet bestod aldrig af mere end ti, eller rettere ikke af flere end der kunde sidde i en Charabanc. Præcis Kl. 3 samledes de af hverandre udvalgte og i Aarenes Løb skiftende Medlemmer hos Købmand Culmsee paa Hjørnet af Bondetinget og Blaagaardsstræde, derfra kørte man ud, og Reglen var, at man kom hjem Kl. 10. Turen gik til Boserup Strand, hvor der først blev skudt til Skive, daset i Græsset og senere spist. Saadan var Dagens Program. Først skyde, saa spise.

Det sidste var ikke det mindst væsentlige. Enten havde man Mad med selv, eller ogsaa spiste man i Boserup Pavillon. Her foregik i hvert Fald Afslutningsfesten om Efteraaret, for Torsdagsskytterne samledes kun i Sommertiden. En halv And pr. Mand med diverse Drikkevarer var det mindste, man indtog, — altsammen dengang en billig Fornøjelse. Desserten, Kransekage eller Lagkage, skænkede Bager Herbst. Og det var lækre Ting, han bagte.

Senere da Sejlsporten fik et Opsving paa Fjorden, kunde man ogsaa pr. Baad havne i Bognæs eller i Gershøj. Der trakterede Fru Andersen med stort, koldt Bord med Fadefulde af de der berømte stegte Aal med tilhørende stor Kande brunet Smør og stuvede Kartofler. Bagefter serveredes Pandekager. — Aftensmaden og Nydelserne i det hele taget kunde ogsaa kredenses af Rejer, halve Hummere, og Gartner Alfred Petersen var ikke smaalig med dejlige Jordbær eller Meloner. Hos Skovfogeden i Bognæs dampede Romtoddyerne, The russe'n, i Glassene. Fornøjelsen, d. v. s. Humøret, havde Selskabet selv med, undertiden forhøjet af en Mundharmonikas Toner eller Sang, og af og til kunde det ende i en Svingom paa Grønsværet i de dejlige Sommeraftener. Hvorfor ikke? Det var jo bare gode og glade Venner, der morede sig med sig selv.

Paa to nær er alle Deltagerne paa Billedet nu borte. Fra venstre genkendes Garver Hans Esmarch Poulsen, der havde drevet Garveri fra sine unge Aar i Roskilde. Bladforhandler Vogelsang, der bl. a. sammen med Proppeskærer Nielsen aabnede den første Biograf i Roskilde i den lille Prinds (Billetter à 10 Øre, reserveret Plads 15 Øre). Garver Hans Winther, den mellemste af et helt Garverdynasti i Roskilde, en meget kendt og anerkendt Skytte, samt Skovfoged Jensen fra Bognæs, af Venner kaldet »Skovdjævelen«. For Bordenden sidder den nu 82aarige Sagfører N. C. Nielsen, vidt og bredt kendt i By og paa Land gennem Slægt og Forretning i Roskilde, og derefter Restauratør Rasmus Hansen, nu Byparkens Pavillon. De to er nu de eneste tilbagelevende af hele Selskabet. Derefter følger daværende Sparekassefuldmægtig Axel Rasmussen, senere Direktør i Roskilde Sparekasse, den udmærkede, stabile og retlinede Mand og hans Svigerfader, fhv. Skovfoged Weidemann, Bognæs.

De to Deltagere, som endnu er i Stand til at mindes Torsdagsskytterne og deres Færd gennem Aarene, er fyldt med mange fornøjelige Minder. En skiftende Mængde af gode Skyttekammerater, af Byens Borgere, passerer deres Erindring. Smilet kommer atter springende ved Tanken om de gode Dage med Skæmt og Fornøjelser af harmløs Art, om smukke Dage ved Skov og Strand og paa den friske Fjord. Det var dengang. Ved Bladforhandler Vogelsangs Død i 1937 opløstes Selskabet. Ogsaa det hørte *sin* Tid til.

GAMLE ROSKILDE-BORGERE

Musiker H. Andersen.
23. Juni 1863—15. Novbr. 1942.

Rektor Vilh. Boëtius.
1. Juni 1862—30. Novbr. 1942.

Cigarfabrikant Brøns.
10. Septbr. 1863—25. Juli 1943.

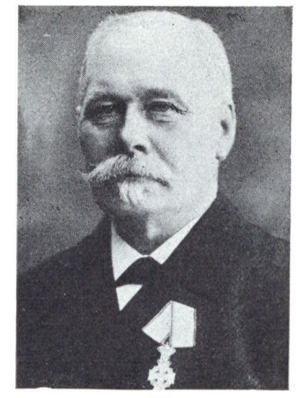

Gasværkschestyrer P. Eriksen.
3. Decbr. 1859—2. Oktbr. 1942.

Politimester A. J. Fritsche.
20. April 1870—28. Juni 1943.

Overlæge Hans Gravesen.
22. Oktbr. 1876—2. Oktbr. 1943.

Rutebilejer A. P. Hansen.
10. Juli 1880—4. Januar 1943.

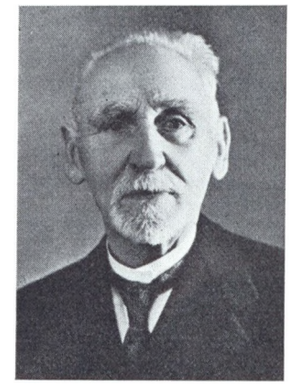

Gymnastiklærer H. J. Hansen.
15. Juni 1855—4. Marts 1943.

Bestyrer J. P. Hansen.
1. Januar 1872—5. Maj 1943.

Skomagermester Hans Jørgensen.
7. Aug. 1845—3. Septbr. 1942.

Bogholder C. E. Nielsen.
12. Juli 1859—7. Decbr. 1942.

Hestehandler Anders Poulsen.
16. Novbr. 1873—7. April 1943.

Grosserer Charles Primdahl.
28. Febr. 1891—9. Decbr. 1942.

Købmand P. E. Sewerin.
2. Novbr. 1877—10. Marts 1943.

Lektor Vilh. Schönau.
12. Juli 1870—20. Juni 1943.

Assurandør A. R. Wethje.
19. Septbr. 1881—25. Oktbr. 1942.

JUL I JYLLINGE

AF KARLA FREDERIKSEN

Det er Dagen før Juleaften, vi tidligt, med en Bagage saa stor som skulde vi emigrere, sætter os i Toget til Stenløse, der skal føre os ud til Jul paa Landet.

Der er Gudskelov, som i gode Julefortællinger, høj Sne og bidende Kulde, og selvom vi unægtelig er lidt betænkelig ved Tanken om, hvordan vi faar gennemfyret det lille gule Hus ved Fjorden, saa er vi i straalende Julehumør — for os er Jyllinge Indbegrebet af Ferie og Glæde, hvadenten vi kommer der Sommer eller Vinter.

Og Julehistorien fortsættes paa den rigtige Maade, da Kanerne holder ved Stenløse Station for at hente Julegæster. Det bider ordentligt i Ansigtet, da vi suser henad Landevejen, men alligevel maa vi jo paa Vejen høre lidt nyt af Karlen, der kører for os, og som ogsaa har Besked med, at vi endelig maa standse op hos Familien paa Gaarden lidt udenfor Byen.

Hvor Landskabet er smukt! En Hare smutter over Landevejen, over mod Frode Fredegods Grav, dersom det ellers passer, hvad der berettes her ude; men passer det ikke, er Stemningen paa Egnen her den i Landet, der minder mest om Frode Fredegods Tid.

Der stiger Røg op af alle Skorstene, — Juleforberedelserne er i Gang overalt, og man synes, at Dufte af Bagværk naar helt ud til os, men da vi naar Gaarden, mærker vi det rigtigt. »Velkommen — velkommen« — Kaffebordet er dækket til os med Lys og Gran, og Juleneget forlængst hængt ud i Træet nede i Haven til vore fjedrede Venner.

Hvem forstaar som Husmoderen her at gøre det mere hyggeligt. Børnenes muntre Pludren om Julen sætter os rigtig i Julestemning. — Vi har det altfor hyggeligt til at løsrive os, men vi maa jo selv tænke paa Juleforberedelser. Vi faar et Juletræ med, der er vokset paa Slægtens Jord. Det er en smuk Tanke og gør Træet mere værdifuldt for os end noget andet. Der er ogsaa sørget for Julemad til os. I et helt lille Juleoptog gaar vi gennem den lille Landsby, og vi føler det, som hører vi med herude, hvor Generation efter Generation af Familien er kommet. Folk hilser og nikker — jo, vi er hjemme. — Der er Præstegaarden, den dejlige Præstegaard, hvor jeg som Barn legede de dejligste Lege med Præstens Børn i de lyse, skønne Sommerferiedage. — Nu i rask Fart ned over Bakken. Jeg skimter det lille gule Hus med Straataget, ogsaa der stiger Røg af Skorstenen — jo, Ole Knudsens er gode at have til Naboer. Der er Huse, man kommer i, hvor man føler, der maa have boet gode Mennesker. Jeg føler det og har altid følt det, naar jeg aabnede Døren til Huset her. —

Vi faar travlt med at julepynte. Der kommer Gran omkring Billederne ved alle dem, der før os har set udover den samme Fjord, haft den samme Udsigt og holdt af den. — Men før det bliver mørkt, maa vi lige op i de smaa Forretninger og gøre de sidste Indkøb, — det er mest for at møde Jyllingerne; vi holder af at faa en lille Passiar med dem, for vi savner jo vore gode Venner, Fiskerne, og deres Liv dernede ved Havnen udenfor vore Vinduer, de herlige Mennesker, der lever deres Liv videre uforandret Aar efter Aar, og som føler Livsværdien ved bare at kunne eksistere og være til. — Munter Passiar — »Glædelig Jul — glædelig Jul« lyder det, hvor vi kommer frem. — Da vi igen drejer nedad Vejen imod det gule Hus, har vi et stort rundt Sigtebrød under Armen, Jyllinges Specialitet, saadan som Brasen ofte paa sine Malerier har vist os dem, naar Folk kom gaaende fra det gamle Bageri.

Vi hygger os i den lune Stue, læser op for hinanden i Dichens »Juleeventyr«, saadan som vi gør det Aar efter Aar. Vi tænder først et enkelt Lys ved Julekrybben, det lyser og skinner paa Billederne af dem, der gik forud for os, og som havde den samme Kærlighed til den lille By ved Fjorden. Vi føler Freden her i Tanken om det myldrende Liv derinde i København. — Tidligt sover vi ind, trætte af Luft og Juleforberedelser.

Juleaftensdag maa vi lige en lille Smut rundt i Husene med Smaagaver.

Om Eftermiddagen gaar vi i Kirke. — Børnene fra Gaarden henter os, og ikke noget er bedre i Verden end at mærke en Barnehaand i sin. —

Det glimter som Diamanter i Sneen. Kirkegængere i mørke Klæder gaar imod den gamle Kirke for at lytte til Juleevangeliet. — Gravene er tildækket af Sne, kun hist og her er stukket en Grankvist i Sneen eller smaa røde Tulipaner er lagt paa Gravene — for at dø med de Døde. —

Jeg ser mig lidt omkring, inden jeg gaar ind i Kirken. Derovre hviler den stoute Sognefoged Hans Jensen, — dér den milde Tante Julie med de smukke Øjne og som var Godheden selv imod mig, naar jeg i Ferien var hos hende. — Snart lyder de gamle Julesalmer inde fra Kirken, Børnenes klare Stemmer er hele Tiden en halv Takt hurtigere end de Voksnes, Orglets Toner bruser under de gamle Kirkemure, — om disse gamle Mure kunde tale. Præsten fortæller enkelt og kønt om *det*, der skete Julenat. »Dans lille Barn paa Moders Skød« — »Julen er kommet med Solhverv for Hjerterne bange« — og efter alle disse skønne, gamle Linier og Strofer slutter vi Gudstjenesten med »Dejlig er Jorden«. Udenfor Kirken ønsker vi saa mange »Glædelig Jul«, som vi kan naa, for Børnene har slet ikke Tid, vi maa skynde os hjem til Gaarden, hvor vi skal fejre Juleaften. — Vi naar derud — hører Hestene vrinske af Velvære ovre i Stalden, og i Forstuen smyger Katten os forbi — Jul paa Landet!

Fætter er stadig den samme, da vi sidder ved Bordet — »Spis nu — spis nu« lyder det. Vi fylder os med dejlig Ribbenssteg og tager den med Ro, men Børnene synes vist, at de Voksne er »rædsom langsomme til at spise«, — saadan som Børn synes og føler det Landet over denne Aften. Børnene er noget saa flinke med Udbæring af Porcelæn og med Opvasken. — Endelig — endelig gaar Døren op, og det smukke Træ, der naar næsten til Loftet, staar straa-

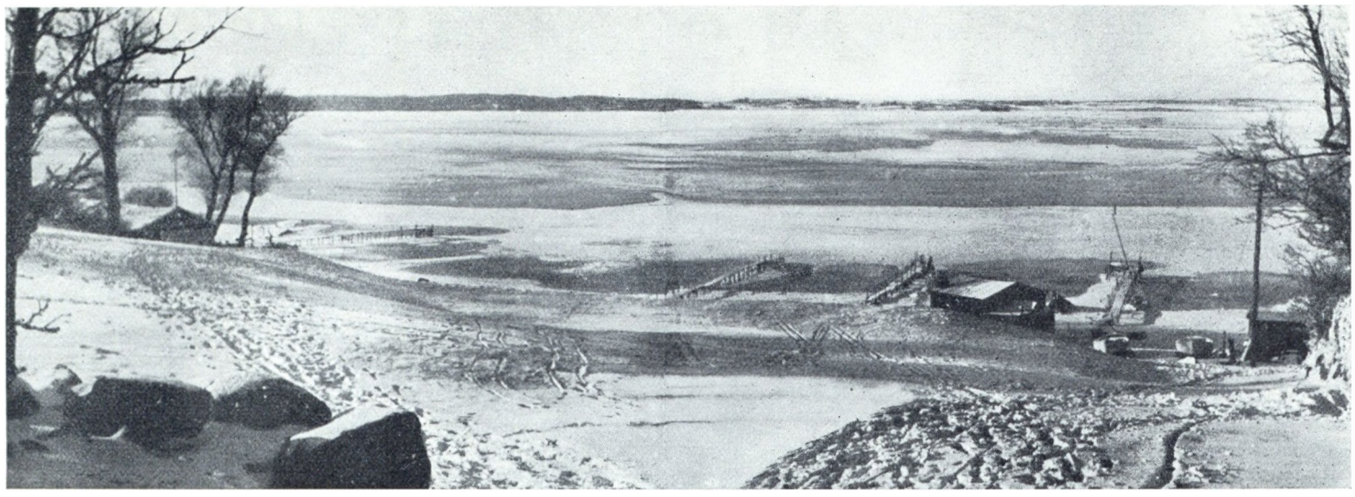

Udsigt over Roskilde Fjord fra Strandbakkerne i Jyllinge.

lende skønt med Lys paa Grene. — Husbond, Karl og Pige — alle tager vi hinanden i Hænderne og synger den skønne, gamle Julesalme »Et Barn er født i Bethlehem« og et Par Stykker til, — flere gaar ikke an, for Gaverne venter jo. — Det er alt for galt, alt det vi faar. — Fætter mindes alt det, vi ikke fik i Barndommens Dage. Børnene tror sikkert, vi overdriver, for de leger med Dukkestuer, Dukker, Komfurer og Spil.

Juledvaskheden indfinder sig hos de voksne efter det store Juleopbud, men vi maa have Kaffen og Godterne, inden vi tager Afsked.

I den stjerneklare Nat begiver vi os mod det lille gule Hus ved Fjorden. Skimter vi i det fjerne Roskilde Domkirke? Vi ved da nøjagtigt, hvor den ligger. Den er et Symbol for os, et Vartegn for svundne Slægter.

Vi segner om i Sengene efter en dejlig Juleaften, og i Morgen, Julemorgen, vil Konen komme og fyre op for os, og vi vil høre Kedlens muntre Snurren derude i Køkkenet, — vi vil sikkert være saa dovne, at vi maa have Kaffen paa Sengen og bagefter ligge og læse i de gode Bøger, vi fik Juleaften. — Først til Frokost vil vi staa op. »Dejlig Jul«, siger min store Dreng og ser med sine blaa Øjne paa mig — »hvor vi altid har det godt sammen, — hvor meget der dog er at takke for i Livet«.

Julemorgen nyder vi de materielle Goder, der er sendt af Venner herude, fra de saltede Sild til Anden, — og i Morgen kommer min lille Pige og sætter Liv og Fart i det hele.

Efter Frokosten maa vi Turen rundt omkring Landevejen. Inde i Husene skimter vi Juletræer med Kræmmerhuse og Hjerter. Røgen stiger stadig af Skorstenene, men i Dag er der fyret i Storstuerne. Vi kender saa mange af dem, der bor i Husene, — det er en hyggelig og god Tanke — Jyllingerne er maaske noget for sig, og det er de Gudskelov, de har de primitive Glæder i Behold, og om vi kommer hos Fiskerne eller Landboerne, kan vi lære af dem.

Da vi naar hjem til det lille gule Hus ved Havnen, buldrer det ordentligt i Kakkelovnen, og om Aftenen har vi Julestuen fyldt med Gæster, og vi fører Selskabelighed, som om vi beboede en 10-Værelses Lejlighed i Stockholmsgade. Dog her maa vi slæbe Brændsel ind fra Udhuset, poste Vand ude, men hvor vi morer os over det. — En Aften er vi inviteret op paa den store Gaard, hvor min Barndomsveninde, der er gift med Præstens Søn, bor, — her er altid godt at være. Gæstfrihed over alle Grænser, — en god Samtale kan vi faa, og i Aften er Ungdommen samlet, friske unge Mennesker. Vi sidder omkring det lange Julebord, og som jeg ser dem sidde der, stoute og ranke, er jeg klar over, at det er den Slags Folk — den Ungdom, der skal klare Danmarks Fremtid. — Vi synger, — og de Unge kan alle Vers i de danske Sange. Herlig Ungdom!

En anden Dag er vi til Eftermiddagskaffe hos en af Fiskerne. Ruderne i det lille Hus vender ud mod Fjorden, og som vi sidder her i den gode Varme og hører deres primitive, men dybe Tale, forstaar vi, at det er ude fra Landet, vi skal hente Kræfter og Mod til at gaa videre. »Ded skal nok gaa«, siger de, naar vi taler om Verdens urolige Hjerte — »Ded skal nok gaa«. —

Solen gaar ned øvre paa den anden Side af Fjorden — har jeg nogensinde set saa smukke Belysninger som over Stedet her? Lilleøen, der ligger udfor Jyllinge, er overdækket af Sne — men det bliver Sommer igen, det ved vi, og den grønne Drømmeø ligger derude i det blaa Vand —.

Børnene, Elna, Doris, Jytte, Inge og hvad de hedder alle disse kære Smaapiger, er optaget af Juleballet, og hvad de skal have paa. Alle skal de med, baade Drengene fra Børnehjemmet ved Værebro, Smedens og Præstens Drenge, og vi skal sidde — som de gamle i vor egen Barndom — og bare se til, imens straalende Barneøjne tindrer i Lysenes Glans i Vinterens Mørke. — Hele Festen er saa enkel, men hvor den minder om, da man selv var Barn og kom til Juletræ. Jo, i Jyllinge forstaar man, at Glæden ikke kommer fra de ydre Ting alene. — Vi vender hjem fra Festen, mæt af Børns muntre Leg, — men ellers havde det jo heller ikke været noget rigtigt Juletræ. — Og eet har vi lært af Julen i Jyllinge, lært, at de hernede forstaar at fejre Julen paa den rigtige Maade!

Glædelig Jul allesammen!

Karla Frederiksen,
Drømmehuset i Jyllinge.

DANMARKS ÆLDSTE BANEGAARD

AF HOLGER G. HANSEN

Roskilde var den første af Landets Provinsbyer, der fik Jernbane og Banegaard, og da Hovedbygningen paa denne Banegaard, der blev indviet i 1847, stadig er den samme, har Roskilde Landets ældste Banegaard.

Indvielsen fandt Sted 26. Juni 1847 og blev foretaget af selve Kongeparret (Chr. VIII og Caroline Amalie). Det blev i Tidens lidt svulstige Stil betegnet som en Heltegerning, at Kongen vilde vove sit kostbare Liv ved at køre med en Dampjernbane. Det var en Begivenhed af Rang, som Byen længe havde set hen til og gjort sig store Anstrengelser for at gøre saa festlig som mulig.

Kongetoget ankom til Roskilde ved 13-Tiden. De høje Herskaber blev paa Banegaarden modtagne af Byens Honoratiores og ude paa Hestetorvet af hele Byens Befolkning med Byens Borgerkorps i Spidsen, opmarcheret i stiveste Galla.

Efter at være blevet hyldet af Folket, aflagde Majestæterne Besøg i Domkirken. Ifølge Planen skulde de derefter være vendt tilbage til København med Jernbanen, men det gik anderledes. Om Kongen mulig har ment, at han har vist Heltemod nok, eller han ikke har været tilfreds med den nye Befordring, faar staa hen, men Hjemrejsen til Sorgenfri foregik i hvert Fald — ad Landevejen.

Byen fejrede Indvielsen ved adskillige festlige Lag, der varede det meste af Natten, idet man selvfølgelig maatte tage Hensyn til, at man maatte være nogenlunde klarhovedet til Højmessen næste Dag, der var en Søndag. Denne Dag — den 27. Juni — blev Jernbanen aabnet for Offentligheden, og det er altsaa den egentlige Aabningsdag.

Hovedbygningen, der er opført i italiensk Renæssance, var oprindelig tænkt bygget i noget mindre Format med kun eet Taarn, det østre, medens det vestre Taarn og hele den vestre Del af Bygningen helt var udeladt paa den første Tegning. Til Gengæld var der til begge Sider tænkt opført en høj Mur, der i den østre Ende rummede et Varehus i beskedent Format. Under de stedfundne Drøftelser naaede man dog til Enighed om Bygningens Udseende, saaledes som den staar den Dag i Dag. Man maa i Sandhed beundre den Forudseenhed, der blev udvist ved at bygge en Banegaard, der om knapt 4 Aar har opfyldt sin Mission i 100 Aar.

Indvendig var Bygningen indrettet noget anderledes end nu. Paa 1. Sal fandtes en stor og pragtfuld Restauration med Selskabslokaler og Udlejning af Værelser, altsaa et Slags Banegaardshotel. Systemet er almindeligt den Dag i Dag i England, hvor Jernbaneselskaberne fra Begyndelsen indrettede udmærkede Hoteller paa selve Banegaarden i de store Byer, og da det var Englændere, der byggede vore første Jernbaner, er det ikke til at undres over, at Systemet blev overført hertil. (Det samme gentog sig forøvrigt i Korsør, hvor Jernbaneselskabet byggede Hotel Store Bælt paa Banegaardens Terræn).

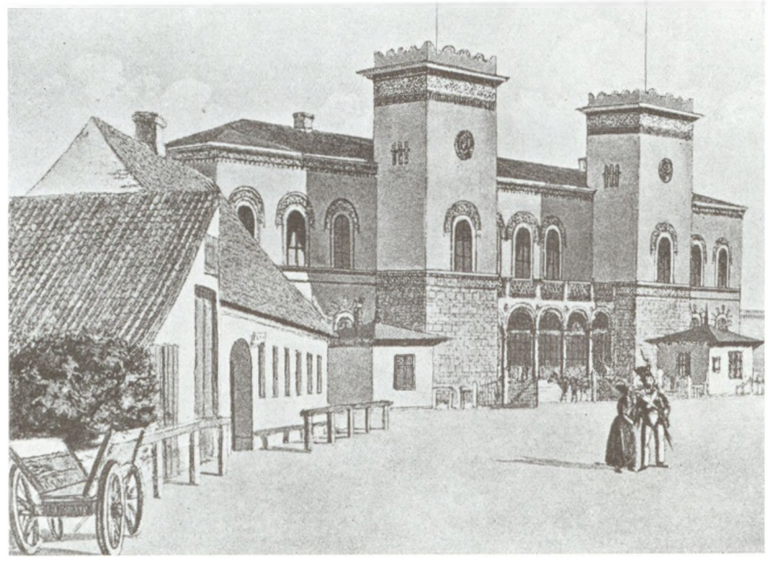

Banegaarden 1849.

Til venstre Værtshuset »Dannevirke«. De 2 smaa Huse er Acciseboder. Først 1850 ophæves Accisen i Roskilde.

Restaurationen i Roskilde blev drevet med artistisk Underholdning i Selskabslokalerne. Her optraadte baade Sangerinder og Danserinder — undertiden ogsaa »Italienere« — og her fejredes store Gilder. Det var ikke ualmindeligt, at Københavnere, der ikke ønskede, at hele København skulde vide noget af det, tog til Roskilde om Aftenen og satte Jernbanerestaurationen paa den anden Ende i Løbet af Natten. — Naar der var Pæremarked (Pferdemarkt) i Byen, hændte det ogsaa, at Direktør Rantzau flyttede fra »Kisten« i København til Roskilde Banegaard med sine Syngepiger, der sang hans Viser i Selskabslokalerne. De var ikke alle lige artige — hverken Pigerne eller Viserne. Ved andre Lejligheder spændte Linedansere deres Line fra Banegaardens Altan til en Mast, der var rejst paa Hestetorvet.

Hele det Leben, der udfoldede sig, gav ofte Anledning til Forargelse hos Byens Befolkning, og der fortælles en lille munter Historie om nogle næringsdrivende, Gæstgivere og Conditorer, der følte Konkurrencen for haardt og derfor i 1850 henvendte sig med en Klage til Byens Borgmester, Justitsraad Foss. Borgmesteren lod Politiet nedlægge Forbud mod, at der musiceredes i Selskabslokalerne, men Stamgæsterne reagerede øjeblikkelig ved at stifte en »Selskabelig Forening«, hvortil man løste Adgangsbillet til 8 Skilling

Det ældste Lokomotiv »ODIN«.

i Stationens Billetkontor. Disse 8 Skilling fik man saa godtgjort ved Serveringen. — Jo, jo, man havde vel nok faaet en Grundlov, der gav Folket Foreningsfrihed, og Grundloven kunde Justitsraaden da ikke omstøde. — Imidlertid havde Banens Direktør, Gustav Schram, faaet Sagen berettet, og han klagede til Amtet, der anmodede Justitsraaden om ikke at blande sig i Jernbanens Sager.

At det ofte er gaaet lidt for livligt til, ser man i Generalmajor v. Holtens Erindringer, hvor der fortælles: »9. Juni 1863 døde Arveprins Frederik Ferdinand. I Midten af Juli blev han begravet i Roskilde. Efter at Ceremonien var til Ende, var der for Deltagerne arrangeret en Frokost paa Jernbanestationen. En større Skandale har jeg sjælden været Vidne til. Vinen flød paa Dug og Gulv, og alle raabte i Munden paa hverandre, saa at der virkelig, som General Thestrup bemærkede, i høj Grad var Grund til at istemme Salmen: »Med Sorgen og Klagen hold Maade —«.«

Stationens Spornet var meget enkelt. Mod Øst laa det yderste Sporskifte indenfor Røde Port. Mod Vest laa Vognremisen omtrent ved den nuværende Gangbro, og Hersegade fortsatte uberørt af Jernbanespor over i Køgevej. Over de 2 Perronspor var der bygget en Toghalle af Træ, og Syd for denne laa Lokomotiv-Remisen.

Banegaarden 1941.

I de første Aar efter Jernbanens Aabning blev Aabningsdagen højtideligholdt med Flagning paa Stationer og Vogterhuse, ligesom det tjenstgørende Lokomotiv blev dekoreret med Kranse og Blomster. Fra 1851 fik yderligere hver Banevogter udbetalt en Dusør paa 1 Rdl., hvis han ikke havde været mulkteret for nogen Pligtforsømmelse i det forløbne Aar. Det kunde synes let at holde sig fri for Mulkter, men det var i Virkeligheden svært. Der var Mulkt for næsten enhver lille Fejl, og kunde man ikke finde Synderen, ja, saa mulkterede man hele Styrken.

Den Aand, der herskede paa Roskilde Banegaard, var iøvrigt den strenge, men retfærdige, patriarkalske Aand, og den ledsagedes af hurtig Retsforfølgning. Da Aftentoget engang i Marts 1849 kom til Roskilde, lod en Stationskarl, der var med Toget som Bremser, en nedsættende Bemærkning falde om Roskilde Station. Stationsinspektør Gyldenfeldt, der stod lige bag Stationskarlen, hørte Bemærkningen og smækkede ham paa Stedet et Par Lussinger, som Tidens Skik var. Men ikke nok med det. Da Stationskarlen kom tilbage til København og beklagede sig til den derværende Inspektør, Kammerraad Jensen, indberettede denne Sagen til Direktionen, som derefter paalagde Kammerraaden yderligere at give Stationskarlen en Irettesættelse.

Blev der saaledes straffet, blev der til Gengæld vist Forstaaelse under vanskelige Forhold. — Under Koleraepidemien i 1853 kunde det underordnede Personale saaledes ved Anmeldelse for Direktionen faa Lejlighed til at købe Oksekød, Risengryn og Byggryn til omtrent halv Pris, og da Vinteren samme Aar var meget streng, tilstodes der Konduktørerne et Gratiale paa 5 Rdl. hver, medens hver Sporskifter og Banevogter faar $^1/_4$ Favn Brænde.

I 1856 aabnedes Jernbanen til Korsør, og Roskilde blev nu en Gennemgangsstation i Stedet for en Endestation. Der blev lavet Overkørsel til at lukke med Led udfor Hersegade, Spornettet blev udvidet og en Del mindre Udvidelser foretaget bl. a. paa Hovedbygningen. Samtidig fik Stationen elektrisk Telegraf.

I 1870 aabnedes Sydbanen, hvad der atter krævede Ombygninger, hvoriblandt Flytning af Lokomotivremisen hen til Røde Port. — Trafiken var stærkt stigende, og Personalet maatte tage Ekstraarbejde over en lav Sko. Den knapt tilmaalte Fritid inddrages uden videre, naar Forholdene gør det ønskeligt. For at bøde noget herpaa, udsendte Direktionen i 1871 et Cirkulære, hvorefter det tjenstgørende Personale paa Søn- og Helligdage skulde beværtes. De kunde nemlig ikke engang faa Tid til at gaa hjem og spise.

Ogsaa Jernbanens Kunder vistes der Kulance. Roskilde Borger- og Haandværkerforening ønskede samme Aar at foretage en Udflugt med den nye Bane til Haslev (Bregentved — Gisselfeldt) og ansøgte derfor Jernbanedirektionen om Rabat paa Billetprisen, da Foreningen tæller mange ubemidlede Medlemmer«, og de fik Rejsen for 1 Rdl. pro persona Tur og Retur.

I Oktober 1874 aabnedes Dobbeltsporet til København og 1. Januar 1875 aabnedes Banen til Kalundborg. I den Anledning blev Vognremisen ved Hersegade nedrevet og en ny Toghalle bygget ved Stationens vestre Ende, den saakaldede Kalundborghalle, der atter blev nedrevet i 1936.

Trafiken var nu steget i en saadan Grad, at man havde ondt ved at forstaa, hvorledes Landet tidligere havde klaret sig uden Jernbaner. Den stigende Omsætning, der betingedes af Banenettets Vækst, kaldte Forretningsmænd frem, og i 1879 fik Ritmester Allan Dahl Tilladelse til at ophænge Reklameplakater paa Jernbanestationerne. I det Cirkulære, som Ritmesteren i den Anledning udsendte, hed det bl. a.: Jernbanestationerne er saaledes ubestridelig de største Samlingssteder for den daadkraftigste og intelligenteste Del af Landets Befolkning.

Den nulevende Generation kan smile ad disse blomstrende Vendinger, men for den dalevende Befolkning

var Ritmesterens Ord den mest højtidelige Alvor. Landet var blevet belagt med et Net af Jernbaner, der havde medført et Samkvem, som man aldrig tidligere havde tænkt sig Muligheden af. For Sjællands Vedkommende var dette Samkvem i særlig Grad kommet Roskilde tilgode, fordi Byen var blevet et Jernbanecentrum med Banelinier ud i alle Retninger. Og det gav sig da ogsaa Udslag i Byens Vækst, idet Indbyggerantallet i Løbet af 30 Aar efter Jernbanens Aabning fordobledes fra godt 3000 til godt 6000 Indbyggere.

Roskilde er et Jernbanecentrum, ikke alene for Sjælland, men for hele Landet, et af de Steder, hvor Trafikens Pulsslag er mest følelige, idet hele Landets Jernbanetrafik til og fra København — undtagen Nordsjællands Trafik — maa passere Roskilde.

I strenge Vintre er næsten hele Sjællands Trafik afhængig af, hvorledes Tilstanden er i Roskilde. Som Regel maa en stor Arbejdsstyrke i Gang for at rydde Sne, men om Vinteren er det ikke saa vanskeligt at faa Arbejdskraft. Værre stillede det sig i April 1903, hvor Foraaret allerede var saa smaat paa Vej, da en Snestorm pludselig og uventet kaste de sig over det østlige Sjælland. — Det begyndte Søndag Aften, fortsatte Natten over, stadigt tiltagende, og væltede ned Mandag Morgen. Byen blev næsten begravet i Sne, og efterhaanden som Togene kom ind til Roskilde og standsedes der, fordi alt var spærret mod Øst, voksede Byens Befolkning med 3—4000 Mennesker. Paa Banegaarden holdt de ankomne Tog og blev stadig holdt opvarmede. De var fuldt besatte af rejsende, der skiftedes til at gaa over i Jernbanerestaurationen, hvor Restauratør Jeppesen residerede. I Løbet af forbavsende kort Tid var alt raseret, men Jeppesen formaaede at skaffe nye Forsyninger frem ad ukendte Veje. Saa længe Folk havde Penge, havde Jeppesen ogsaa Varer. Forøvrigt var der mange, der benyttede sig af Situationen og fik gratis Fortæring. I de overfyldte Lokaler, hvor Folk maatte betjene sig selv, var det ofte vanskeligt at naa frem til Buffet'en, naar der skulde betales. — Saa gik Folk uden at betale. — Jeppesen vidste det godt, men han sa' bare: Vi kan jo ikke lade Folk sulte ihjel. De kommer nok igen en anden Gang.

Den forsvundne 3. Klasses Ventesal med Buffeten.

Roskilde er ikke alene et Jernbanecentrum, men den er ogsaa Kongegravenes By, og ved kongelige Bisættelser er Domkirken og Jernbanestationen de 2 Poler, hvorom det hele drejer sig. Ved saadanne Lejligheder maa al anden Trafik vige og omlægges. Banegaarden udsmykkes baade udvendig og indvendig og bliver som en Forgaard til Templet. Alt, hvad der minder om det daglige Arbejde, er borte, og naar selve det højtidelige Øjeblik kommer, da Sørgetoget ruller ind langs Perronen, er alt stille paa Banegaarden. Alt det støjende Arbejde, som præger en Banegaard, er gaaet i Staa, Personalet i deres Arbejdstøj er forsvundet, og tilbage staar kun Byens og Banens gallaklædte Embedsmænd og de 8 Portører i nye Uniformer med hvide Handsker parat til at løfte Baaren ud. — Der er Højtid over denne Stund.

Togantallet i Roskilde er steget og steget ustandselig. Da Banegaarden aabnede i 1847, kunde man nøjes med 3 Tog om Dagen i hver Retning, hvad der svarede til ca. 2200 Tog om Aaret. 30 Aar senere var dette Antal 3-doblet til ca. 7000 Tog. Endnu 30 Aar senere, i 1907, var det steget til ca. 29000, og det var umiddelbart før Krigen oppe paa over 67000 Tog om Aaret. Døgnet rundt svarede det til 180 Plantog foruden en Mængde Særtog. Hvis Togene laa jævnt fordelt over hele Døgnet, vilde det svare til ca. 7 Tog i Timen, men Togene løber tættest i Morgen- og Aftentimerne og noget mindre tæt i den øvrige Del af Døgnet. Dagtimerne er fortrinsvis helligede Persontogene, men naar Natten er inde, og Byen forlængst er gaaet til Ro, strømmer store tunge Godstog til fra alle Sider, og i Projektørernes afdæmpede Skær, under Mørklægningens Vanskeligheder maa Natholdet udføre deres farlige og ansvarsfulde Arbejde.

Det er ret naturligt, at der til at drive en Banegaard af Karakter som Roskilde, kræves et forholdsvis stort Personale, sammenlignet med Banegaarde i Byer af tilsvarende Størrelse.

Da Banegaarden aabnedes i 1847, havde den foruden Chefen 3 Mand Kontorpersonale og 10 Mand til udvendig Tjeneste, 1 Portner, 1 Natvægter, 4 Dragere og 4 Stationskarle. — I 1877 var Kontorpersonalet uforandret 3 Mand, men udvendig var der 13 Mand. Efterhaanden som Udviklingen tog Fart og Trafiken steg, øgedes Personalet saaledes, at der 30 Aar senere, i 1907, var 13 Mand Kontorpersonale og 44 Mand til udvendig Tjeneste. — Og endelig nu, hvor Stationen har Døgndrift, er der ca. 25 Mand Kontorpersonale og ca. 75 Mand paa Plads og Pakhus.

Det har altid været anset for at være en god Skole i Jernbanevæsen at gennemgaa Uddannelsen paa Roskilde Banegaard. Den Omstændighed, at Banegaarden er Knudepunkt for 1 dobbeltsporet og 2 enkeltsporede Baner, der fortsætter i 1 dobbeltsporet Bane til København, stiller ganske særlige Krav til Personalets Initiativ og Snarraadighed. Der foregaar en livlig Udveksling af Vogne mellem de forskellige Baner og en betydelig Omlæsning af Gods, ofte i forsvindende korte Tidsrum. — Ikke mindst under Højtids- og Ferietrafik stilles der meget store Krav til Personalets Evner og Kræfter, Krav, der til Dato er blevet opfyldte.

OM 100 AAR ER ALTING GLEMT —

AF CHR. CHRISTENSEN

En i sin Tid meget yndet Vise, som hyppigt blev istemt, naar vore Forfædre samledes ved Punchebollen, begynder med Ordene: Om hundred Aar er alting glemt. Visen kan dateres tilbage til 1809 og er skrevet af en ellers ukendt Digter, Carl Søeborg, men dens Førstelinie, som alle kender, er en gammel Talemaade, som allerede da var gængs. Sætningen er kun rigtig med Forbehold. Meget glemmes i kortere Tid end 100 Aar, men oftest er det kun gemt, og Gemt er ikke Glemt. For blot at holde os til den bestemte Tidsangivelse *om 100 Aar* er det for os i Dag den letteste Sag af Verden at opfriske, hvad der da optog Samtiden. Vi har Aviserne, der i deres Spalter af Tekst eller Annoncer da som nu afspejler Tiden, og gennemblader man en Aargang, der er 100 Aar gammel, finder man blandt Hændelser og Navne meget, som med Rette er gaaet i Glemme, men ogsaa andet, som vel er værd at mindes.

For 100 Aar siden havde Roskilde kun én Avis: Roeskilde Avis og Avertissements-Tidende, da redigeret, trykt og udgivet af J. D. C. Hanson. Den udkom i 1844 kun to Gange om Ugen, Tirsdag og Lørdag. Gennemnemblader man de smaa Sider, faar man et levende Billede af, hvad der optog Sindene i Roskilde i det Herrens Aar 1844. Her nogle Noter, smaat og stort imellem hinanden:

Borgerkorpset i Roskilde 1845.

Fra venstre: Adjutant, Premierløjtnant i Brandkorpset, Møller P. Brønniche, Chefen for Brand- og Borgerkorpset: Kaptajn C. Sveistrup, Løjtnant i Borgerkorpset: Skomager Pætges (Broder til kgl. Skuespillerinde Johanne Louise Heiberg) og Tambouren: Politibetjent Lind.

EN LANG OG STRÆNG VINTER

Vinteren var stræng og varede længe; først 13. April meldes Fjorden isfri efter 13 Ugers Tilfrysning. 27. Februar arrangerer Apoteker Arends, Pastor Pram Gad og Dr. Schiøtz ved privat Indsamling en »Bespiisningsanstalt«, hvorfra Trængende uden Betaling kan afhente kraftig varm Middagsmad 4 Gange om Ugen. Capitajn Sveistrup beordrer som Chef for Brandvæsenet Eftersyn af Kakkelovnsrør for at forhindre Ildebrande i den strænge Vintertid. Borgerskabet har dog ikke tabt Humøret: Roeskilde Klub afholder Søndag den 18. Februar »Masquerade« i Hotel Prindsen. Forud averteres i Avisen strænge Regler til Iagttagelse af Orden, hvori bl. a. kræves, at hver Deltager skal legitimere sig for de i Indgangsværelset posterede »Directeurer«, der ogsaa umaskerede findes i Salen for at sørge for god Orden. Efter den almindelige Demaskering skeer Dansen efter det i Salen ophængte Reglement. Galanterihandler Borello averterer med Masker, Skomagermester Grusen med Balsko, og straalende Dragter kan lejes hos Modehandlerinde Lind i Kirkestræde. Tirsdagen efter Festen averteres: Maskeradenatten er i Prindsen bortkommen en Læder-Damestøvle med laadden Kant og Foer ved at falde ud af en ituslagen Rude. Saa det er gaaet kraftigt til.

Roeskilde Klub fortsætter med Koncerter og Danseaftener hver 14. Dag og slutter den 8. April. Til Fordel for Asylet arrangeres en Aftenunderholdning i Prindsen den 16. April.

Foraaret bebudes ved følgende Annonce: Handelsgartner N. Møller, der beboer min afg. Svigerfader, Handelsgartner Elleys Sted, anbefaler sig med Urtefrø og Frugttræer. Et Foraarstegn er det ogsaa, at Væver Andersen den 16. April averterer, at han paa Blegdammen modtager Lærreder og Dreiler til Blegning.

I April sker to store Brande. 3. April brænder R. Jensens Dampbrænderi i Møllehusene (nu Spritfabrikken), og 16. April Kl. 9 »afbrændte fuldstændig Hr. Haurbergs hollandske Mølle ved Møllehusene«.

13. April omtaler Avisen Planerne om en Jernbane til København, og et Par Uger senere kan Bladet oplyse, at Hamborgere tegner sig for 6000 Aktier, hvorved Banen er sikret. 7. Maj indkalder Communalbestyrelsen samtlige Borgere til Møde paa Raadstuen om Køb af Jernbaneaktier. Det vedtages at købe 10 Aktier — ikke meget i Forhold til Hamborgernes 6000. Endelig kan Avisen den 15. September meddele, at man er i Færd med at afstikke Jernbanelinien. Om Forbindelsen med København i de Tider oplyses gennem en Meddelelse fra Postmester H. Curtz, »at Dagposten mellem Roeskilde og Kjøbenhavn afgaaer hver Dags Morgen Kl. 7 og Aften Kl. 6 og til samme Tider fra Kjøbenhavn«. Om de mange Bomme paa Landevejene i hine Dage mindes man ved en Kundgørelse om, at der i April holdes Auktion over Bomforpagtninger paa Kjøbenhavnsvejen ved Damhuset, Vridsløselille, Baldersbrønde og Hedegaardene; paa Køgevejen ved Ølby; paa Ringstedvejen ved Glim og den saakaldte Hammer Bom.

Om Borgerlivet og Erhvervsforhold faar man en broget Række af Oplysninger gennem Avertissemen-

terne. Her nogle Eksempler: Chirurgus Jensens Badeanstalt nedsætter i April Priserne paa varme Bade ved det mildere Vejr. 17. April: Krofaderen paa Smedekroen, N. Lassen, beder sine Kreditorer og Debitorer møde for at faa afgjort alle Mellemværender, inden han forlader Byen. 30. April: Købmand Albrect Kornerup averterer sin Gaard paa Ringstedgade, Matr. Nr. 68 og 69, til Salg, 30 Fag til Gaden. 28. April giver Kongen Dr. med. & chir. H. K. Marcher og Sekretær A. C. Fridsch Tilladelse til at etablere en Vandcuuranstalt ved Maglekilde. »Dandse-Cursus afholdes af Dandser ved det kgl. Teater Ruff«. Fredag den 17. Maj begynder Roeskilde Klub sine Sommerforsamlinger i Trægaarden hver Mandag, Onsdag og Fredag fra Kl. 7 Aften. Til Pinsen og de følgende Sommersøndage opfører Stadsmusikant C. Sørensen Musik i Boserup Skov, hvorfor Breum sender Omnibussen »Hertha« derud. Københavns Amts Landboforening holder Dyrskue 2. Juli. Daguerrotypist G. Renard tilbyder at tegne Portrætter. En god Patte-Amme, som er frisk, sund, gift, reenlig og ordentlig, kan faa Plads i København. 31. Aug. overtager Gutzon Hansen Boghandler Beders Forretning i Algade i Apoteker Arends Gaard. Stor Trafik i Havnen med ankommende Trælast fra Norge og afgaaende Korn. Til Markedet kommer Telt med Herreklæder, Parfumer og Sæber. En Sværdfisk, der er fanget i Fjorden, forevises. 19. Oktober nedsætter Tobakspinder Ferdinand Bang sig i Roskilde. Op til Novembermarkedet averteres, at Jomfruerne Breissig og Brun spiller og synger i Markedsdagene hos Conditor Pozzi.

Raadhustorvet 1832.

Vi er i Stændertiden. Allerede tidligt paa Sommeren indeholder Avisen mange Tilbud om Lejligheder til Stænderdeputerede, og senere søger Stændertidendes Trykkeri Personale, Forplejning og Værelser. Den 15. Oktober træder Stænderne sammen efter en højtidelig Gudstjeneste i Domkirken, og straks svulmer Annoncespalterne med Tilbud om Logi, Spillekort, fine Vine, Chocolade, smukke Stearinlys, Kongothe, Klædevarer m. m. Avisen bebuder Udgivelse af en trykt Fortegnelse over d'Herrer Stænderdeputeredes Bopæle. Stændertiden giver Liv og Penge til Byen; der holdes mange Koncerter og anden Underholdning. Stort Panorama af Slaget ved Leipzig ses i 45 optiske Glas i Gæstgiver Johansens Gaard i Algade.

Om et Kongebesøg den 30. Juli meddeler Avisen: I Eftermiddags Kl. 4 ankom Hs. Majestæt Kongen (Chr. VIII) til Byen. Udenfor Palaiet paraderede Borgerkorpset. Kort efter Ankomsten behagede det Hans Majestæt at bese Domkirken, den nye latinske Skole, Asylet samt Magle- og Kongekilden. Kl. 12½ om Natten forlod Hs. Maj. Byen, Gaderne, hvorigennem han passerede, var illuminerede. 18. Sept. fejres Kongens Fødselsdag ved Souper i Klubben.

DET FØRSTE DAMPSKIB I ROSKILDE

Sommerens store Begivenhed var Ankomsten Lørdag den 24. August af det første Dampskib til Roskilde. Det var Hjuldamperen »Harlequin«, der fra København var ude paa en enkelt Lysttur til Issefjorden. Skibets Ekspeditør var den kendte københavnske Forretningsmand Johan Fr. Lund, Kaptejnen hed J. Milne. »Harlequin« var kun en lille Baad der stak fem Fod. Om Begivenheden skriver Roeskilde Avis den 27. August:

»Saa have vi da atter set Isefjords Vande piskes af en sprudlende Drage. Dog, det var ikke hint glubende Uhyre, hin Mørkhedens Aand, som for Aarhundreder siden fordrede Menneskeliv som Told af forbisejlende Skibe og bortskræmmedes af Pave Lucii Billede, men en fredelig Elementernes Bekæmper, en Datter af Kunstens og Kulturens lyse Aand, hvis Ankomst bebuder de vaagnende Roskildensere en ny Epoche.

Sidstafvigte Løverdag lod nemlig »Harlequin« den dampende Søjle første Gang bølge sig mellem Roskildefjordens Bredder, satte ellers tidligt paa Eftermiddagen alle Se-Redskaber i Virksomhed og hilsedes af de omboende med Jubel og Salveskud. Paa vor Skibbro havde samlet sig en betydelig Menneskemasse fra Byen og Omegn, der i flere Timer med spændt Opmærksomhed søgte at opdage Dampskibet, der endelig lod sig melde ved den opstigende Røg og ved Mørkets Anbrud forkyndte sin Nærmelse med Raketter og Kanonskud.

Omtrent Kl. 9 løb det op til Broen hilset af 9 Kanonskud og en Velkomstsang af Roeskilde Borgere efter en af Organist Hansen (H. Matthison-Hansen) componeret Melodi.

Denne Sang, der vistnok vilde være blevet bedre udført, hvis Dampskibet var kommet til den antydede Tid ved højlys Dag, eller hvis passende Belysning havde været tilvejebragt, sluttede med et levende Hurra, hvorpaa Massen strømmede op paa det uvante Skib for at tage det i Øjesyn. Kun faa Passagerer medfulgte hertil. Mange vare afskrækkede ved det daarlige Vejr, hvormed Dagen begyndte, og de fleste Medrejsende aftraadte ved Anløbsstederne«.

Referatet viser jo tydeligt, trods den panegyriske Indledning, at Begivenheden ikke har været nogen Succes. »Harlequin« kom med kun faa Passagerer — de andre var faldet fra paa Rejsen paa Grund af daarligt Vejr — og selv om der var skrevet en Sang til

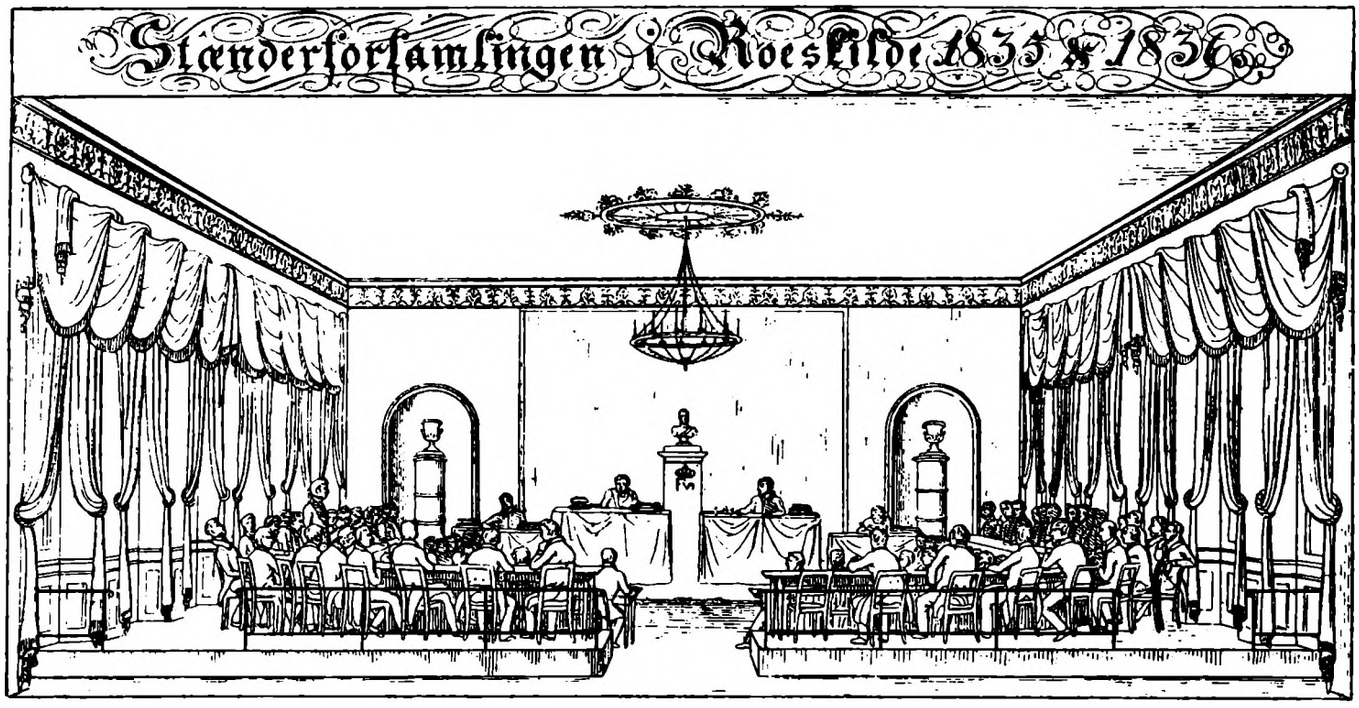

Møde i Stændersalen, 1ste Sal i Palæets Hovedbygning.

en Matthison-Hansen Melodi, er den øjensynlig faldet pladask til Jorden, bl. a. fordi man i den sene, mørke Augustaften ikke har kunnet læse Ordene. Værre gik det dog Dagen efter. Der var averteret Lysttur fra Roskilde til Frederiksværk, og over 100 Passagerer tog Turen, »flere Steder hilst med Flagning og Salveskud«, men paa Tilbagevejen til Roskilde løb »Harlequin« Kl. 8 paa Grund i den smalle Rende ved Østskoven, ca. 60 af Passagererne gik i Land, tog Tilbagevejen til Roskilde i Bøndervogne, og kom først hjem Kl. 2 om Natten.

Mandag Morgen forlod »Harlequin« atter Roskilde »under Hurraer og Kanonskud«. Skønt en Indsender 4—5 Dage senere i Avisen spottede over den højstemte Artikel i Anledning af »denne Harlequinade«, som han skrev, forstaar man, at denne første Dampskibsfærd paa Fjorden har sat Sindene stærkt i Bevægelse, og det skal den gamle Slægt ikke høre ilde for.

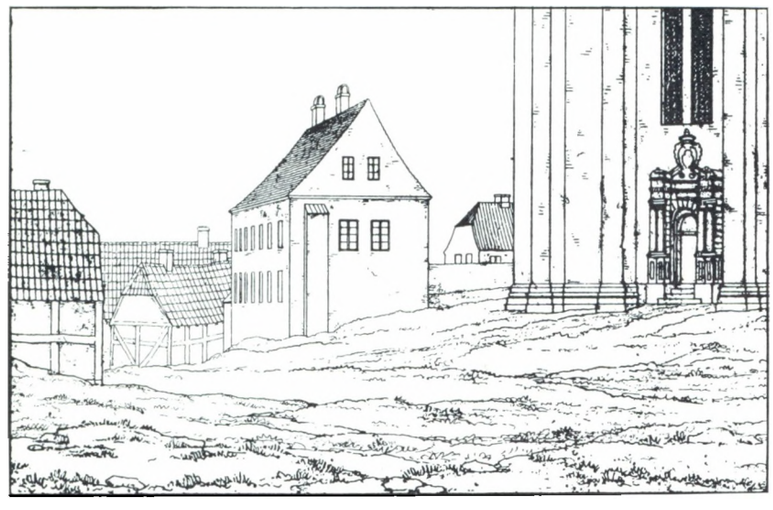

Den gamle Latinskole. 1832.

DEN GAMLE LATINSKOLE

Vi blader videre i den gamle Aargang. Den 21. Oktober klager N. Nielsen, Daastrup, over Toldbetjentenes utilbørlige Behandling af hans Varer ved Ringstedgades Port. De vilde bl. a. stikke deres rustne Søger i hans Smørdritler. Sidst i Oktober kommer flere Skibe fra Newcastle med Kul. I November averterer Grevskabet Ledreborg Karper til Salg fra Kornerup Sø. Den 23. November nedsætter Snedkermester P. S. Nimb sig i Skomager A. Rasmussens Sted skraas for Postgaarden. Der klages over mange Smugkroer i Lejre Herred Nord for Roskilde.

Den 9. November holdes Løsøre-Auktion i den gamle Latinskole, og den 7. December fortsættes Auktionen med Salg af Inventar. Nedbrydningen er derefter paabegyndt, og den 17. December bringer Avisen en Artikel om, at Nedbrydelsen af den gamle, solide Bygning har vist, i hvor skøn og ædel gotisk Stil den har været opført. Man beklager, at Bygningen ikke i Stedet er blevet restaureret, og Aaret ud er der stadig Begrædelser over, at Latinskolen er revet ned. — Rektor Bloch havde foreslaaet at indrette og anvende den til Bolig for nogle af Skolens Lærere, men Forslaget vandt ikke Bifald. Nu da Bygningen var dødsdømt, fik man Øje for Skønheden i dens Stil. Man opdagede, at det gamle Hus oprindelig har lignet Capitelshuset, der staar endnu, og ligesom dette har haft takkede Gavle.

Den 16. December dør Kantor Johan Ernst Hartmann. Han var født 1770, blev i 1807 Kantor ved Roskilde Domkirke og døde i dette Embede. Avisen bringer et Sørgedigt ved hans Død. Desværre véd vi ikke, hvem det var, der i 40'erne skrev Avisens Sørgedigte og Klubbens Festsange.

— — —

Aaret lakker paa Hæld. Der averteres: Nytaarsdag bekommes hule Marengs med Vanille-Is à 4 Sk. Stykket hos Conditor A. Pozzi. Og Nytaarsdag er der Fest i Klubben i »Prindsen«.

DILETTANTKOMEDIE I GUNDSØLILLE

FOR 30 AAR SIDEN

AF FOLMER SCHIØTT

Mit første Indblik i Teatrets brogede Verden fik jeg i Gundsølille Forsamlingshus, hvor de flinke og dygtige Dilettanter ikke gik af Vejen for Stykker som »Gøngehøvdingen«, »Den lille Heks« og flere andre lignende Stykker. Da jeg som en stor Skoledreng sad nede i Salen og saa Gaardejer Lars Peter Larsen, Østrup, som Gøngehøvdingen, bankede mit Hjerte af Spænding, og min Kærlighed til Gøngehøvdingen har sit Udspring fra den Tid. At jeg selv skulde komme op paa de skraa Brædder i Gundsølille sammen med de Dilettanter, om hvem Rygtet sagde, at de var saa dygtige, at mange Skuespillere og Skuespillerinder slet ikke kunde hamle op med dem, anede jeg endnu ikke noget om.

Men en skønne Dag fik jeg Bud fra Sognefoged Niels Olsen, Ll. Valby, at man havde tænkt paa mig nu, da man skulde til at spille Dilettantkomedie. Det var Femaktsskuespillet »Den skotske Kvinde paa Tjele«, der skulde spilles, og man havde tiltænkt mig Rollen som Folmer Rud, kaldet Folmer Sanger, Stykkets Elskerrolle.

Det var i Januar 1912, jeg var 17 Aar gammel, og Kærlighedens Kringelkroge var endnu for mig et ukendt Begreb, saa det var jo med nogen Ængstelse, jeg sagde Ja til at spille den krævende Rolle. Men det viste sig, at netop det, at jeg var usleben, var en Fordel, fordi jeg var som Voks i Instruktøren, Sognefoged Niels Olsens Hænder. At min Medspillerske, Ellen Olsen, var mig til stor Støtte, maa jeg ærlig tilstaa.

Men efter at jeg havde faaet mit Rollehefte udleveret, kom en herlig Tid, en Tid, der for mig altid vil staa i en herlig Glans.

— — —

Og saa begyndte da Prøverne. Efterhaanden fik vi Skik paa Figurerne, levede os ind i dem saa godt, vi kunde.

Hvor de andre gik og øvede sig, ved jeg ikke. Ellen, Karen og Gerda Olsen passede til daglig Centralen i Gundsølille samtidig med Husgerningen; jeg selv passede min Gerning paa Fars Gaard, Gelhøjgaard i St. Valby, men jeg husker endnu, hvorledes jeg gik ude i Kostalden og hviskede glødende Elskovsord, mens Køerne tyggede Drøv, eller naar jeg om Aftenen satte mig ud i Køkkenet og lod den gule Væg være min Tilbedte. — Ja, endnu over 30 Aar efter kan jeg næsten hele min Rolle og min Friertale til Margaret Løvenbalk.

»Alle mine Tanker og alle mit Hjertes Slag,
min Længsel, mine Drømme ved Nat og ved Dag
stunder kun imod Eder, hvem jeg saa mindelig beder«.

Efter nogen Tids Prøver, hvor Sognefoged Niels Olsen havde lært os baade at tale højt og at bevæge os nogenlunde utvungent paa Scenen, kom Dragterne fra Kørbits Forretning i København.

Ja, hvor var vi flotte. Havde mit 17aarige Hjerte ikke banket for Margaret før, saa gjorde det det nu, og havde hun ikke været forlovet, er det saamænd ikke godt at vide, hvad Resultatet af det Sammenspil kunde have blevet. Selv var jeg i Ridder Ruds flotte Dragt med Paryk, Overskæg og Baret saa mandig og kæk, at jeg absolut var Dagens Helt. Og den skotske Kvinde med sit vemodige Smil, i sin fordringsløse Husdragt, tyranniseret af sin strenge Husbond, vil alle Dage staa for mit indre Øje. Ogsaa hendes Vemodssang til de skotske Bjerge hører til de Sange, jeg aldrig glemmer.

»Den skotske Kvinde« i Gundsølille Februar 1912.

Paa Scenen fra venstre: Folmer Rud (Folmer Schiøtt), Thøger Løvenbalk (?), Margaret Løvenbalk (Ellen Olsen), Hans Thorsen (Chr. Petersen), Knud Løvenbalk (Chr. Pedersen), Kristoffer Kruse (?), Den skotske Kvinde (Karen Olsen), Christian III (Sognefoged Niels Olsen), Thomas Kruse (Carl Rasmussen), Ida Kruse (Gerda Olsen), Gale Gert Eriksen (Hans Peter Olsen), Mogens Gjøe (Ole Clausen), Maren (?), Sidsel Podebusk (Olga Sivertsen), Mogens Løvenbalk (Martin Rasmussen), Broder Vigand (Ole Pedersen).
Foran Scenen: Gaardejer Hans Henriksen og Gaardejer Niels Olsen, Gundsølille.

»Ak, mine hvide Bjerge og mine Søer blaa
og mine grønne Graner, som paa bratte Skrænter staa.
Min Moders Land, min Vugges Strand —
Skotland!«

Den skotske Kvinde, hvis Navn aldrig glemmes, saa længe Herregaarden Tjele endnu har en Rest tilbage af de gamle Mure, blev mit første Indblik i Middelalderens vidunderlige Verden.

— Endelig kom saa Dagen, da Stykket gik over Scenen. Gundsølille Forsamlingshus var pakket med Tilskuere, der med Interesse og Spænding fulgte Stykkets Gang. Selvfølgelig var vi nervøse, men efterhaanden som Handlingen skred frem, og vi mærkede, at Tilskuerne syntes om vore Præstationer, forsvandt Nervøsiteten for Glæden over, at alt gik som det skulde. Og da Tæppet var gaaet ned for sidste Akt, og alt var endt godt, var det en Flok glade Dilettanter, der afførte sig sine Ridder- og Fruerdragter og afsminkede gik ned og blandede sig med Tilskuerne.

Aarets Vise.

Mel.: Fra jeg i Vuggen laa.

I dette Herrens Aar
det meste for os gaar,
som vi det forhen fandt
med Løgn og sandt iblandt.
Vi flager li'som før,
og som vi *ikke* bør,
men det er sikkert derfor, vi det gør.
Vi flot gør Misbrug af vor Flagallé,
saa mange siger, de vil nødigt se,
den bliver hejst for dem, de be'r sig fri
for Fortovs-Flagnings-Sympati.

En Tunnel nok vi faar
om et halvt Hundred' Aar
fra vores Banegaard,
skønt den ombygget staar.
Da Mørket ruger tæt,
er det slet ikke let
at finde Vej, selv om man er adræt.
Naa, nu for Tiden det jo sjældent sker,
at man et Tog paa Banegaarden ser.
I Mørket i en Tunnel gaar man vild,
det er jo tem'lig ligetil.

Vort Hestetorv er bart,
det vilde være smart,
hvis »Høvdingen« kom op,
men »Carlsberg« sagde Stop.
Vort Byraad heller ej
gik med paa den Galej,
man fik kort sagt fra alle Sider Nej.
Lad Dronning Margrethe blive ridende,
»Avisen« skrev, men saa kom »Tidende«
og paastod, at det maatte være Spøg,
og baade Hest og Dronning røg!

Vi har paa Byens Grund
en meget kløgtig Hund,
den lyder Navnet »Pan«
og er en Partisan.
Den Hund kan finde alt,
saa snart der bliver kaldt,
det har i hvert Fald Geiler tit fortalt.
Et ekstra Byraadsmøde blev ansat,
hvor »Pan« fik eftergivet al sin Skat.
Til Nytaar foreslaar vel Nørregaard,
»Pan« Æresborgertitel faar.

Naar man ta'r sig en Brud,
ta'r man alene ud,
paa Turen hjem igen
man bringer med sin Ven.
Baron von Plessen fik
indført en anden Skik:
Alene ud han drog og hjem han gik.
I Sverrig holdt han Bryllup sidste Vaar
og blev derefter fejret paa sin Gaard.
Han hyldet blev ved Godsets bedste Mad,
mens Bruden end hinsidan sad.

Naar Vælgerne har talt,
har de jo ordnet alt,
de helt til Ærens Top
hev N. C. Jensen op.
Han paa »Fjordvilla« faldt,
men Arbejdsmænd blev kaldt
til Urnerne, det deres Velfærd gjaldt.
Nu ordner N. C. Jensen Gaderne
med Hakker, Skovlene og Spaderne.
Det gaar med lange, bløde, sikre Tav,
og N. C. si'er: Godaw, Godaw!

Vi mindes maa et Navn,
der efterlod et Savn
i Byens vise Raad,
hvor han var valgt til Daad
mod Øl og Spiritus
og aldrig drak en Sjus,
og tænk, nu er han kun emeritus.
Hver Graaspurv pipper paa sin nøgne Gren:
Hvor finder vi mon mere saadan en!
Han vil os frede, fordi vi gør Gavn.
Ja, lovet være Rønøs Navn!

Jeg males skal i Aar,
hvis jeg Opfordring faar,
og Hr. Johannes Glob
skal ha' det fine Job.
To store i vor By
har Glob skabt varigt Ry:
Stigaard og Rosendal ser ud som ny!
En Menighed et eller andet Sted
til Biskopgaven ej vil være med,
fordi den aldrig har sin Biskop set,
han altsaa laa, som han har redt.

En ny Likørfabrik
i Aarets Løb vi fik,
men Jenny Kammersgaard
stod lavt i Kurs i Aar.
En Byfest har vi holdt,
Lodsedler har vi solgt,
og Lukketiderne har Kvaler voldt.
Vi nylig gav en hel Del Gader Navn,
hvorved vi afhjalp mange svære Savn,
men Michaelsvej er gemt til næste Gang,
hvis man til den Tid er i Trang.

Det var et Lotteaar,
men der blev Potteskaar.
Maa man af D. K. B.
nu græde eller le?
Kredslæge, Frøken Glud
jo talte lige ud
om Torskesuppe, Sladder, Sæbelud.
Mon Fru Dupont gaar rent i Rotterne,
fordi hun maa gaa ud af Lotterne?
Fru Albrectsen velsagtens *mener* sit,
men jeg vil bare *tænke* mit.

tham.

SPORT OG IDRÆT 1943

AF KARL JAKOBSEN

1943 blev ikke noget godt Aar for Sporten i Danmark. De af Krigen og Besættelsen skabte Forhold virker ikke fremmende paa Idrætten. Samfærdselsmidlerne er ikke, som de var tidligere, og i mange Byer er Lokalespørgsmaalet et brændende Punkt. Naar der alligevel ikke har været Tilbagegang og Frafald i Rækkerne, er Aarsagen de mange Foreninger og Organisationer, som gennem Aarene er bygget op i By og paa Land. De har vist sig deres Opgave voksen og har holdt sammen paa Sportens Udøvere, saaledes at der, naar vi nu ser tilbage paa 1943, alligevel er en Del Resultater, der er værd at opholde sig ved.

— — —

I *Roskilde* har Sporten været præget af Samarbejde. Mellem R. B. 1906, Hellas og A. I. K. er der opnaaet et intimt Samarbejde, som bl. a. har givet sig Udtryk i »Fagenes Fest« og en særlig Idrætsuge. Begge Arrangementer vil sandsynligvis blive gentaget ad Aare, da de baade publikumsmæssigt og økonomisk set var saare tilfredsstillende. Roskilde har i 1943 haft hele to »Sportsuger«. Foruden de tre nævnte Foreningers »Uge« holdt ogsaa Roskilde Idrætsunion en Sportsuge, hvis Overskud tilfaldt den Fond, der er oprettet med en Sportshal for Øje. En Sportshal har vi ikke faaet endnu, og det er kun Optimister, der tror, det vil være muligt at faa den rejst i Løbet af 1944.

Børge Jensen,
Sjællandsmester i Atletik.

Minna Larsen,
Sjællandsmester i Bjergning.

Arne Humlum
faar Guld-Emblem i Livredning.

Roskilde Gymnastikforening er den eneste Forening i Roskilde, der har Svømning paa Programmet, og Svømningen har i Aar haft Rekordtilslutning; ialt 282 Deltagere, hvilket er ca. 100 flere end sidste Aar og det højeste Antal i Klubbens Historie. Klubben fik i Lighed med i Fjor fire Sjællandsmesterskaber. — Mestre blev: Minna Larsen i Bjergning; desuden opnaaede hun særdeles smukke Resultater i Brystsvømning. Jytte Parliin i 100 m fri Svømning; hun er den hurtigste Dame paa Sjælland. Gudrun Olsen i strakte og varierende Spring. Gudrun Olsen har flere Aar været suveræn i denne Disciplin. Børge Jensen har som sædvanlig været den bedste mandlige Svømmer, og har taget mange Sejre hjem. Vandpoloholdet deltog i en Sjællandsturnering, men blev i Finalen slaaet af Ringsted. Ved Svømmedagen blev R. G. atter Nr. 1 paa Sjælland med 258 Points. Helsingør blev Nr. 2 med 223. R. G. udfører et stort Arbejde for Livredningssagen, og mange har atter i Aar bestaaet. Frisvømmerprøven er taget af 34 Børn, 14 har faaet Bjergeprøven og 9 Livredderprøven. Arne Humlum har bestaaet den store og meget krævende Livredderprøve ialt fem Gange, og han er dermed den første paa Sjælland, der erholder Dansk Svømme- og Livredningsforbunds Livredder-Emblem i Guld, en særdeles fin Præstation. Iøvrigt staar flere Roskildensere for Tur næste Gang til Guld-Emblemet, idet Ellen Ørum Jensen, Minna Larsen, Børge Jensen og Bent Thomas Larsen alle har bestaaet fire Gange. August Maaned bød desværre paa daarligt Vejr, og »De unges Svømning« blev opgivet for i Aar.

Boksningen i Roskilde har i 1943 været forestaaet af A. I. K., som har arrangeret adskillige vellykkede Stævner. Klubben mønstrer en Stab gode Boksere som Helge Markussen (Fluevægt), Ib Møller (Bantam), Carl Larsen (Letvægt), Tage Larsen (Mellemvægt) og Aksel Weidemann (Mellemvægt). Sjællandsmesteren Aksel Bichel har to Gange i Løbet af Sæsonen startet for Klubben. Ved Aarets Slutning holdt A. I. K. et stort og velbesøgt Stævne paa Højskolehjemmet.

Cyklesæsonen har været præget af Materialemangel. Roskilde Cykle-Ring har kun haft tre Ryttere, som har kørt noget videre: Ove Hedahl, som har fine Placeringer i Juniorklassen, og som bl. a. blev Nr. 2 i Lindenborgløbet, Gunnar Svendsen og Svend O. Petersen, af hvilke sidstnævnte er den bedste Roskilde-Rytter og Klubmester. Han var ogsaa Deltager i det store Stjerneløb og blev Nr. 8 i B-Klassen, en virkelig Præstation. Roskilde havde atter Stjerneløbet i 1943, men dermed er det sandsynligvis forbi — i hvert Fald saa længe Krigen raser. Det kneb allerede i Aar med Materialerne, og i 1944 vil der uden Tvivl ikke være mange, der kan stille op til Start. Løbet havde i Aar 83 Deltagere, Eliten indenfor dansk Landevejssport, og det blev den nordiske Mester Rudolf Rasmussen, som vandt Stjerneløbet for 2. Gang. Max Jørgensen, Glostrup, vandt B-Klassen.

Sæsonen 1943 har for Roskilde Roklub været en Rekordsæson. Medlemstallet har været det største i Klubbens Historie, og Baadene har været benyttet som ingensinde tidligere. Af Kaproningshold har Roskilde Roklub i Aar haft mange i Ilden, og de har hævdet den Standard indenfor Outriggerroningen, som Klubben opnaaede i Fjor. Det Hold, der i Aar naaede længst, var Letvægtsfireren. Den vandt Sjællandsmesterskabet og fik endvidere fine Førstepladser ved saavel Sorø- som Bagsværdregattaen. Ved Danmarksmesterskabet i Letvægtsfirer, hvor Holdet var anmeldt, var Mandskabet desværre 400 g for tungt og blev nægtet Start, men i et senere Løb beviste de deres fine Roning ved at besejre Danmarksmestrene fra Lyngby

Roklub. Konkurrencen indenfor dansk Rosport er haard, og der skal lægges en ihærdig Træning for Dagen for at naa Resultater. Roskilde Roklub har en glimrende Stab af unge Roere, der er besjælet af den rette Kaproeraand, og der gøres fra Klubbens Ledelse alt for at bevare og udbygge Klubbens smukke Stilling i Toppen blandt Landets Roklubber.

Gymnastikken har ogsaa haft en god Sæson med en halv Snes Dame-, Herre- og Børnehold. — R. G.'s Elitedamer erobrede Hold-Mesterskabet i Gymnastik ved et stort Stævne i Ringsted. I de to foregaaende Aar havde Slagelseholdet vundet dette Mesterskab, og Spændingen var i Aar stor, da der til Konkurrencen var udsat en stor Vandrepokal i Sølv, som skulde vindes fire Gange ialt eller tre Gange i Træk. Slagelse stod med to Sejre i Træk og Roskilde med tre ialt, men ikke i Træk. Ved Sejren fik Roskilde altsaa den kostbare Pokal til Ejendom. Holdets Leder, Fru Eli Bülow, maa tilskrives en stor Del af Æren for det fine Resultat. Klubmesterskabet i Idrætsgymnastik blev vundet af Arne Humlum med 50 Points, Nr. 2 blev Carl Jacobsen med 47,64, Nr. 3 Ib Christensen 44,09, Nr. 4 Holger Pedersen 43,72 og Nr. 5 Helge Andersen 39,87.

Indenfor Fodboldsporten i Roskilde bød 1943 ikke paa store Ting. R. B. 1906 opnaaede dog et Sjællandsmesterskab i Juniorrækken. Klubben har oprettet en Bordtennisafdeling og givet Stødet til, at der er oprettet en Bordtennis-Union for Sjælland. Et af R. B.'s Medlemmer, Carlo Johansen, er Formand for denne Union.

R. G.'s Elitehold: Sjællandsmestre i Dame-Gymnastik.

Roskilde Roklubs Letvægtshold.

»Hellas«' 10 Mands Hold, der satte ny Rekord i København.

Vinderen i Stjerneløbet: Rudolf Rasmussen.

Efter Haandbold-Præstationer har man ogsaa maattet lede. Det har i tidligere Aar været R. H. 1933, som har været den dominerende, men i 1943 har den holdt sig noget tilbage.

For Atletikkens Vedkommende blev 1943 en af de helt store Sæsoner. Idrætsklubben »Hellas« har i denne Sommer haft betydelig større Tilgang af Medlemmer end nogensinde tidligere. Alene til Idrætsmærket har der i Aar meldt sig 75 mandlige Deltagere til Prøverne, og for Kvindernes Vedkommende deltog ikke mindre end 30 i de afsluttende Prøver. Hvad Konkurrenceidrætten angaar, har man ogsaa i denne Sæson kunnet notere nogle meget fine Resultater. Ved de sjællandske Mesterskaber, der i Anledning af Klubbens 10-aarige Bestaaen var blevet henlagt her til Byen, sikrede Børge Jensen sig Mesterskaberne i Diskoskast og Vægtkast og blev endvidere Nr. 2 i Kuglestød og Hammerkast. Det var ogsaa en flot Præstation, at »Hellas« ved denne Lejlighed besatte to Førstepladser i 400 m Løbet. »Hellas« fik endnu et Mesterskab i Aar, nemlig i 4 × 1500 m Stafetløb, hvor Holdet besejrede Helsingør.

Forøvrigt var der i Stafetløbene, de store Sejre blev vundet i Aar. Foruden det sjællandske Mesterskab lykkedes det Klubbens 10 Mands Hold at vinde en af de helt store Sejre i Stafetløb paa Københavns Stadion og satte tilmed ny Rekord i Løbet. Endvidere blev der sat ny Klubrekord i 1000 m Stafetløb og i 4 × 400 m Stafetløb var Helsingør paa et hængende Haar ved at blive besejret af »Hellas« ved Distriktsmesterskaberne.

1. Oktbr. fejrer Ingeniør Knud Wolff 25 Aars Jubilæum.

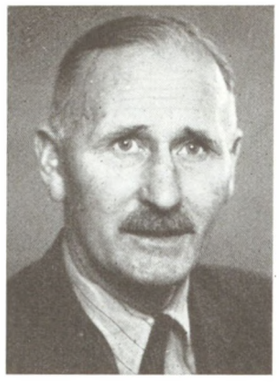

1. Oktbr. fejrer Skolepedel Ole Nielsen 25 Aars Jubilæum.

1. Oktbr. fejrer Skomagermester A. P. Andersen 25 Aars Borgerjubilæum og 40 Aars Mesterjubilæum.

6. Oktober fylder Isenkræmmer Albert Holmbom 50 Aar.

7. Okt. fejrer Jørgen Jensens Skotøjsforretning (Indehaver Frk. Margrethe Jensen) 50 Aars Jubilæum.

8. Oktbr. holdes Mindefest ved Komponisten C. E. Weyses Grav.

8. Oktbr. fejrer Depotarbejder F. Chr. Jacobsen og Hustru Guldbryllup.

14. Oktbr. fejrer Husejer Chr. Staaltoft og Hustru Guldbryllup.

11. Novbr. fejrer Blikkenslagernes Fagforening 50 Aars Jubilæum.
Staaende fra venstre: Gotfred Olsen og Ludvig Rasmussen.
Siddende: Henry Nielsen, G. Skjoldby, der $^{12}/_{10}$ fejrer 50 Aars Jubilæum, og G. Bæhr.

28. Oktbr. fejrer fhv. Tømrermester H. P. Larsen og Hustru Guldbryllup.

3. Novbr. fylder Direktør M. Bakmann 50 Aar.

16. Novbr. fylder Installatør Fr. Larsen 50 Aar.

17. Novbr. fylder Urmager H. P. Sørensen 60 Aar.

17. Novbr. fylder Arkitekt Hans Schmidt 70 Aar.

1942

20. Novbr. fejrer Banearbejder J. P. Andersen og Hustru Guldbryllup.

Natten mellem 28. og 29. Novbr. faldt der 1/2 m Sne i Roskilde.

23. Novbr. fejrer Vognmand Vald. Johansen 25 Aars Jubilæum.

1. Decbr. fejrer Direktør Vagn Jensen 25 Aars Jubilæum.

23. Decbr. fylder Købmand Vald. Larsen 60 Aar.

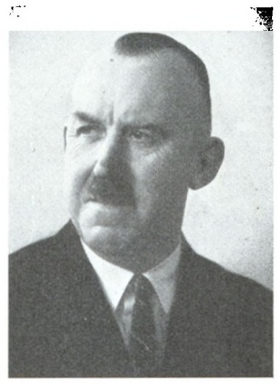

1. Jan. 1943 fejrer Conditor Holger Schmidt 25 Aars Jubilæum.

28. Decbr. fylder Fabrikant C. C. Hansen 60 Aar.

1943

11. Jan. fylder Snedkermester C. E. H. Praefke 70 Aar.

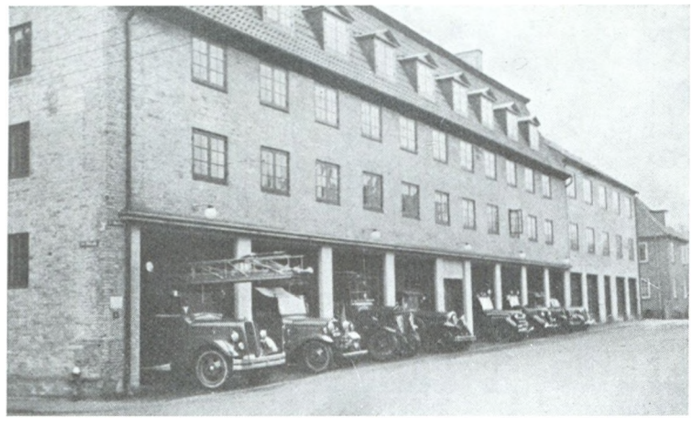

23. Jan. tager Roskilde Brandvæsen sin nyindrettede Station i Sukkerhuset i Brug.

14. Jan. fylder Smedemester C. F. Sørensen 60 Aar.

18. Jan. fylder Bankbogholder E. Hansen 50 Aar.

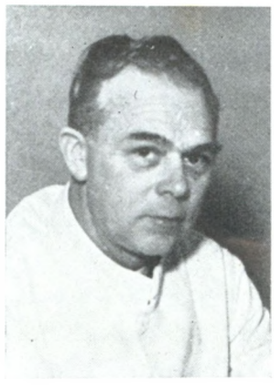

31. Jan. fylder Stadsdyrlæge Einar Kruse 50 Aar.

1. Febr. fejrer Sparekassekasserer Hjalmar Andersen 25 Aars Jubilæum.

10. Febr. fylder Tømrermester Johannes Sørensen 65 Aar.

7. Februar fejrer Det danske Spejderkorps' Roskilde Kolonne 30 Aars Jubilæum.

13. Febr. fylder Gartner C. L. Holme 50 Aar.

16. Febr. fylder Købmand C. M. Frederiksen 50 Aar og fejrer 11/3 25 Aars Jubilæum.

26. Marts holder De sjæll. Frederiksborg Hesteavlsforeninger Hingstekaaring paa Raadhustorvet.

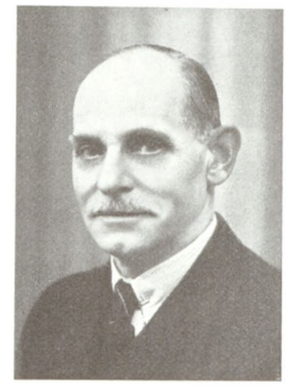

1. April fejrer Gas- og Vandmester C. J. Jensen 25 Aars Jubilæum.

1. April fejrer Overbetjent H. Bjerg 25 Aars Jubilæum.

1. Maj udnævnes Kommunel. Aage Nørfelt til Overlærer ved Roskilde Realskole.

5. Maj fylder Landsretssagfører Schack-Bondesen 50 Aar.

6. Maj fejrer Slagteriarbejder Ludvig Petersen og Hustru Guldbryllup.

2. Juni holder det nyvalgte Byraad sit første Møde.
Siddende f. v.: Folketingsmand Poul Sørensen, Gartner K. Jensen, Forstanderinde, Fru Bransager Nielsen, Borgmester Nørregaard, Lærerinde, Frk. Wilhelmsen og Folketingsmand Villumsen. Staaende f. v.: Handelsmedhj. Erling Dinesen, Arbm. Carl Larsen, Murerm. Løve Jørgensen, Tømrerm. William Kristensen, Garver Vald. Nielsen, Overassistent N. C. Jensen, Bankassistent Poul Mortensen, Forretningsfører Aksel Kruse, Kvartermester Winther Sørensen, Bankdirektør H. H. Stigaard, Apoteker J. Augsburg, Fabrikant Emil Andersen og Købmand Vald. Nielsen.

11. Juni fylder Fabrikant Jens V. Hansen 65 Aar og fejrer 40 Aars Jubilæum.

11. Juni holdes Dyrskue i Roskilde. Til venstre fremstilles »Høvdingen« med Afkom. Til højre fra det historiske Festspil: Christian IV holder Heksedom. Midt i: Gdr. Dilling Hansen som Christian IV.

Studenterne fra Roskilde Katedralskole 1943.

1. Række f. v.: Børge Pedersen, Karen Kramshøj Larsen, Leif Wittmaack, Egon Andersen, Grethe Guhle, Hans Christiansen, Else Terp-Lassen, Grete Skou, Poul Buur Larsen, Else Henriksen, Poul Lau-Jensen, Helge Thomsen, Kate Larsen, Ib Henriksen.

2. Række: Bent Nørregaard, Jørgen Musaeus, Inger Jensen, Inger Løvholm, Gunver Brix, Britta Christiansen, Frede Jacobsen, Hans Aksel Christoffersen, Thøger Harder, Erik Knudsen, Estrid Bruun Jørgensen, Jytte Aasmul, Grete Jensen, Gerda Nøhr, Arne Galatius, Ellen Bang, Merete Nobel, Rolf Dahl.

Bageste Række: Hans Ove Smidt Nielsen, Else Deichmann, Margrethe Risbjerg Thomsen, Helene Ravn, Bodil Hansen, Margrethe Funder, Birgit Rosberg, Käthe Jensen, Svend Hansen, Daniel Thomsen, Ingrid Pedersen, Jørgen Andersen, Ralph Hansen, Hans Holme, Aase Madsen, Helge Kroon.

12. Juni fejrer Centralbestyrer C. K. Kirkevang og Hustru Guldbryllup.

23. Juni udnævnes Arrestforvarer P. Lind til Dannebrogsmand.

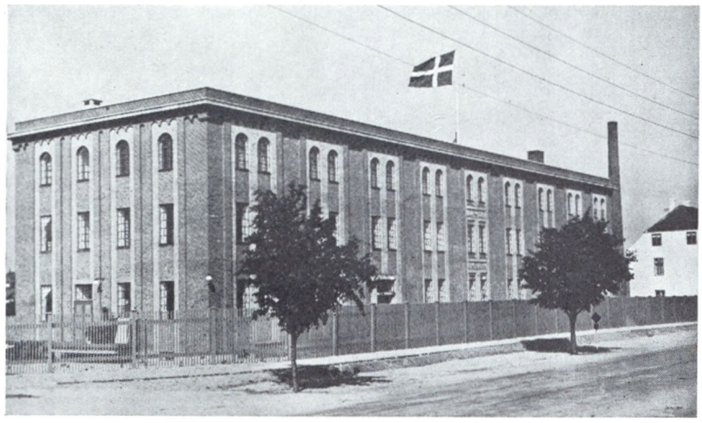

21. Juni indvier De Danske Spritfabrikker sin nye Likørfabrik i Roskilde.

29. Juni fylder Møller L. C. Lassen 50 Aar.

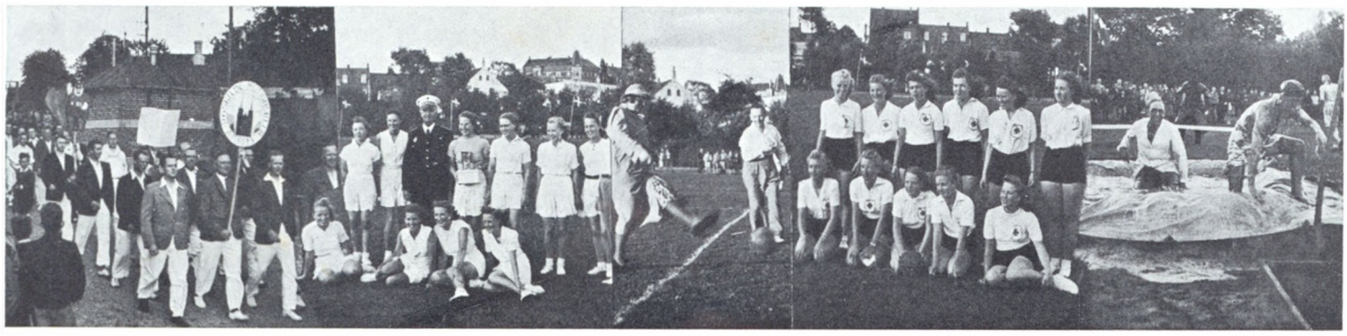

14. Juli afholdes Velgørenheds-Fodboldkamp. Fra venstre: Politiet og Motionsklubben, det sejrende Tennis-Hold, Fru Ketty Albrectsen giver Bolden op, Roklubbens Hold, Gartner Poul Jensen i Forhindringsløbet.

Traditionen tro . . .

Gennem Generationer har Magasin været foretrukket, naar det gjaldt Indkøb af g o d e Varer til rimelige Priser — og Traditionen tro danner dette Princip Grundlaget for vor Boligmonteringsafdeling, hvor vi gennem omhyggelig og saglig Betjening kun har dette ene Formaal for Øje: at skaffe Dem saa gode og smukke Møbler som muligt — i Overensstemmelse med Deres personlige Smag.

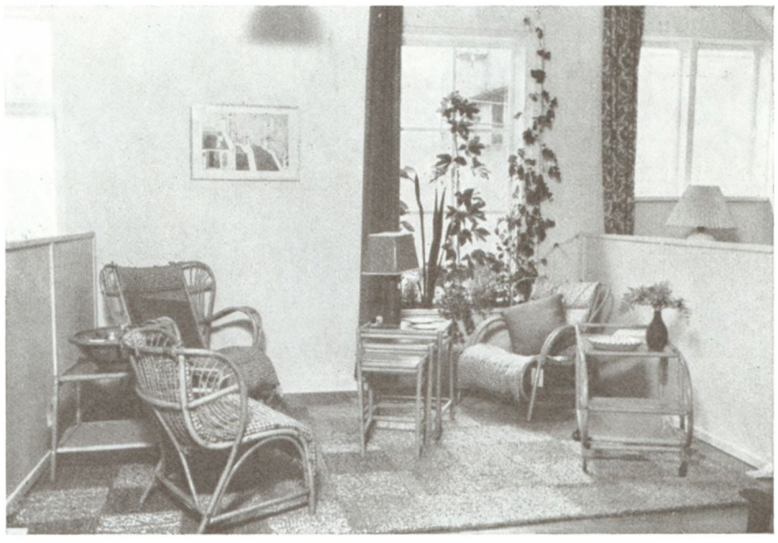

Gælder det Montering af et helt Hjem eller smukke og stilfulde Enkeltmøbler

– tal med os om det

Magasin du Nord
ROSKILDE

Boligmonteringsafdelingen.

20. Juni holdes Byfest med 20.000 besøgende. Festen indledes med et storstilet Haandværkeroptog.

1. Realskolens Orkester i de gamle Borgervæbnings-Uniformer. 2. Dansk Arbejde. 3. Malerne. 4. Snedkerne.

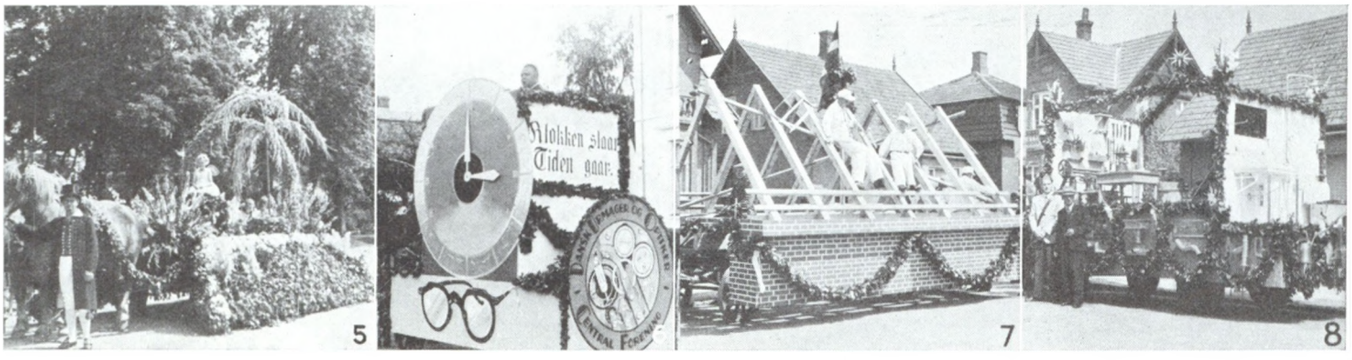

5. Gartnerne. 6. Urmagerne. 7. Tømrerne. 8. Blikkenslagerne.

9. Cyklemekanikerne. 10. Vognmændene. 11. Sadelmagerne. 12. Smedene.

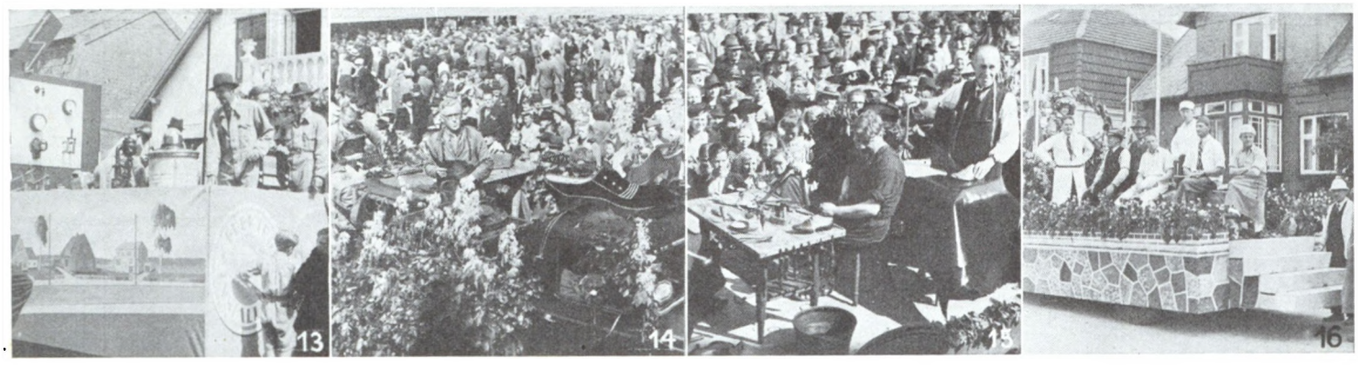

13. Elektro-Installatørerne. 14. Tøffelmagerne. 15. Skomagerne. 16. Stenhuggerne.

17. Murerne. 18. Karetmagerne. 19. Isolatørerne. 20. Telefonmontørerne. 21. Postbudene.

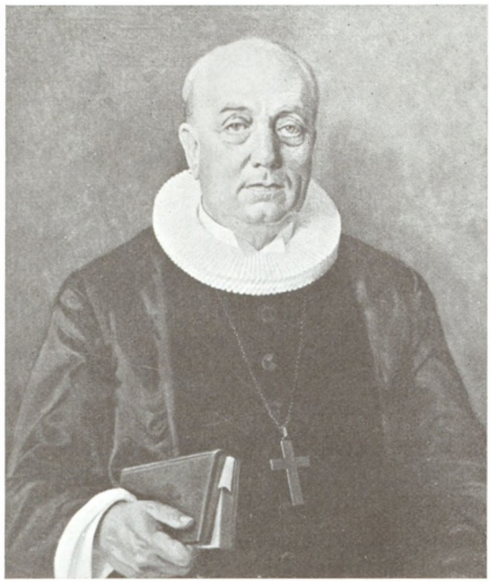

Paa Foranledning af Roskilde Domsogns Menighedsraad og ved Bidrag fra Roskilde Stifts Menighedsraad har Kunstneren *Johannes Glob* malet *Biskop Axel Rosendal*, der d. 12. Marts 1943 fylder 60 Aar. Efter Biskoppens Afgang vil Maleriet blive ophængt i Roskilde Domkirke.

Paa Bankdirektør *H.H.Stigaards* 60 Aars Fødselsdag 22. September 1943 overrækker Roskilde Landbobanks Bestyrelse ham det her gengivne Maleri, der ogsaa er malet af *Johannes Glob* under dennes Ophold i Roskilde.

21. og 25. Juli afholdes Fagenes Fest.
Fra venstre: Murernes Tovtrækningshold, Arbejdsmændenes uovervindelige Fodboldhold, Budenes Cykleløb (Vinderen t. v.).

23. Juli fylder Garver N. J. Blangsted 70 Aar.

23. Aug. fejrer Direktør Niels D. Kemp sen. 50 Aars Jubilæum som Garver.

9. Aug. fylder Bogtrykker Felix Møller 65 Aar.

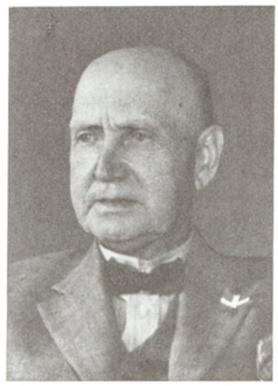

13. Aug. fylder Grosserer Svend Christensen 70 Aar.

20. Aug. fejrer N. P. Christensen og Hustru Guldbryllup.

10. Septbr. fylder Fabrikant V. Eivil 50 Aar.

11. Septbr. fejrer Grosserer Johs. Engholm 25 Aars Jubilæum.

15. Sept. fejrer Graver C. Jørgensen 25 Aars Jubilæum som Lærer v. Teknisk Skole.

Aktieselskabet

Roskilde Bank

Algade 14. **Stiftet 1884.** **Telf. 1700** (3 Linier).

Kontortid: 9—12½ og 2—4.
Lørdag: 9—12½.

Afdelingernes Kontortid:

Hvalsø	Daglig Kl. 9—12 og 1—2½.
Kirke Hyllinge	Daglig Kl. 10—1.
Ejby	Onsdag Kl. 2—4.
Sæby	Torsdag Kl. 2—4.

Aktiekapital Kr. 1,000,000.
Reserver: Kr. 1,025,000.

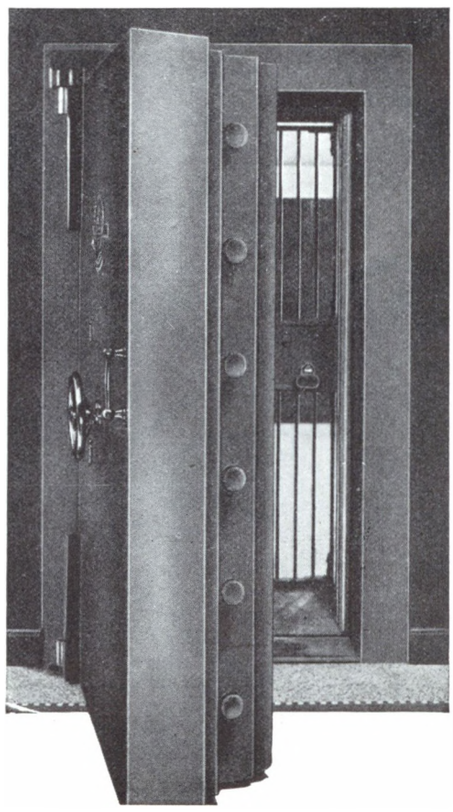

En Box i Bankens Hvælving koster aarlig fra 5 Kr.

Køb og Salg af Obligationer og Aktier.
Kupons indløses gratis.

Dansk Assuranceforretning

(grundlagt 1899)

ved Direktør H. C. Andersen - Roskilde.

Ringstedgade 14. — Telefon 149 (3 Linier).

Tegner alle Arter af Forsikringer i følgende Selskaber:

Forsikrings-Aktieselskabet „Nye Danske af 1864".

Forsikringsselskabet „Haand i Haand".

Brand-
Driftstabs-
Indbruds-
Vandlednings-
Automobil-
Ansvars-
Lovpl. Ulykkes-
Syge- og Ulykkes- **Forsikring**

De private Assurandører.

Sø- og Transportforsikring.

Østifternes Brandforsikring for Landbygninger.

Indbrudstyveriforsikrings-Aktieselskabet „Danmark".

Livsforsikringsselskabet „Hafnia".

Dansk Stormskadeforsikring.

Husbukke- og Hussvampforsikring.

Dansk Kautionsforsikring.

Dansk Glasforsikring.

Automobilforsikring.

A/s „Nordeuropa".

Kjøbstædernes almindelige Brandforsikring.

DOM APOTEKET

JANNIK AUGSBURG

ALGADE 8 ROSKILDE TELF. NR. 16

SYGEPLEJEARTIKLER OG FORBINDSTOFFER

Noget **ekstra**- saa

v/ Carl Werner Petersen Telf. 1115

BRILLER

for alle Synsfejl.

Tilpasning med moderne Instrumenter.

Optiker & Urmager

CHR. PEDERSEN

Raadhustorvet 10 . Roskilde.
Telefon 2260.

Interiører fra vor
Møbelafdeling paa 1. Sal.

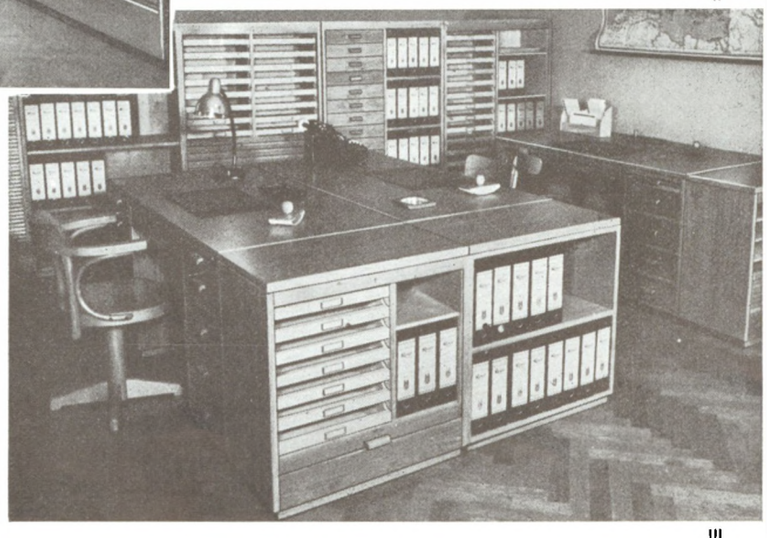

Roar

KONTOR-MØBLER

— Leverandør til Stat og Kommune.

FLENSBORGS BOGHANDEL

Hele Roskilde ønsker PENOL-GAVER

— og det er let at forstaa. De findes til alle Priser, og det er smukke og holdbare Sager. — Det aller fornemste er PENOL-Ambassador — Pennen med det blaa Baand. Den har 14 Karats Guldpen med diamantsleben Iridiumspids og er i det hele taget nøjagtig samme fremragende Kvalitet som altid. Det er den helt rigtige Gave. Den faas i 3 Størrelser fra Kr. 45,00. Tilsvarende Spids-Pencils fra Kr. 12,00.

PENOL-Ambassador

PENNEN MED DET BLAA BAAND

PENOL Desk-Sæt — Gaven til den travle Kontormand. Man kan skrive en hel Side, uden at Pennen løber tør. Kr. 33,50.

PENOL Blæksuger — den er praktisk og den er dekorativ. Fra Kr. 3,75.

Man skal værne om en Fyldepen, bruge det rigtige Blæk, det renser Pennen, medens De skriver.

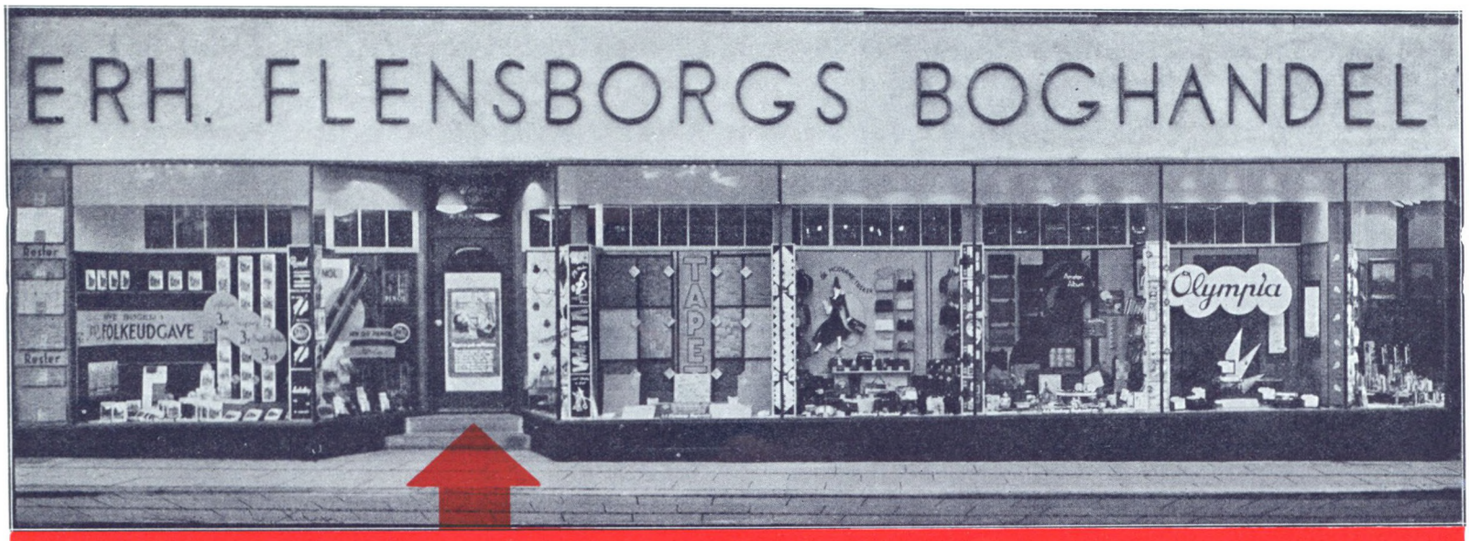

DET ER **HER** DE SKAL KØBE DERES PENOL-GAVER

Køb Julegaverne

hos

KELP

Skomagergade 17.

Telefon 109.

1892 - 7' Oktober - 1942

JØRGEN JENSEN

ALGADE 26 - TELF. 153

Gennem 50 Aar Roskildes førende Forretning i Fodtøj.

Roskilde Juleske

udkommer desværre ikke i Aar paa Grund af Sølvmangelen.

Vi er i Nød!

Sælg os derfor Deres gamle Sølv, og vi skal give Dem en god Pris for det.

GULDSMEDE

C. ANDERSEN & ENIG

Karenolsdatterstræde 7 . Telefon 599.

Grundlagt 1891.
Tilkendt Medailler

Eget Værksted for alt Guld- og Sølvarbejde.

Alfred Petersens Handelsgartneri.

Indehaver: C. L. Holme. — Grundlagt 1855.

Jernbanegade 7 - Telf. 65 og 1465.

Postgiro Nr. 10680.

Gartnerlet: Østergade. Telf. 1384.

Kranse- og Buketbinderi.

Blomster leveres paa faa Timer overalt i Danmark og Udlandet.

Stort Udvalg i Blomster fra eget Gartneri. - Frøhandel.

KAMINER
OVNE
KOMFURER

Svendborg Støbegods er stadig det førende.

Eneudsalg for Roskilde og Opland af:
Org. Holbæk Tærskeværker og Halmpressere.
„ „International" Motorer og Traktorer.
„ „Deering" Høstmaskiner.
„ „Fordson" Traktorer.
„ „Fraugde" Plove.

Jacobsen & Leegaard,

Raadhustorvet 2 — Telf. 612 & 357.

Kolonial
Delikatesse
Vinforretning.

Hirschsprungs og P. Wulffs Cigarer.

Kød- og Grøntkonserves
fra Landets førende Fabrikker.
Egen Import af Vine.

Lauritz Jørgensen & Co.s Eft.

Raadhustorvet 2 — Telf. 2 & 27.

Indeh.: W. P. Jacobsen & C. W. Leegaard.

P. Petersen & Søn

Hersegade 6 . Telf. Roskilde 283

Grundlagt 1880

Byens førende Firma for alle Arter
SELETØJ . LÆDERVARER . SPORTSARTIKLER

Rasmussens

FRAGTBILER

besørger al Slags Gods til og fra København.

*

Kontor: Algade 15, Bryggerlets Gaard.
Telefon 589.

Samlingssted i København:

Halmtorvet 17, Rampe 2, Box 9.
Telf. Central 8686, Lokal 9.

*

Alt stort Gods, som onskes besørget samme Dag, bedes anmeldt **inden Kl. 10. — Kontortid Kl. 8—2.**

Da Brødet er vor Hovedernæring, især i vanskelige Tider, og Rationen ikke tillader ubegrænset Forbrug heraf, gælder det om at købe sundt, velsmagende og godt Brød.

Vor Produktion og Varer er under stadig Kontrol af Fællesbageriernes Central-Laboratorium; vi kan derfor levere

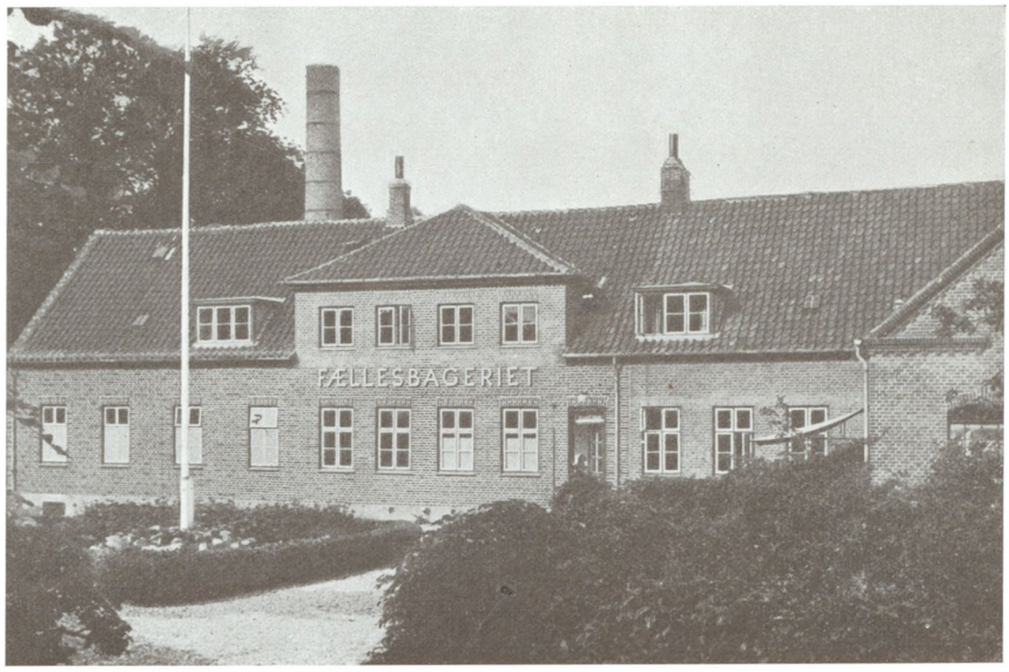

Byens Bedste Brød

fra *Roskilde og Omegns Fællesbageri.*

Telefon 564.

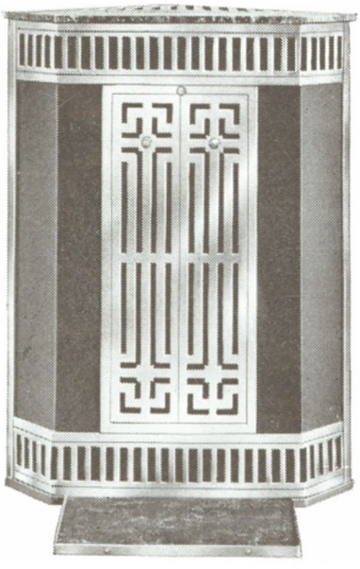

Vejle

Støbegods

er solidt - smukt - billigt!

Emil Matthissen & Søn,

Roskilde — Telf. 1100 - 1101.

Felix Mellers

BOGTRYKKERI

Karenolsdatterstræde 6 — Roskilde

Telefon 459

Bogtryk

Illustrationstryk

Flerfarvetryk

Alt i FOTO og KINO

Algade 34

Specialforretning for Amatørfotografi og Kino

FOTO-EXPERTEN

C. Larsen - Telf. 974 - Roskilde

Smukt Lager af

Lamper og Lysekroner.

Alt i RADIO

Levering og Reparation
af Motorer og Dynamoer.

Fr. Larsens Installationsforretning,

Algade 14 — Telf. 457 (2 Linier), efter Lukketid 306 og 2103.

Elektrisk Installationsforretning for Svag- og Stærkstrømsanlæg.

Tilsynsførende under Nordsjællands Elektricitets- & Sporveje A/S.

Nu kommer de igen –

WARBURGS BRIDGE-KORT

♡ ♣ ◇ ♠

Centralvarme.

C. C. M. Olsen.

Telefon 439*.

Til Dato udført

299 Anlæg i Roskilde og Omegn.

Prima Hvide-Varer. — Ægte Bomuldstøjer. — 1. Kl.s Senge-Udstyr.

O. H. Schmeltz's Eftf.

Væveri-Udsalg.

Forretningsprincip: Solide og kurante Varer til billigste Priser.

Omhyggelig Betjening og Garanti for Varernes Godhed.

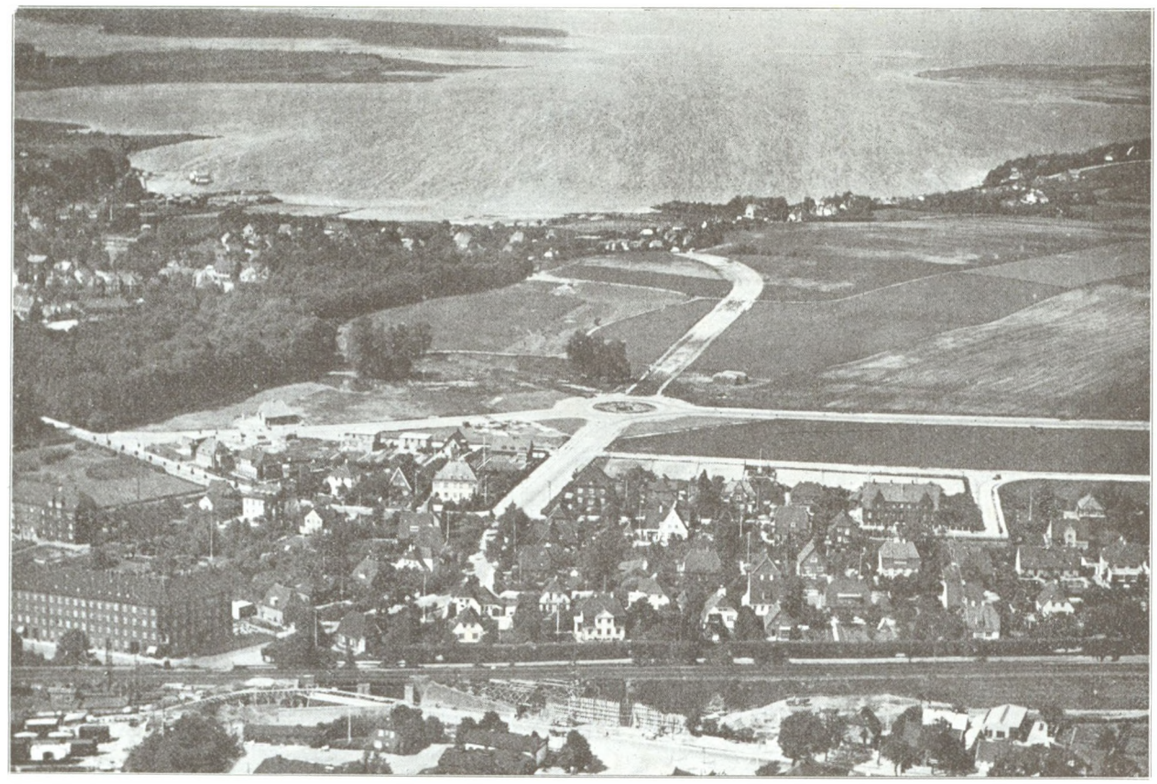

Byg Villa i Roskilde . . .

Roskilde Bys nye Villakvarter mellem Københavnsvej og Roskilde Fjord

ligger 350 m fra Roskilde Banegaard; heraf sælges Villagrunde ved anlagte Veje med Vand, Gas, Elektricitet og Kloak.

Grundene sælges i Størrelser paa ca. 1000 m^2 til Priser fra Kr. 7,00 til Kr. 8,00 pr. m^2 og uden Udbetaling (5 % Rente).

Nærmere Oplysninger ved Henvendelse til Byraadskontoret i Roskilde — Telefon 277.

Deres Bankforretninger . . .

Vi besørger alle Bankforretninger. — Banken er stor nok til de store Forretninger — men den er ikke for stor til at give hver enkelt lille Sag den omhyggeligste Behandling og at yde dens Kunder den mest personlige Betjening . . .

Roskilde Landbobank

Bank for By og Land

Algade 1 — Stændertorv — og 8 Filialer

Aktiekapital og Reserver: 2⁴/₅ Millioner Kroner

Spar til Barnets Fremtid

De gladeste Sparere er de Forældre, der sparer til Barnets Fremtid. — De er ogsaa de klogeste —.

De Penge, et Barn koster, inden det naar ud i Livet, giver den største Rente, der kan opnaas: Glæde, Taknemlighed og Kærlighed. Med denne Rente kan Sparekassen ikke konkurrere. Men efter Barndommen kommer Ungdommen med alle sine Krav, og da gælder det om at have en Konto i Sparekassen, der kan sikre den unge en god Uddannelse.

Lær derfor i Tide Barnet selv at spare, saa det derigennem kan hjælpe til at sikre sin Fremtid.

Sparekassen
for Roskilde By og Omegn